

maandag 19

1
2
3
4 *schiedkunde werkblad opgave 3 A1W*
5 *gesch: paragraaf 5, 1 afhalen*
6
7
8
9

dinsdag 20

1
2
3 *natuurkunde paragraaf 4 maken*
4 *ard: eindtoets holt-3*
5
6
7
8
9

woensdag 21

1 *economie af opgave 6 d + 6e + 6f + opdr. 7*
2 *+ kuis 5.10.12*
3 *engels*
4
5 *duits: toets 4.2*
6
7
8
9

week 12 maart

WEEK 2 2012

12

rekenen H 39 v1 - 5
o. H 1, 2

13

rekenen
20 blok bronfont maken
reken H 2
reken P 19.2 opg. 19 + 20 + 21 + 30
rekenen reken H 2 en 2

15

Huiswerkwijzer in

een ASS - klas

1 *WISKUNDE*

2 *WISKUNDE b12 12*

3

4

5 *Engels test Gramr*

6 *Engels test Gramr*

7 *Engels test Gramr*

8 *HOEF+*

9

14 September

1 *WISKUNDE b12 78 R79 opdracht 68*

2 *WISKUNDE b12 122-123 opdr: 1-7*

3

4 *boek halen harry mulisch - de a*

5

6 *NL advententie 24.10.12*

7 *over hummel b12 30 opdracht*

8

9

www.gamekings.tv

14 woensdag

Duits b12 59-63
nl opd 14.10.12 136
geschiedenis sticht

Master SEN
 Naam: Sven Evens
 Student: 1412241
 Plaats: Nijmegen
 Begeleider: Ans Boosten

“Als ik zin heb in huiswerk kruip ik stil in een hoekje en wacht tot dit nare gevoel weer weg is.” Loesje

Samenvatting

Voor u ligt het meesterstuk “Huiswerkwijzer in een ASS – klas. Hierin geef ik antwoord op de onderzoeksvraag:

Hoe geven we leerlingen binnen de havo / vmbo-T setting op onze school de ondersteuning die ze nodig hebben om te komen tot de zelfstandige verwerking van het huiswerk.

In hoofdstuk 1 belicht ik de ontstane verlegenheidssituatie, die de aanleiding vormt voor mijn onderzoek. In het tweede deel ga ik in op het huidige gevoerde huiswerkbeleid en verschaft ik een vooruitblik op de gewenste situatie. Ook bevat hoofdstuk 1 het tijdpad waarin ik mijn onderzoek uit heb gevoerd.

Hoofdstuk 2 vormt het theoretische kader van mijn onderzoek. Ik beschrijf de invloed die autisme uitoefent op het dagelijks functioneren en de problematiek die leerlingen met autisme (kunnen) ervaren tijdens de verwerking van het huiswerk. Daarnaast laat ik mijn theoretische onderbouwing aansluiten bij de nieuwste ontwikkelingen en inzichten aangaande het puberbrein.

In hoofdstuk 3 bespreek ik opbouw van mijn onderzoek. De belicht de keuze van mijn onderzoeksvraag en beschrijf de opzet van mijn onderzoek. Verder beschrijf ik de manier waarop ik mijn data heb verzameld en hoe ik mijn onderzoeksmiddelen heb vormgegeven.

In hoofdstuk 4 breng ik de resultaten van de verschillende onderzoeksmiddelen. Er volgen stapsgewijs overzichten en resultaten van de afgenomen vragenlijsten. In een volgende stap ga ik dieper op de materie in met behulp van de verzamelde gegevens uit de interviews.

In hoofdstuk 5 breng ik de conclusies van mijn onderzoek. Stap voor stap koppel ik de resultaten van mijn onderzoek aan elkaar. Daarnaast koppel ik mijn bevindingen terug naar mijn literatuuronderzoek.

Hoofdstuk 6 vormt het slothoofdstuk van mijn onderzoek. In hoofdstuk 6 breng ik de aanbevelingen die volgen uit mijn onderzoek. Verder evalueer ik het verloop van mijn onderzoek en reflecteer ik op mijn rol als onderzoeker.

Inhoud

Samenvatting	2
Inleiding	4
Hoofdstuk 1 – aanleiding en onderzoeksvraag	5
1.1 De verlegenheidssituatie	5
1.2 De onderzoeksvraag – opzet	5
1.3 De huidige situatie	6
1.4 De gewenste situatie	7
1.5 Tijdspad	7
Hoofdstuk 2 – theoretische onderbouwing	8
2.1 De invloed van autisme	8
2.2 Weerslag en consequenties in de onderwijspraktijk	9
2.3 Ondersteuning en begeleiding	9
2.4 Ontwikkelingen in neurobiologisch onderzoek	10
Hoofdstuk 3 – onderzoeksmethodologie	12
3.1 De onderzoeksvraag en deelvragen	12
3.2 De opzet van mijn onderzoek	12
3.3 De vragenlijst aan de ouders (zie bijlage 2)	13
3.4 De vragenlijst aan de leerlingen (zie bijlage 4)	13
3.5 De open interviews	14
3.6 Triangulatie, validiteit en ethiek	14
Hoofdstuk 4 – Data analyse en resultaten	15
4.1 Analyse onderzoeksgegevens ouders	15
4.2 Analyse onderzoeksgegevens leerlingen	16
Hoofdstuk 5 – Conclusies	20
5.1 Terugkoppeling van de theorie naar de praktijk	20
5.2 Algemene conclusie	22
Hoofdstuk 6 – Aanbevelingen	24
6.1 Aanbevelingen onderzoek	24
6.2 Terugblik studieverloop	26
Nawoord	28
Bibliografie	29
Bijlages “Huiswerkwijzer in een ASS – klas”	32

“Concentratie: de bekwaamheid om het huiswerk van je zoon (of dochter) af te maken terwijl hij naar de televisie kijkt.” Allan McLeod Cormack (Nobelprijswinnaar voor de geneeskunde)

Inleiding

Na een jaar werken ligt hier voor u mijn afstudeerscriptie voor de opleiding Master SEN aan de Fontys hogescholen. Mijn onderzoek heb ik uitgevoerd op een VSO school te Tiel. Onze school is een school voor speciaal voortgezet onderwijs en ressorteert onder het bestuur van Stichting Oosterwijs. (Sonnewijser, 2012) Er zijn drie locaties. Sinds het schooljaar 2010 – 2011 werk ik op de locatie in Tiel binnen de sectie havo / vmbo-T. De havo / vmbo-T afdeling bestaat sinds het schooljaar 2011-2012 uit drie leerjaren en 4 klassen.

- Leerjaar 1; een combinatieklas havo / vmbo-T
- Leerjaar 2; een aparte 2 vmbo-T en havo klas
- Leerjaar 3; een 3 havo klas

In mijn afstudeerscriptie geef ik antwoord op mijn onderzoeksvraag;

Hoe geven we leerlingen binnen de havo / vmbo-T setting op onze school de ondersteuning die ze nodig hebben om te komen tot de zelfstandige verwerking van het huiswerk.

Het onderzoek wordt uitgevoerd in alle klassen van de havo/ vmbo-T afdeling.

Daarnaast spelen de ouders en collega's een actieve rol in het onderzoek.

Ik heb gekozen voor de uitvoering van dit onderzoek omdat ik het gevoel heb dat we onze leerlingen (nog) beter kunnen ondersteunen tijdens de verwerking van het huiswerk.

Er is nog veel onontgonnen gebied in het onderwijs aan autistische havo-leerlingen. Met mijn onderzoek wil een bijdrage leveren aan de verbetering van ons, maar ook van het speciaal onderwijs aan autistische havo-leerlingen.

Ook wil ik door middel van het onderzoek mijn persoonlijke ontwikkeling op een hoger plan zetten. Je bent nooit te oud om te leren. Laat het huiswerk maar komen!

"Vroeger was een standaardexcuus voor ontbrekend huiswerk: " De hond heeft het opgegeten." Nu is "de diskette gewist". " N.Z. Becher

Hoofdstuk 1 – aanleiding en onderzoeksvraag

leeswijzer

In hoofdstuk 1 bespreek ik allereerst de aanleiding van mijn afstudeeronderzoek. Hierbij ga ik in op de verlegenheidssituatie die binnen onze sectie is ontstaan (1.1) en tot welke onderzoeksvraag (1.2) en deelvragen dit heeft geleid.

In het tweede deel ga ik in op het huidige gevoerde huiswerkbeleid binnen sectie de havo / vmbo-T (1.3) en de keuzes die we daarin hebben gemaakt. Daarnaast verschaft ik een vooruitblik op de gewenste situatie.(1.4) Als laatste geef ik door middel van een stappenplan en tijdsplan weer wanneer de doelen in mijn onderzoek gerealiseerd moeten zijn. (1.5)

1.1 De verlegenheidssituatie

Op de onze school hebben we sinds drie jaar een onderbouw havo-ASS (Autisme Spectrum Stoornissen). Sinds het schooljaar '11/12 zijn alle drie de leerjaren van de onderbouw vertegenwoordigd. Als havo-ASS sectie bemerken we dat veel leerlingen problemen hebben met huiswerk. De problematiek kan zeer divers worden genoemd. Maken, leren, noteren, starten, plannen, veel van onze leerlingen ervaren het huiswerk als een grote belasting. Ook ouders ervaren deze problematiek en spreken veelal hun zorgen uit.

Als groepsleerkracht en mentor proberen mijn collega's en ik onze leerlingen zoveel mogelijk te ondersteunen met het maken van het huiswerk. Onze ondersteuning en begeleiding willen we graag verder optimaliseren en beter op elkaar afstemmen. Zowel wat betreft de communicatie onderling, naar leerlingen toe en naar ouders.

1.2 De onderzoeksvraag – opzet

Voor mijn onderzoek heb ik de volgende onderzoeksvraag geformuleerd;

Hoe geven we leerlingen binnen de havo / vmbo-T setting op onze school de ondersteuning die ze nodig hebben om te komen tot de zelfstandige verwerking van het huiswerk.

Daarnaast heb ik de volgende deelvragen opgesteld;

- *Hoe ervaren de leerlingen, ouders en leerkrachten de huiswerkondersteuning?*
- *Wat is er nodig voor een zelfstandige verwerking van het huiswerk?*

Voor het opstellen van mijn onderzoeksvraag heb ik geprobeerd de verschillende deelgebieden van de ontstane verlegenheidssituatie goed in kaart te brengen. Ik verwacht dat voor mijn onderzoek het onderstaande een belangrijke rol speelt.

De beperkingen die de leerlingen ervaren bij de verwerking van het huiswerk

Voor veel van onze leerlingen vormt het huiswerk een groot struikelblok. Voor veel van onze leerlingen geldt het credo; "school is school en thuis is thuis."

Daarnaast hebben onze leerlingen veelal beperkingen in de executieve functies. Leren is voor onze leerlingen niet vanzelfsprekend, leren “leren” vaak een specifieke opgave. Zo ook het maken, noteren, starten en plannen van het huiswerk. Deze beperkingen kunnen met de juiste ondersteuning vaak ondervangen worden. Met behulp van de resultaten uit mijn onderzoek verwacht ik deze ondersteuning aan te kunnen passen en te kunnen verbeteren.

Het huiswerkbeleid en de communicatie binnen het team.

Binnen de sectie werken we sinds het schooljaar 2011-2012 met vier collega's. Iedere collega werkt met zijn eigen inzichten en ideeën. De afstemming binnen onze sectie bevindt zich nog in een groeiproces. Met behulp van de input gegenereerd uit mijn onderzoeksvraag verwacht ik een vaste lijn uit te kunnen zetten waarin we ons huiswerkbeleid vormgeven en ontwikkelen.

Het contact met ouders

Voor veel ouders is het contact met onze school bijzonder waardevol om al in een vroeg stadium de vele beperkingen die een autismespectrumstoornis aan hun (pleeg)kind oplegt waar te kunnen nemen en waar mogelijk te ondervangen. Allereerst draagt het contact tussen ouders en school bij aan een juiste overdracht van het huiswerk. De belemmeringen die een autismespectrumstoornis voor veel van onze leerlingen met zich meebrengt zijn vaak erg divers en genuanceerd. In het contact met de school zijn de ouders de ervaringsexpert over hun zoon / dochter. Het contact tussen ouders en school kan ook bijdragen aan het monitoren en vastleggen van de voortgang die leerlingen maken bij de verwerking van het huiswerk.

1.3 De huidige situatie

Onze leerlingen komen van scholen uit een brede regio. Wat we merken is dat veel van onze leerlingen op de basisschool geen huiswerk kregen. Een school voor speciaal basisonderwijs gaf zelfs aan dat er tot op heden geen huiswerk werd gegeven.

Binnen onze school hechten we veel waarde aan een goed huiswerkbeleid. In de schoolgids staat hierover het volgende;

Er wordt gewerkt met de studieplanner van de school zodat leerlingen getraind worden om het huiswerk te plannen en te maken en het voorbereiden op toetsen in te plannen en uit te voeren.

Specifiek voor de ass-groepen

- Middels stappenplannen worden studievoordigheden ingetraind.

(Sonnewijser, 2012)

De studieplanner (zie bijlage 1) is een agenda annex huiswerkplanner voor leerlingen. De studieplanner ondersteunt de leerlingen in het plannen en bevat stappenplannen die de leerlingen vooral ondersteunen bij het maken van lange-termijnopdrachten. De studieplanner is een losbladige map. Hierin hebben leerlingen de mogelijkheid om al het werk te bundelen.

Deze studieplanner geeft aan onze leerlingen veel ondersteuning, maar vraagt ook een investering van onze leerlingen. Wanneer de frequentie van het huiswerk in het tweede en derde leerjaar toe neemt zorgt de studieplanner ook voor een extra

belasting. Ook gaven leerlingen aan liever met een schoolagenda te werken. Deze belasting en de wens van onze leerlingen heeft er voor gezorgd dat we er dit schooljaar voor hebben gekozen om onze leerlingen alleen in het eerste jaar gebruik laten maken van de studieplanner. In het tweede jaar schaffen leerlingen een “prikkelarme” schoolagenda aan. In het derde jaar (van de havo) zijn leerlingen vrij om een agenda naar keuze te kiezen. Deze opbouw moet er ook toe leiden dat onze leerlingen na drie jaar een overstap kunnen maken naar het reguliere onderwijs.

1.4 De gewenste situatie

Onze school is in het jaar 2009 gestart met een eerstejaars havo / vmbo-T klas. Veel voorzieningen en uitgangspunten waren gericht op de eerstejaars leerlingen. Inmiddels beschikken we over een gehele onderbouw vmbo-T en een gehele onderbouw havo van totaal 4 klassen.

Deze groei heeft ons vele nieuwe inzichten gebracht aangaande ons huiswerkbeleid. We zijn “*huiswerkwijzer*” geworden. Zowel op theoretisch vlak als in de praktijk hebben we nieuwe inzichten gewonnen. Deze nieuwe inzichten wil ik graag verwerken in mijn onderzoek. Uiteindelijk wil ik dat mijn onderzoek de eerste stap is tot de ontwikkeling van een huiswerkbeleidsplan, dat de leidraad vormt voor ons huiswerkbeleid. Ons huiswerkbeleid moet voor onze leerlingen gaan bestaan uit een individueel aan te passen stappenplan. Hierin moet een systematiek beschreven staan die de executieve functies van leerlingen ontwikkelt en ondersteunt. (maken, leren, plannen, etc ...) Verder moet de ontwikkeling en groei die leerlingen doormaken met de verwerking van het huiswerk waar nodig kunnen worden vastgelegd in het handelingsplan van de desbetreffende leerling.

1.5 Tijdsplan

Wat	Wanneer	Met wie	Hoe
Vragenlijst huiswerk	februari / maart	ouders	Vragenlijst met gesloten vragen
Vragenlijst huiswerk	april	leerlingen	Vragenlijst met gesloten vragen
Interview	april / mei	ouders	Open interview
interview	mei / juni	Leerlingen	Open interview
Verwerken en samenvoegen gegevens	juni	--	Definitieve verwerking in onderzoeksverslag

“Ik hou van de leraar die je, naast je huiswerk, iets meegeeft om over na te denken.” Lily Tomlin (Amerikaans actrice en comédienne)

Hoofdstuk 2 – theoretische onderbouwing

leeswijzer

Hoofdstuk 2 vormt het theoretische kader van mijn onderzoek. In mijn theoretisch kader geef ik een beeld van een leerling met een stoornis in het autisme spectrum en de gevolgen die dit heeft voor de leerling voorafgaand en tijdens de verwerking van zijn huiswerk. Allereerst beschrijf ik de invloed die autisme uitoefent op het dagelijks functioneren (2.1) Ik beschrijf de beperkingen die leerlingen met autisme (kunnen) ervaren en herleid deze naar de ervaren problematiek tijdens de verwerking van het huiswerk. Daarna ga ik dieper in op de invloed die een autistische stoornis kan uitoefenen bij de huiswerkverwerking en de weerslag en consequenties die dit heeft voor de onderwijspraktijk en thuissituatie (2.2). Vervolgens belicht ik op basis van de theorie een beeld van mogelijke ondersteuning en begeleiding (2.3). Als laatste laat ik mijn theoretische onderbouwing aansluiten bij de nieuwe ontwikkelingen en inzichten aangaande het neurobiologisch onderzoek naar de ontwikkeling van het puberbrein (2.4).

2.1 De invloed van autisme

Er zijn boeken volgeschreven die de stoornis autisme beschrijven en proberen om oorzaken te vinden voor de stoornis autisme. Het is niet mijn bedoeling om in mijn theoretisch kader enkel een uittreksel van deze boeken weer te geven. Hiervoor is de stoornis te complex en schiet ik mijn doel oftewel mijn onderzoeksvraag voorbij. In mijn theoretisch kader wil ik een licht werpen op de theorie aangaande de autismespectrumstoornissen in relatie tot de geconstateerde huiswerkproblematiek die onze leerlingen ervaren. Een stoornis in het autismespectrum laat zich niet eenvoudig verklaren. Autismespectrumstoornis is een pervasieve ontwikkelingsstoornis. Hiermee wordt bedoeld dat de stoornis autisme zijn weerslag heeft op het gehele “zijn” van een persoon. De invloed van de stoornis weegt door op de sociale interactie, verbeelding, interesses, (non) verbale communicatie en gedrag. De criteria om een autismespectrumstoornis te classificeren zijn wereldwijd vastgelegd in de DSM IV

Verschillende theorieën hebben door de jaren heen geprobeerd te verklaren wat autisme daadwerkelijk inhoudt. Ze geven een beeld van de mogelijke beperkingen die “autisten” ervaren. De bekendste zijn;

- **De centrale coherentietheorie (Baron Cohen, e.a. 1997)**
De centrale coherentietheorie geeft aan dat leerlingen met een autismespectrumstoornis zeer ernstige beperkingen hebben wat betreft het betekenisvol integreren van wat zij hebben waargenomen. De leerlingen hebben moeite met hoofd- en bijzaken en hebben vaak een fragmentarische waarneming.
- **De theory of mind (Frith, 1998, vert. 1996)**
Volgens de theory of mind hebben personen met een autismespectrumstoornis moeite om zich te verplaatsen in anderen. Ze hebben moeite om andere personen en zichzelf te begrijpen.
- **De executive functioning theory (Ozonoff, 1995)**
De derde theorie belicht de moeilijkheden die “autisten” hebben met het plannen, organiseren, monitoren en bijsturen van het gedrag en werk. Ze hebben moeite met het aanpassen van hun taakaanpak. Ze zijn vaak erg star.

2.2 Weerslag en consequenties in de onderwijspraktijk

Voor de meeste leerlingen met een autismespectrumstoornis vormt de verwerking van het huiswerk een struikelblok. Het lukt ze niet het huiswerk te verwerken zonder de juiste ondersteuning en controle.

Voor de complexiteit van zijn stoornis zorgt er vaak voor dat een autistische leerling vaak niet zelfstandig zijn huiswerk kan verwerken. De vaardigheden die een leerling moet bezitten voor de verwerking van het huiswerk worden beschreven als executieve functies (Dawson, Slim maar ... Help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken., 2011, p. 23)

Voor de verwerking van het huiswerk zal een leerling over de volgende executieve functies hebben moeten beschikken; taakinitiatie, volgehouden aandacht, planning, timemanagement en metacognitie. (Dawson, Slim maar ... Help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken., 2011, pp. 27, 28)

Bij veel leerlingen met een autisme spectrum stoornis zijn deze functies onvoldoende ontwikkeld. Volgens de executive functioning theory (Ozonoff, 1995) hebben leerlingen met een autismespectrumstoornis moeite met plannen, organiseren, monitoren en bijsturen van het gedrag en werk. Verder blijkt uit onderzoek dat kinderen met autismespectrumstoornis problemen met de executieve functies hebben (Ozonoff & Griffith, 2000). En worden er significante stoornissen vermeld op alle executieve functies benodigd bij de verwerking van het huiswerk (Isquith & Gioia, 2004) bij adolescenten.

Als laatste laat onderzoek bij hoog functionerende kinderen met autisme zien dat vooral de metacognitie, taakinitiatie en het werkgeheugen zwak zijn. De gevolgen van tekortkomingen op executieve functies staan daarnaast in verband met het beperkte aanpassingsvermogen van deze populatie. (Gilotty, Kenworthy, Sirian, Black en Wagner, 2002)

2.3 Ondersteuning en begeleiding

De beperkingen die leerlingen met een autismespectrumstoornis ervaren zijn (voor een groot gedeelte) in een schoolse situatie door middel van de daar geboden ondersteuning te ondervangen. Om een autismevriendelijke huiswerkomgeving te realiseren moeten de beperkingen die de stoornis autisme met zich meebrengt zoveel mogelijk permanent ondervangen worden. Deze ondersteuning moet niet gezien worden als een beperking, maar juist als een versterking van de zelfstandigheid (Vermeulen P. M., 2010, p. 91)

De ingezette hulpmiddelen moeten eraan bijdragen dat alle executieve functies nodig bij de verwerking ondersteund worden. Om de zelfstandigheid te vergroten zijn er meerdere mogelijkheden uitgewerkt in de literatuur. Allereerst vermeldt de literatuur een tweesporenbeleid; (Vermeulen P. M., 2010, p. 83)

Het eerste spoor; Het aanpassen van de leeromgeving.

Het tweede spoor; Het aanleren van vaardigheden aan de autist waarmee hij zichzelf aan kan passen aan de leeromgeving.

Ook spreekt de literatuur over het ABC-model; (Dawson, Slim maar ... Help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken., 2011, p. 101)

Anteceden: het aanpassen van de omgeving

Behaviour: gedragsverandering door het aanleren van executieve functies

Consequenties: Het belonen of straffen van gedrag

Zowel het tweesporenbeleid als het ABC-model hebben vanuit de basis dezelfde aanpak. Om een goed beeld te geven van specifieke aanpassingen heb ik ervoor gekozen om deze uit te splitsen in het aanpassen van de omgeving en het aanleren van vaardigheden. Daarnaast maak ik onderscheid tussen de aanpassingen op school en de ondersteuning in de thuissituatie.

Het aanpassen van de omgeving

- **School**
Leerlingen met autisme hebben er baat bij als hen concrete, expliciete, positieve en visuele informatie geboden wordt en dit met gepaste snelheid (Vermeulen, 2002).
Er zijn speciale prikkelarme agenda's ontwikkeld. Deze agenda's geven tevens gelijk de mogelijkheid voor aan een autistische leerling om zijn huiswerk in te plannen. De leerkracht is medeverantwoordelijk voor het inschrijven van het huiswerk. Een leerkracht maakt een onderscheid tussen maak- en leerwerk. Om pieken en dalen te voorkomen wordt een gelijkmatige spreiding van het huiswerk nagestreefd.
- **Thuissituatie**
Allereerst dient een autistische leerling de beschikking te hebben over een vaste prikkelarme werkplek. Als ondersteuning kan de leerling gebruik maken van digitale leermiddelen of digitale ondersteuning. De leerling krijgt ondersteuning met het inpakken van het huiswerk.

Het aanleren van vaardigheden

- **School**
De leerling moet een methode aangeboden krijgen om op een goede manier zijn huiswerk in te plannen. Hierbij moet een leerling met afkortingen leren omgaan. Verder wordt de leerling ondersteund bij het maken van een tijdsplanning. De leerling leert om zijn huiswerk te maken met behulp van een stappenplan.
- **Thuissituatie**
Voor de verwerking van het huiswerk zijn vaste tijden ingepland. Tijdens de verwerking van het huiswerk wordt waar nodig gewerkt met stappenplannen. Ook leert een leerling werken met sleutelbegrippen.

2.4 Ontwikkelingen in neurobiologisch onderzoek

Voor dit onderzoek had ik niet de beschikking over cijfers uit het reguliere onderwijs die aangeven hoeveel tijd de leerlingen besteden aan het huiswerk. Maar wat veelal ontbreekt, is het percentage wat aangeeft hoeveel huiswerk niet gemaakt wordt. Maar de cijfers hoeven niet compleet te zijn om uit te wijzen dat ook leerlingen in het reguliere onderwijs niet te allen tijde het huiswerk maken.

Ook het feit dat in het speciaal onderwijs zich meer jongens bevinden dan meisjes (Van de 30 leerlingen in de drie leerjaren van de havo op onze school zijn er slechts 2 meisjes) geeft een vertekend beeld van de cijfers. Meerdere onderzoeken wijzen uit dat jongens meer moeite hebben met de verwerking van het huiswerk dan meisjes. (NRC, 2009) Uit de gegevens blijkt dus dat niet alleen de autistische leerling moeite heeft met de verwerking van het huiswerk. Ook leerlingen uit het regulier onderwijs ervaren problemen met de verwerking van het huiswerk.

Ook heeft nieuw onderzoek uitgewezen dat de ontwikkeling van het brein zich nog elementair doorzet tijdens de puberteit. Waar vroeger verondersteld werd dat de

ontwikkeling van het brein al voor de puberteit grotendeels voltooid was, heeft men door verregaand onderzoek vastgesteld dat vele functies zich nog tijdens de puberteit ontwikkelen. Zo zijn de functies planning en organisatie bij een puberbrein nog beperkt ontwikkeld. Ook hierbij is nog maar weinig vergelijkend onderzoek gedaan tussen pubers met en zonder autisme. Verder vergelijkend onderzoek lijkt dan ook gewenst om de problematiek van de autistische leerling beter in kaart te kunnen brengen.

“Je zou als ouders soms een memoblaadje op het lijf willen plakken met ‘AL je huiswerk meebrengen’.” (citaat) Vermeulen, P., Fondelli, T. (2008). Syndroom van Asperger. Een antwoord op 101 vragen. Tielt: Lannoo

Hoofdstuk 3 – onderzoeksmethodologie

In hoofdstuk 3 bespreek ik de opbouw van mijn onderzoek. Ik beschrijf mijn onderzoeksvraag en de daarbij geformuleerde deelvragen (3.1). Daarna ga ik in op de opzet van mijn onderzoek. Ik geef aan onder welk paradigma ik mijn onderzoek uitvoer en met welke reden(en) ik voor deze werkwijze gekozen heb (3.2). Verder licht ik de afwegingen die ik heb gemaakt om mijn data te verzamelen, vast te leggen en te beschrijven. En op welke manier ik mijn onderzoeksmiddelen en instrumenten, de vragenlijst aan de ouders (3.3), de vragenlijst aan de leerlingen (3.4) en, de open interviews(3,5), heb vormgegeven. Als laatste leg ik de nadruk op de validiteit en triangulatie binnen mijn onderzoek. Als mede de wijze waarop ik met ethische kwesties ben omgegaan (3.6).

3.1 De onderzoeksvraag en deelvragen

Binnen mijn onderzoek heb ik een voorschrijvende onderzoeksvraag opgesteld;

Hoe geven we leerlingen binnen de havo / vmbo-T setting op onze school de ondersteuning die ze nodig hebben om te komen tot de zelfstandige verwerking van het huiswerk?

De keuze voor een voorschrijvende onderzoeksvraag heb ik gebaseerd op de literatuur. Hierin wordt het volgende aangegeven; “Voorschrijvend onderzoek levert instructies, richtlijnen of gebruiksaanwijzingen op.” (Kallenberg, 2011, p. 103)

Om mijn onderzoeksvraag verder te verduidelijken heb ik daarnaast twee deelvragen geformuleerd. Hiermee wil ik de genoemde begrippen in mijn onderzoek verder verduidelijken. In de literatuur wordt hier als volgt op ingegaan; “Het antwoord op onderzoeksvragen dient de onderzoeker in de werkelijkheid te kunnen waarnemen, bijvoorbeeld via observeren, vragen stellen of documenten bestuderen. Maar vaak geven de onderzoeksvragen nog niet voldoende precies aan wat de onderzoeker moet gaan waarnemen, waar hij naar moet kijken. Zo’n vraag is dan nog te globaal, te breed geformuleerd. Als dat zo is kan men de onderzoeksvragen nog verder uitsplitsen in deelvragen.” (Harinck, 2009, p. 26)

- *Hoe ervaren de leerlingen, ouders en leerkrachten de huiswerkondersteuning?*
- *Wat is er nodig voor een zelfstandige verwerking van het huiswerk?*

3.2 De opzet van mijn onderzoek

De typische autistische leerling bestaat niet. (citaat; “autisme heb je, je bent geen autist.” (Velde van de, 2010, p. 179) In mijn onderzoek komt dit eens te meer naar voren. Door diversiteit van de huiswerkproblematiek en de grote verschillen in mijn onderzoeksgroep hebben de cijfermatige gegevens uit mijn onderzoek slechts een beperkte waarde. Veel gegevens uit mijn onderzoek krijgen juist hun waarde door de daaraan gegeven interpretatie. De keuze voor een interpretatieve onderzoeksvisie ligt daardoor voor de hand. Binnen dit kader heb ik ervoor gekozen om mijn onderzoek zowel een kwalitatief als een kwantitatief karakter te geven. De basis van

mijn onderzoek vormt het literatuuronderzoek in hoofdstuk 2. De literatuur heeft een belangrijke rol gespeeld bij de operationalisatie van mijn vragenlijsten aan ouders en leerlingen.

3.3 De vragenlijst aan de ouders (zie bijlage 2)

Binnen mijn onderzoek beschouw ik de feedback van de ouders als zeer belangrijk. Zij geven mij een goed beeld van manier waarop onze leerlingen het huiswerk verwerken. Dankzij de ontwikkelde vragenlijst wil ik beter kunnen ingaan op eventuele wensen en behoeftes aangaande ons te voeren huiswerkbeleid.

Voor de verspreiding van de vragenlijst heb ik ervoor gekozen om deze te verzenden aan alle ouders. Om de respons op de vragenlijst zo hoog mogelijk te maken heb ik de volgende stappen ondernomen. Allereerst heb ik de ouders tijdens een informatieavond geïnformeerd over mijn onderzoek. De vragenlijst heb ik ingeleid met een begeleidende brief (zie bijlage 3) waarin ik de beweegredenen van mijn onderzoek heb toegelicht. Ook had ik bij de vragenlijst een invulwijzer en retourenvelop bijgevoegd.

Ouders hadden hierdoor de mogelijkheid om de brief terug te sturen of om de vragenlijst door hun kind mee te laten brengen naar school.

Om de uitkomsten van mijn vragenlijst betrouwbaar te maken heb ik mij bij de operationalisatie van mijn vragenlijst aan de ouders gebaseerd op een semigestructureerd interview (Dawson, *Executieve functies bij kinderen en adolescenten. Een praktische gids voor diagnostiek en interventie.*, 2011, p. 181) De vragenlijst bestaat uit 6 onderdelen met in totaal 36 gesloten vragen. Aan het eind van ieder onderdeel hebben ouders nog de mogelijkheid om opmerkingen te plaatsen.

Verder heb ik de ouders verzocht om het leerjaar van de leerling te vermelden om de gegevens van de verschillende leerjaren met elkaar te kunnen vergelijken.

3.4 De vragenlijst aan de leerlingen (zie bijlage 4)

De vragenlijst van de leerlingen is een afgeleide van de opgestelde vragenlijst aan de ouders. De vragenlijst bestaat uit 5 onderdelen en 36 gesloten vragen. Aan het eind van de vragenlijst is voor leerlingen de mogelijkheid opengelaten om eventuele opmerkingen te plaatsen. Aan de hand van de ingevulde vragenlijsten wil ik een beeld krijgen hoe de leerlingen het huiswerk verwerken en eventuele wensen en behoeften in kaart brengen.

De vragenlijsten zijn klassikaal afgenomen. Om de betrouwbaarheid te verhogen heb ik ervoor gekozen om de vragenlijsten zelf af te nemen. Voorafgaand aan de vragenlijst hebben de leerlingen een klassikale instructie gehad. Tijdens het invullen van de vragenlijst hadden de kinderen nog de mogelijkheid tot het stellen van vragen.

De kinderen hebben de vragenlijst individueel afgenomen. De tafels waren uit elkaar geschoven en ze hadden geen mogelijkheid om elkaar naar de gegeven antwoorden te vragen.

Om te voorkomen dat leerlingen sociaal wenselijke antwoorden gingen geven, kon de vragenlijst anoniem worden ingevuld.

3.5 De open interviews

Aan de hand van de ingevulde vragenlijsten neem ik per leerjaar een open interview af met ouders en leerlingen. Hiervoor benader ik de ouders en leerlingen persoonlijk. Wanneer ik een leerling of ouder benader uit een andere klas dan bespreek ik dat eerst met de desbetreffende mentor.

Hiermee wil ik de onderzoeksresultaten uit de vragenlijsten verder verduidelijken. Het interview moet de interpretatie van de gegevens verbeteren. Voor het interview heb ik een interviewschema (Harinck, 2009, p. 94) opgesteld. (zie bijlage 5)

3.6 Triangulatie, validiteit en ethiek

Binnen mijn onderzoek is er op meerdere manier sprake van triangulatie. Allereerst heb ik in mijn onderzoek meerdere onderzoeksinstrumenten gebruikt. Er is sprake van een literatuuronderzoek, een vragenlijst en open interviews.

Daarnaast is er ook triangulatie toegepast door de onderzoeksgegevens van drie onderzoekspopulaties, leerlingen, ouders en leerkrachten met elkaar te vergelijken. Ook is er in het onderzoek triangulatie toegepast doordat kwantitatieve en kwalitatieve gegevens naast elkaar zijn gebruikt.

Om de validiteit in mijn onderzoek te waarborgen heb ik de opgestelde vragenlijsten en het interviewschema ter beoordeling voorgelegd aan mijn directe collega's, critical friends en directie. Eventuele opmerkingen heb ik daarna weer verwerkt in een aangepaste versie. Vragenlijsten en interviews zijn alleen afgenomen na een "go" van mijn afstudeerbegeleider.

Om de ethische aspecten van mijn onderzoek te waarborgen heb ik de gewerkt volgens de voorschriften zoals deze vermeld staan in; "De ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek Fontys OSO". (Boerman, 2008) Binnen mijn onderzoek zorg ik voor het anonimiseren van de verkregen gegevens.

“Huiswerk maak je thuis!” (citaat) Vermeulen, P., Mertens, A., Vanroy., K. (2010). Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs. Berchem: Uitgeverij Epo

Hoofdstuk 4 – Data analyse en resultaten

In hoofdstuk 4 geef ik de resultaten van de verschillende onderzoeksmiddelen. Uit de enorme hoeveelheid onderzoeksgegevens heb ik getracht zo goed mogelijk de belangrijkste gegevens te selecteren. Allereerst volgt een analyse van de verkregen onderzoeksgegevens bij de ouders (4.1). Daarna volgt een analyse van de aangebrachte onderzoeksgegevens van de leerlingen (4.2).

4.1 Analyse onderzoeksgegevens ouders

Bij het opstellen van de vragenlijst aan de ouders was het doel om een totaalbeeld te krijgen van de mogelijkheden en beperkingen die ouders ervaren wat betreft de verwerking van het huiswerk van hun kind. In de brief gericht aan de ouders (zie bijlage 2) heb ik verzocht om de klas van de leerling te vermelden. Hieraan hebben bijna alle ouders gehoor gegeven. (zie bijlage 6) Hierdoor is het voor mij mogelijk om een vergelijking te maken tussen de verschillende leerjaren. Om niet het overzicht te verliezen in alle beschikbare gegevens publiceer ik alleen de opvallende resultaten uit de vragenlijsten. Om de verkregen resultaten uit de vragenlijsten beter te kunnen interpreteren vul ik deze zo nodig aan met de verkregen gegevens uit de interviews.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?	6	13	2	2
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?	6	9	6	2
6. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	14		7	2
8. Heeft u kind de opdracht voor de deadline af?	17		5	1

Uit de onderzoeksgegevens blijkt dat het merendeel van de ouders constateert dat hun kind geen tijdsplanning maakt. Wat wel opvalt, is dat de ouders in havo 3 aangeven dat de leerlingen wel goed kunnen inschatten hoe lang ze voor een opdracht nodig hebben. De problemen moeten wel in het juiste perspectief gezien worden. Ouders geven namelijk voor het overgrote deel aan dat het huiswerk wel op tijd af is.

In de interviews geven de ouders aan dat hun kind geen tijdsplanning op papier zet. Wel geeft één van de ouders in het interview aan dat haar kind behoefte heeft aan een tijdsplanning. Om deze zelfstandig te maken lukt echter nog niet. Hier heeft de leerling begeleiding bij nodig. In alle interviews wordt routine en regelmaat als belangrijk ervaren. Uit de interviews komt verder naar voren dat ouders uit de hogere leerjaren ervaren dat hun kind beter heeft leren inschatten hoe lang hij nodig heeft voor een opdracht.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
4. Maakt uw kind gebruik van een stappenplan om zijn huiswerk te maken?	4	13	3	4
7. Controleert uw kind of hij de opdracht heeft gemaakt volgens het stappenplan?	2	10	5	6

Het merendeel van de ouders geeft aan dat er thuis geen gebruik wordt gemaakt van de stappenplannen van onze school. In de interviews komt naar voren dat een nuancering hier op zijn plaats is. Vooral bij de langere termijnopdrachten gebruiken de leerlingen toch de stappenplannen aangeleverd door de school. Zonder deze stappenplannen zou het maken van de lange termijnopdrachten niet goed verlopen. Of alle leerlingen ook gebruik (kunnen) maken van deze stappenplannen kan ik helaas uit mijn onderzoeksgegevens niet afleiden

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?	7	7	9	
8. Kan uw kind zijn probleem op meerdere manieren oplossen?	4	9	7	3

Waar wel problemen liggen volgens de ouders is als er meer flexibiliteit van de leerling gevraagd wordt. Een relatief groot gedeelte van de leerlingen kan volgens de ouders een opdracht niet zelfstandig opdelen. Ook bemerken de ouders dat de leerlingen moeite hebben om een probleem op meerdere manieren op te lossen. Dit komt vooral naar voren bij lange termijnopdrachten. In de interviews komt naar voren dat dit stress kan veroorzaken bij de leerlingen. Ook geeft een ouder in het interview aan dat hij zijn kind bij lange termijnopdrachten moet helpen. Zonder zijn ondersteuning was het zijn kind niet gelukt deze opdrachten te maken.

4.2 Analyse onderzoeksgegevens leerlingen

Bij het opstellen van de vragenlijst aan de leerlingen was het doel om een beeld te krijgen van de wijze waarop onze leerlingen het huiswerk verwerken. Ik wilde de resultaten (zie bijlage 7) kunnen vergelijken met de resultaten van de vragenlijsten van de ouders. En als laatste wilde ik de resultaten tussen de verschillende leerjaren kunnen vergelijken. De vragenlijsten heb ik klassikaal afgenomen. Hierdoor had ik de mogelijkheid om de resultaten per klas te beoordelen. De leerlingen hebben de vragenlijsten niet mee naar huis kunnen nemen. Gemiddeld hebben de leerlingen ongeveer 10 minuten nodig gehad om de vragenlijst in te vullen.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
2. Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk?	29	4	1	1

Uit de onderzoeksgegevens blijkt dat het overgrote merendeel van de leerlingen een onderscheid maakt tussen maak- en leerwerk. Wat hieraan opvalt is dat deze vaardigheid in alle leerjaren aanwezig is. Binnen onze klassenstructuur komt geen opbouw naar voren om deze vaardigheid toe te leren passen. Er wordt geen onderscheid gemaakt op de dagtaak en ook in de studieplanner en agenda wordt er geen verschil gemaakt. Alleen in de beide leerjaren 2 hangt er in de klas een (white)board waarop het huiswerk wordt genoteerd. Hierop wordt een onderscheid tussen maak- en leerwerk. Maar ook in leerjaar 2 maken de leerlingen geen onderscheid tussen maak- en leerwerk tijdens het invullen van het huiswerk in de agenda. De leerlingen kunnen deze vaardigheid dus toepassen zonder noemenswaardige ondersteuning. In de interviews komt dit ook naar voren. De leerlingen uit alle drie de leerjaren geven aan zelfstandig een onderscheid te maken tussen maak- en leerwerk.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
3. Kan je het maken en leren van jouw huiswerk goed plannen?	17	6	12	
31. Maak je een tijdsplanning voordat je begint?	4	26	5	

Wanneer het op het plannen van het huiswerk aankomt, geeft het merendeel van de leerlingen aan het huiswerk goed te kunnen plannen. De verschillen tussen de leerjaren zijn verwaarloosbaar.

Het merendeel van de leerlingen geven aan geen tijdsplanning op papier te zetten. De geïnterviewde leerlingen uit leerjaar 2 en 3 geven wel aan dat ze bij grotere opdrachten wel een planning op papier zetten. In de interviews geven de leerlingen aan het niet nodig te hebben om een planning op papier te zetten. De mogelijkheid die we hiervoor geven in de studieplanner van leerjaar 1 benutten de leerlingen praktisch niet. In het interview gaf de leerling uit leerjaar 2 aan deze planning alleen ingevuld te hebben, omdat het moest. Thuis gebruikte hij deze planning dan niet. In het interview met de derdejaars leerling geeft deze aan dat hij in de drie jaar op onze school beter heeft leren plannen. Voor het ontwikkelen van deze vaardigheid had hij geen extra ondersteuning nodig. Hij heeft geleerd volgens het principe 'oefening baart kunst'. Wel geeft hij aan dat als hij in leerjaar 1 net zoveel huiswerk had gekregen als in leerjaar 3, het hem niet gelukt was.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
5. Gebruik je de stappenplannen van onze school om jouw huiswerk te maken?	1	27	7	

Wat opvalt in alle leerjaren is dat de leerlingen haast geen gebruik maken van de stappenplannen die we hebben ontwikkeld. Leerlingen geven dit massaal aan. In de interviews komt een nuancering van het gebruik van stappenplannen naar voren. Leerlingen gebruiken niet de stappenplannen uit de studieplanner. Wel gebruiken ze stappenplannen bij het maken van lange termijnopdrachten. Voor de korte

termijnhuiswerkopdrachten hebben ze geen stappenplan nodig en gebruiken ze deze ook niet.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
9. Heb je een vaste plek om jouw huiswerk te maken?	16	15	2	2
15. Vergeet je wel eens jouw agenda/ studieplanner mee naar huis te nemen?	4	29	2	
18. Vergeet je wel eens jouw huiswerk mee naar huis te nemen	4	10	21	
30. Maak je jouw huiswerk op vaste tijden?	8	22	5	

Leerlingen laten in de vragenlijsten zien dat ze maar een beperkte behoefte hebben aan een “vast” dagritme. De helft van de leerlingen maakt zijn huiswerk niet op een vaste plaats. Ook in de interviews komt dit naar voren. Het enige wat ze belangrijk vinden is komt in de interviews naar voren, namelijk een rustige werkomgeving. De verdere gegevens over het wel of niet meenemen van de agenda / studieplanner of het huiswerk laten niet zien dat onze leerlingen problemen hebben met het meenemen van het huiswerk. Wat wel opvalt in de dagelijkse lespraktijk is dat leerlingen net gemakkelijk een opdracht kunnen vergeten waar ze een cijfer voor krijgen als een opdracht waarvoor ze geen cijfer krijgen. Veel leerlingen worden niet extra gestimuleerd door een cijfer.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
21. Krijg je thuis hulp bij jouw huiswerk?	16	15	2	2
22. Controleren jouw ouders jouw huiswerk?	6	17	12	
31. Controleer jij jouw gemaakte huiswerk op fouten?	9	13	13	

Ongeveer de helft van de leerlingen geeft aan thuis hulp te krijgen bij het huiswerk. In de interviews komt naar voren dat leerlingen weinig behoefte hebben aan huiswerkbegeleiding op school. Het huiswerk wordt door een groot deel van de ouders met regelmaat gecontroleerd. Wel geven leerlingen in leerjaar 1 aan dat het huiswerk vaker wordt gecontroleerd door hun ouders dan in leerjaar 3. Bij de laatste vraag geven de leerlingen in de interviews aan dat het afhangt van de opdracht of ze het huiswerk wel of niet controleren. Een huiswerkopdracht voor een cijfer wordt wel gecontroleerd, een huiswerkopdracht zonder cijfer wordt minder snel gecontroleerd. Uit de interviews blijkt verder dat de leerlingen niet gelijk na schooltijd kunnen beginnen met hun huiswerk. Slechts één van de geïnterviewde leerlingen geeft aan direct aan zijn huiswerk te kunnen beginnen. Ze hebben eerst tijd nodig om te ontspannen. Wat betreft de begeleiding bij het huiswerk zijn de leerlingen verdeeld. Er zijn leerlingen die alleen door hun ouders ondersteund willen worden. Dit geldt niet voor alle leerlingen. Het lijkt erop dat hoe ouder de leerling wordt hoe minder waarde hij eraan lijkt te hechten wie hem ondersteund, maar dit komt niet duidelijk in de onderzoeksgegevens naar voren.

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
25. Ben je per dag meer dan 30 minuten bezig met jouw huiswerk?	13	7	15	
23. Ben je per dag meer dan 60 minuten bezig met jouw huiswerk?	3	12	19	1

De tijd die leerlingen aan het huiswerk besteden hangt af van de opdracht. Uit een onderzoek op het regulier onderwijs blijkt dat leerlingen in havo 4 tussen 1 – 1,5 per dag besteden aan het huiswerk op een doordeweekse dag. In het weekend ligt deze bereidheid lager. (Joosten, 2010)

Ook op onze school geven leerlingen in de interviews aan dat ze per dag ongeveer een uur per dag huiswerk maken. (nb. Ook in het weekend)

Deze tijd kan oplopen als er grotere opdrachten zijn. Uit de gegevens blijkt dat leerlingen in leerjaar 1 minder tijd besteden aan het huiswerk en minder huiswerk hebben. In het interview gaf de leerling uit het derde leerjaar aan dat hij veel meer huiswerk maakt in dezelfde tijd in vergelijking tot zijn eerste leerjaar.

“Huiswerk...., Ik neem de afwas toch ook niet mee naar school, Loesje”

Hoofdstuk 5 – Conclusies

In hoofdstuk 5 breng ik de conclusies binnen mijn onderzoek. Ik heb ervoor gekozen om binnen de opbouw van dit hoofdstuk stapsgewijs de onderzoeksgegevens aan elkaar te koppelen. Allereerst koppel ik mijn onderzoeksgegevens aan mijn literatuuronderzoek (5.1). In het tweede deel breng ik een algemene conclusie en beantwoord ik mijn onderzoeksvraag en deelvragen. (5.2).

5.1 Terugkoppeling van de theorie naar de praktijk

Voorafgaand aan mijn praktijkonderzoek heb ik allereerst een literatuuronderzoek uitgevoerd. In deze laatste paragraaf koppel ik mijn bevindingen terug aan mijn literatuur. Hiervoor heb ik gekozen voor de volgende opbouw. Allereerst koppel ik mijn conclusies van mijn onderzoek door middel van citaten uit de literatuur mijn literatuuronderzoek uit hoofdstuk 2. Aan de hand van deze citaten formuleer ik mijn conclusies.

“Maak onderscheid tussen maak- en leerwerk.” (Clijsen, 2006, p. 94)

Uit mijn onderzoek blijkt dat we maar op beperkte wijze een onderscheid maken op onze school tussen maak- en leerwerk. Toch blijkt uit de onderzoeksgegevens dat alle leerlingen het onderscheid zelf aanbrengen. Mijn onderzoek laat zien dat de extra ondersteuning voor leerlingen hierin overbodig is. Dit sluit echter niet uit dat bij leerlingen de ontwikkeling van leerstrategieën achterblijft. Controle van het huiswerk door de desbetreffende leerkracht blijft een vereiste.

“Leerlingen met autisme hebben een grote voorkeur voor vaste routines, vaste oplossingsprocedures (algoritmen) en vaste regels die hen steun bieden en activiteiten voorspelbaar maken.” (Clijsen, 2006, p. 27)

Uit mijn onderzoek blijkt dat deze stelling door onze leerlingen veel minder strikt nageleefd wordt. Veel leerlingen geven aan geen vaste werkplek te hebben. Geen problemen te hebben met het meenemen van het huiswerk of agenda. Ook maken ze het huiswerk niet op vaste tijden en geven aan hier ook geen behoefte aan te hebben. In de interviews geven onze leerlingen aan dat ze vooral een rustige werkplek willen. Uit de interviews met de ouders blijkt ook dat onze leerlingen weliswaar behoefte lijken te hebben aan routine en regelmaat, maar niet dat het een voorwaarde is om te komen tot een goede verwerking van het huiswerk.

“Het werken met stappenplannen, checklists en schema's komt tegemoet aan de behoefte van leerlingen met autisme om stapsgewijs informatie en opdrachten te verwerken.” (Clijsen, 2006, p. 28)

Binnen mijn onderzoek komt naar voren dat dit voor veel van onze leerlingen niet het geval is. Uit de gegevens van vragenlijsten geven zowel leerlingen als ouders aan geen stappenplannen te gebruiken. Uit de afgenomen interviews komt ook een ander signaal. Bij de lange termijnopdrachten (zoals bijv. een boekverslag of presentatie) geven de leerlingen aan wel stappenplannen te gebruiken. Deze hebben ze ook

nodig. Uit de praktijk blijkt dat veel leerlingen moeite hebben met lange termijnopdrachten zoals het schrijven van een boekverslag. Deze leerlingen hebben wel baat bij een stappenplan, maar vooral ook tijd en de persoonlijke ondersteuning van een leerkracht om deze opdrachten te (kunnen) maken. Het stappenplan werkt het beste wanneer het door de leerling en leerkracht samen wordt opgesteld. De behoefte om te werken met checklists en schema's lijkt bij onze leerlingen niet meer naar voren te komen dan in het reguliere onderwijs.

Het moeilijkst te definiëren lijkt de wijze waarop een autistische leerling behoefte heeft aan ondersteuning. In de beschikbare literatuur komen ook ogenschijnlijk "tegengestelde adviezen" voor.

"Houdt instructies zo simpel mogelijk. Gebruik korte zinnen zonder onnodige extra informatie." (Smidts, 2011, p. 123)

"Bij verheldering is het principe: verhelder wat nodig is, niet meer." (Vermeulen P. M., 2010, p. 94)

De citaten hierboven spreken van een korte en bondige formulering. Deze citaten staan "haaks" op de volgende citaten.

Intelligente autisten (...) hebben meer dan gemiddeld behoefte aan expliciete richtlijnen, (...) (Vermeulen P. F., 2008, p. 75)

"Duidelijke instructies en concrete communicatie voorkomen bij jongere leerlingen dat ze niet weten hoe ze aan een taak of probleem moeten beginnen (...) Dergelijke expliciete en concrete instructies zijn eveneens gewenst bij toetsen en examens. (Vermeulen P. M., 2010, pp. 94 - 95)

Op onze school ervaren we deze problematiek ook. Beide beweringen zijn waar. Waar de literatuur onvoldoende op ingaat, is wanneer welke strategie gevraagd is. Tijdens de verwerking van het huiswerk hebben onze leerlingen behoefte aan zo eenvoudig mogelijke instructies. De onderzoeksresultaten wijzen dit zeer duidelijk uit. Wanneer een leerling behoefte heeft aan explicietere instructie zal de leerling dit zelf "aangeven". Als aan een autistische leerling expliciete instructie wordt gegeven zonder dat deze leerling heeft aangegeven hier behoefte aan te hebben dan werkt deze instructie vaak averechts. Daarnaast hebben we ervaren dat expliciete instructies altijd explicieter kunnen. Het maakt niet uit hoe expliciet een opdracht omschreven is, er blijven altijd vragen mogelijk. Een opdracht die te expliciet omschreven is, zorgt voor verwarring. Voor leerlingen wordt de opdracht dan weer onduidelijk. Ook kan dit er toe leiden dat een leerling blijft vragen om extra verduidelijking.

"Als er ouderlijke ondersteuning nodig is voor een probleem met executieve functies dat zich op school voordoet, dan heeft dat vaak te maken met huiswerk." (Dawson, Executieve functies bij kinderen en adolescenten. Een praktische gids voor diagnostiek en interventie., 2011, p. 83)

Uit mijn onderzoek blijkt dat onze leerlingen veelal ondersteund worden door hun ouders. In de interviews komt ook naar voren dat ondersteuning door een buddy of in

een huiswerkklas niet gewild is. Uit de interviews blijkt verder dat een huiswerkklas die direct naar schooltijd begint voor onze leerlingen teveel gevraagd is. Ze kunnen niet na een schooldag onmiddellijk starten met het huiswerk. Verder geven veel ouders geven aan dat ze vinden dat onze digitale communicatie nog te beperkt is.

“Het is bovendien een groot misverstand dat je leerlingen met autisme een groot plezier doet met zoveel mogelijk routine: elke dag hetzelfde op dezelfde wijze.” (Vermeulen P. M., 2010, p. 85)

Deze stelling ondersteunen onze leerlingen volmondig. Uit de enquêteresultaten blijkt dat de gevraagde structuur, orde en regelmaat ook voor een autistische leerling zijn beperkingen heeft. Vaak heeft een autistische leerling voorwaarden geformuleerd voor bijvoorbeeld zijn werkplek. Deze voorwaarden kunnen bijna vanzelfsprekend op meerdere plekken worden ingevuld. In de literatuur wordt hier op ingegaan door middel van het tweesporenbeleid.

“hoewel leerlingen met autisme afhankelijk zijn van allerlei verhelderingen, toch maken die hen zelfstandiger.” (Vermeulen P. M., 2010, p. 91)

Zowel ouders als leerlingen ondersteunen deze stelling. Wanneer een leerling tijdens de verwerking van het huiswerk weet wat er van hem gevraagd wordt en eventueel hulpmiddelen kan toepassen dan verwerkt hij zijn huiswerk zelfstandig. In de interviews kwam naar voren dat leerlingen bijvoorbeeld erg veel baat hadden bij de ondersteuning door middel van een stappenplan die ze kregen voor een boekverslag. Hierbij moet wel nogmaals benadrukt worden dat er geen gebruik wordt gemaakt van ongewenste dan wel overbodige ondersteuning.

Als laatste wil ik nog ingaan de wijze waarop het lesmateriaal volgens de literatuur het beste georganiseerd kan worden. Er wordt vooral veel nadruk gelegd op het voorkomen van overbodige informatie.

“werken met losbladige in plaats van met ingebonden handboeken zodat enkel het blad dat nodig is op de bank ligt.” (Vermeulen P. M., 2010, p. 103)

Op onze school werken we met een losbladig systeem. Maar zowel leerlingen als ouders geven volmondig aan niet graag op deze manier te werken. Het zorgt eerder voor meer onduidelijkheid dan dat het bijdraagt aan een betere verwerking van het huiswerk. Leerlingen geven aan dat juist op deze manier de verwerking van het huiswerk moeilijker wordt. Juist de herkenbaarheid van de werkboeken geeft de leerling extra visuele ondersteuning. Juist het losbladige systeem zorgt voor onduidelijkheid. Het enige voordeel wat leerlingen kunnen noemen is dat deze manier zorgt voor lichtere tassen. Het weegt echter niet op tegen de ervaren ongemakken.

5.2 Algemene conclusie

Terugkijkend op mijn onderzoek ben ik enigszins verrast door de resultaten van mijn onderzoek. Als slotconclusie kan ik wel stellen dat de dagelijkse praktijk veel gecompliceerder is dan verwacht. Wat me vooral verbaasd heeft, is dat hier veelal in de literatuur aan voorbij lijkt te worden gegaan. Veel literatuur aangaande de begeleiding van leerlingen met autismespectrumstoornis lijkt totaal voorbij te gaan

aan de wensen van deze leerlingen zelf. Maar vooral ook aan de mogelijkheden die deze leerlingen hebben. Veelal goedbedoelde adviezen schieten hun doel totaal voorbij. De tips zijn vaak te expliciet, te gecompliceerd, te tijdrovend en ga zo maar door. Uit mijn onderzoek komt vooral naar voren dat een leerling zelf de behoefte moet uiten om geholpen te worden. Binnen mijn onderzoek heb ik ervaren dat we dit op onze school over het algemeen goed doen. Wat vooraf een zwak punt binnen onze werkwijze leek; “het feit dat iedere mentor veelal zelf zijn leerlingen begeleid.” Is ook één van de sterke punten van onze school. Juist deze persoonlijke begeleiding draagt veel bij aan de ontwikkeling van onze leerlingen. Het is een belangrijk onderdeel van het antwoord op mijn onderzoeksvraag.

Voor mijn onderzoek had ik de volgende onderzoeksvraag geformuleerd;

Hoe geven we leerlingen binnen de havo / vmbo-T setting op onze school de ondersteuning die ze nodig hebben om te komen tot de zelfstandige verwerking van het huiswerk.

Daarnaast had ik de volgende deelvragen opgesteld;

- *Hoe ervaren de leerlingen, ouders en leerkrachten de huiswerkondersteuning?*
- *Wat is er nodig voor een zelfstandige verwerking van het huiswerk?*

Veel van de ondersteuning die we geven binnen onze sectie komt al tegemoet aan de wensen van onze leerlingen. Wat vooral belangrijk is dat we onze huiswerkondersteuning volgens de principes van het tweesporenbeleid uitvoeren. (Vermeulen P. M., 2010, p. 83)

De volgende voorwaarden zijn van belang;

- De controle van het huiswerk
Alleen op deze manier is het mogelijk om te zien welke leerlingen moeite hebben met het huiswerk en alleen zo kan inzichtelijk worden gemaakt wie wel of niet zijn huiswerk heeft gemaakt.
- Persoonlijke begeleiding
Voor veel leerlingen telt een stappenplan alleen wanneer het samen met de leerkracht is opgesteld. Alleen zo kan het aangepast worden aan zijn eigen wensen. Voor lange termijnopdrachten dient wel een stappenplan te worden gemaakt.
- Hulpmiddelen dragen bij aan zelfstandigheid, maar....
Voor veel leerlingen kan een stappenplan, beloningssysteem of leerdoel net dat steuntje in de rug zijn om het huiswerk te maken. Een stappenplan, beloningssysteem of leerdoel is echter niet de oplossing.

“Laat de mensen begrijpen dat ze geen ander huiswerk op aarde hebben dan vreugde!” Paul Claudel (Frans dichter)

Hoofdstuk 6 –Aanbevelingen

Hoofdstuk 6 vormt het afsluitende hoofdstuk van mijn scriptie. Allereerst breng ik de aanbevelingen die uit mijn onderzoek volgen (6.1). Daarna reflecteer ik op het verloop van mijn studie (6.2).

6.1 Aanbevelingen onderzoek

Binnen mijn onderzoek had ik de volgende onderzoeksvraag opgesteld;

Hoe geven we leerlingen binnen de havo / vmbo-T setting op onze school de ondersteuning die ze nodig hebben om te komen tot de zelfstandige verwerking van het huiswerk.

Daarnaast heb ik de volgende deelvragen geformuleerd;

- *Hoe ervaren de leerlingen, ouders en leerkrachten de huiswerkondersteuning?*
- *Wat is er nodig voor een zelfstandige verwerking van het huiswerk?*

Tijdens de start van mijn onderzoek was mijn vraag vooral hoe we de leerlingen verder konden ondersteunen tijdens de verwerking van het huiswerk. Ik had verwacht dat we onze hulpmiddelen met behulp van mijn onderzoek verder zouden kunnen verfijnen. De uitvoeringsfase van mijn onderzoek wees echter uit dat onze ondersteuning vaak maar in zeer beperkte mate zijn doel bereikte. Toch wil ik voordat ik de aanbevelingen van mijn onderzoek breng nog wel de volgende bemerking plaatsen. De verwerking van het huiswerk zal voor veel van onze leerlingen een struikelblok (blijven) vormen. Hiervoor hebben onze leerlingen specifieke ondersteuning en aandacht nodig.

Naar aanleiding van mijn onderzoeksvraag wil ik de volgende aanbevelingen adviseren;

- **Leer de leerlingen al in het eerste jaar werken met een agenda.**
Uit het onderzoek blijkt dat de leerlingen het werken met de studieplanner een crime vinden. De studieplanner is kwetsbaar in de schooltas, wat leidt tot veel frustratie.
Het voordeel wat de studieplanner zou moeten geven ten aanzien van de werkboeken doordat de leerlingen alleen het huiswerk mee zouden moeten nemen. En ten tweede dat al het huiswerk van de leerlingen zich in één map bevindt, wordt door de leerlingen en ouders niet beaamd.
- **Haal de tijdsplanning uit de studieplanner dan wel agenda**
Uit onderzoek blijkt dat pubers moeite hebben met plannen. Voor onze leerlingen geldt deze beperking dubbel. Het is dus veelal teveel gevraagd om van onze leerlingen zelfstandig het huiswerk te laten plannen. Aan de hand van de studieplanner leerden onze leerlingen veelal kleine opdrachten plannen. Leerlingen geven aan hier geen behoefte aan te hebben. Ze weten doordat ze dezelfde oefeningen maken op school al hoe lang ze over deze opdrachten doen. Daarvoor hoeven ze (geven de leerlingen aan in de interviews) geen tijdsplanning

te maken. Bij lange termijn opdrachten moet de leerkracht een leidende rol gaan spelen. Door regelmatig na te vragen kan een leerkracht een meer sturende rol gaan spelen. Bij leerlingen waar van bekend is dat ze moeite hebben met plannen, moeten wanneer mogelijk specifieke afspraken worden gemaakt met de ouders en leerlingen. Deze vormen een onderdeel van het HP.

- **Leerlingen leren werken uit werkboeken**
Op onze school werken we met 23-rings mappen. Hierin zitten voor de leerlingen alle werkboeken van de desbetreffende vakken. Voor het volgende schooljaar adviseer ik te werken met gehele werkboeken (gekopieerd in een snelhechter of nieuwe werkboeken.) Wanneer er gewerkt wordt met snelhechters, dan moeten deze bestaan uit verschillende kleuren. Voor leerlingen wordt het hierdoor eenvoudiger om het huiswerk mee naar huis te nemen. Ook zijn deze snelhechters eenvoudiger mee naar huis te nemen, wanneer geleerd moet worden voor een toets.
- **Zorg voor eenvoudige en specifieke stappenplannen**
Mijn onderzoek heeft uitgewezen dat leerlingen alleen werken met stappenplannen voor lange termijnopdrachten of wanneer deze specifiek op hun hulpvraag zijn gericht. De stappenplannen die zich nu bevinden in de studieplanner worden door de leerlingen niet gebruikt.
- **Zorg voor een communicatiemiddel met ouders**
De communicatie met de ouders is zeer belangrijk. Een vereenvoudigde versie van mijn vragenlijst geeft vaak een goed meetsysteem aangaande de verwerking van het huiswerk van onze leerlingen. Door deze zowel door ouders, leerlingen en leerkrachten in laten vullen wordt een goed beeld gegeven van de specifieke behoeftes van de desbetreffende leerling. Deze kunnen dan verwerkt worden in het HP. Binnen onze school is sinds kort een observatielijst ontwikkeld. (zie bijlage 8) Deze kan hier goed voor gebruikt worden.
- **Vertrouwen is goed, controle is beter (Smidts, 2011, p. 125)**
Leerlingen zijn gebaat bij vertrouwen. Voor een goed beeld van de leerlingen is controle echter noodzakelijk. Wanneer een mentor heeft geconstateerd dat een leerling problemen heeft met de verwerking van zijn huiswerk, dan kan door middel van communicatie de gehele sectie meedenken over de begeleiding.
- **Wees flexibel**
Al is er nog zo goed rekening gehouden met alle beperkingen van onze leerlingen. Het kan altijd verkeerd gaan. Reageer hier adequaat op als leerkracht. Onze leerlingen zitten niet voor niets op het VSO.
- **Digitale communicatie**
Veel van onze ouders en leerlingen geven aan behoefte te hebben aan digitale communicatie. In de interviews en vragenlijsten geven ouders aan graag digitaal geïnformeerd te willen worden. Ook wat betreft onze huiswerkondersteuning kunnen we hiervoor nog veel meer gebruik gaan maken. Een mogelijkheid zou kunnen zijn om in de toekomst een website ontwikkelen die zowel door leerlingen als ouders kan worden gebruikt bij ondersteuning van de verwerking van het huiswerk. Een eerste stap is al gezet met het vastleggen van de domeinnaam www.huiswerkwijzer.nl.

6.2 Terugblik studieverloop

Eén van de redenen dat ik ben gaan werken als leraar is dat ik nooit uitgeleerd wil zijn. Met deze reden ben ik ook gestart met mijn master SEN. Ik wilde doorleren en mezelf ontwikkelen als leraar.

Tijdens mijn studie is mijn vader ernstig ziek geworden en helaas aan zijn ziekte overleden. Dit en het feit dat ik in die periode van baan heb gewisseld heeft mij doen besluiten mijn studie een jaar stop te zetten. Na dit jaar heb ik mijn studie weer opgepakt en heb ik veel over mezelf geleerd wat betreft planning, tijdsdruk en stress. Aan het einde kan ik zeggen dat ik trots ben op het resultaat.

Reflectie op basis van leerroute specifieke competenties

De leerroutespecifieke doelen worden gerelateerd aan de competenties uit het Generieke competentieprofiel Speciale onderwijszorg (Bekwaam & Speciaal, WOSO, Antwerpen-Apeldoorn, Garant, 2004)

Inter-persoonlijke competentie

Ik vind het belangrijk dat de band tussen mij en mijn leerlingen goed is. Deze vertrouwensband is in het speciaal onderwijs erg belangrijk. In mijn contact naar de leerlingen toe probeer ik altijd uit te gaan van het kind. In mijn onderzoek heb ik ervoor gekozen om de onderzoeksresultaten van de leerlingen een prominente plaats te geven.

Pedagogische competentie

Met mijn onderzoek heb ik geen primaire bijdrage geleverd aan de omschreven pedagogische competentie. Wel sturen we aan op een veilig onderwijsklimaat op onze school. Door het creëren van een veilige leeromgeving zorgen we ervoor dat leerlingen tot leren kunnen komen. De verwerking van het huiswerk behoort ook hiertoe.

Vakinhoudelijk en didactisch competent

Mijn onderzoek (en studie) hebben mij weer bewust gemaakt hoe belangrijk vakinhoudelijke kennis en didactische competenties zijn voor het realiseren van een positief leerklimaat. Zowel vakinhoudelijk als didactisch wordt in het speciaal onderwijs veelzijdigheid gevraagd. Tijdens mijn afstuderen heb ik geleerd dat differentiatie de sleutel naar succes is. Elke leerling dient op zijn eigen niveau aangesproken te worden. Ook wat betreft de verwerking van zijn huiswerk. Tijdens mijn onderzoek heb ik geleerd dat er geen universele manier bestaat om ervoor te zorgen dat een leerling zijn huiswerk maakt. Het beste resultaat bereik je door het afstemmen van de leerinhouden aan de leerling en door rekening te houden met de individuele verschillen. Daarnaast moet een leerkracht ervoor zorgen dat de leerlingen uitgedaagd en gemotiveerd blijft. Als laatste moet je de leerlingen ook laten leren van en met elkaar om de zelfstandigheid te bevorderen.

Organisatorisch competent

De organisatorische component heeft tijdens mijn afstuderen een zeer belangrijke rol gespeeld. Niet alleen doordat ik de verantwoordelijkheid had om mijn studievoortgang te bewaken en in te plannen. Daarnaast was ik ook verantwoordelijk voor het plannen van het huiswerk van mijn leerlingen. Uit mijn onderzoek blijkt dat leerlingen met een ASS-problematiek veelal moeite hebben

om zelfstandig te plannen. Als leerkracht ben je verantwoordelijk om dit proces te bewaken maar ook om ervoor te zorgen dat leerlingen met een ASS-problematiek hun zelfstandigheid kunnen vergroten. Mijn afstudeeropdracht heeft mij doordrongen van de complexiteit die de verwerking van het huiswerk met zich meebrengt. Het beheersen van deze vaardigheid is voor veel leerlingen alleen mogelijk door de ondersteuning, maar ook door de eisen die een leerkracht stelt aan de huiswerkopdracht. Leerlingen moeten weten waar ze aan toe zijn. Alleen dan heeft een leerling de mogelijkheid te leren om zelfstandig zijn huiswerk te verwerken.

Competent in het samenwerken met collega's

Een belangrijk doel van mijn afstudeeronderzoek was om de samenwerking en afstemming tussen collegae verder te bevorderen. De ondernomen stappen in mijn afstuderen heb ik gecommuniceerd naar mijn collegae. Ook heb ik regelmatig gevraagd naar feedback en praktijkervaringen van collegae. In de communicatie naar collegae tussen mij en mijn collegae heb ik altijd geprobeerd om gestructureerd te werken. Wat ik verder erg belangrijk vond was om kort en bondig mijn bevindingen te communiceren en de feedback die ik hier dan weer op kreeg. Mijn doel was om mijn afstuderen niet een eenmansproject te laten zijn, maar ervoor te zorgen dat het geïmplementeerd wordt op onze school. Achteraf kan ik zeggen dat ik hier goed in ben geslaagd.

Reflectie en aanbevelingen

Als ik terugblik op mijn meesterstuk dan kan ik niet anders zeggen dan dat ik veel, heel veel geleerd heb. Allereerst natuurlijk over leerlingen met autisme en hun problematiek aangaande de verwerking van het huiswerk. Ik ben blij met de resultaten van mijn onderzoek en met de kennis die ik hierover heb opgedaan. Ook heb ik veel geleerd over het uitvoeren van een onderzoek. Ik heb mijn onderzoek met enorm veel plezier uitgevoerd. Dat is voor mij ook gelijk de belangrijkste tip voor toekomstige onderzoekers. Ik had mijn onderzoek niet uit kunnen voeren als het onderwerp mij niet zo geïnteresseerd had. Daarnaast wil ik als tip meegeven dat een onderzoek niet voor de helft te doen is. Het doen van onderzoek kost je vele avonden en weekenden. Je moet bereid zijn deze opoffering te doen. Als je bereid bent deze opofferingen te doen, dan zal je enorm veel plezier beleven aan het doen van je onderzoek.

Nawoord

Met het schrijven van dit meesterstuk rond ik mijn master SEN opleiding af. Mijn onderzoek uitgevoerd in het schooljaar 2011 / 2012 richt zich op de ondersteuning van leerlingen met een autismespectrumstoornis bij de verwerking van het huiswerk.

Deze volzin geeft al aan wat voor enorme impact deze studie in zijn laatste jaar heeft gehad op mijn (sociale) leven. Een dankwoord is dan wel op zijn plaats. In eerste instantie wil ik mijn vriendin (en toekomstige vrouw) bedanken voor al het geduld wat ze tijdens dit laatste jaar met me heeft gehad.

Daarnaast wil graag Ans Boosten bedanken voor haar begeleiding tijdens mijn studie. Zonder haar deadlines en tips had dit meesterstuk hier nu niet gelegen. Ook wil ik graag mijn critical friends bedanken voor de tips die ze hebben gegeven tijdens mijn studie.

Daarnaast wil ik graag mijn collega's en dan met name mijn collega's van de sectie vmbo-T / havo bedanken voor alle hulp die ze me hebben geboden om mijn scriptie te kunnen voltooien. Een speciaal bedankje gaat uit naar mijn directrice, Susan van Proosdij. Zij heeft al mijn stukken gelezen en van commentaar voorzien. Hiervoor mijn hartelijke dank.

Als laatste wil ik nog alle ouders en leerlingen bedanken voor de hulp die ze mij hebben geboden bij mijn onderzoek. De ongelofelijke respons, leuke reacties en steun tijdens mijn onderzoek zal ik niet snel vergeten.

En als allerlaatste wil ik nog iedereen bedanken die op een andere wijze heeft bijgedragen aan het volbrengen van mijn scriptie. Zonder al deze hulp had ik deze scriptie niet kunnen voltooien.

Bibliografie

- huiswerk lust of last (themanummer). (2008). *DRS online*.
- expertisecentrum voor onderwijs en handicap. (2009). Opgeroepen op juni 17, 2012, van autismereader : <http://www.handicap-studie.nl/>
- het informatieportaal over autisme. (2012, juni zondag). Opgeroepen op juni zondag, 2012, van 1 kind 1 plan: <http://www.1kind1plan.nl/>
- Boerman, R. (2008, 6 6). *Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek Fontys OSO*. Opgeroepen op april 5, 2012, van website van Fontys OSO: http://www.fontysmediatheek.nl/w/images/8/8d/Boerman%2C_R-1-._%282008%29_Ethische_uitgangspunten_bij_praktijkonderzoek_Fontys_OS_O.pdf
- Bruïne, d. E.-d. (2011). *Bronnenboek Onderzoekstrategieën*. LEOZ.
- Clijsen, A. L. (2006). *Leerlingen met autisme in het voortgezet onderwijs. Een praktische gids voor docenten, mentoren en zorgcoördinatoren*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep.
- Crone, E. (2010). *Het puberende brein. Over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Dawson, P. G. (2011). *Executieve functies bij kinderen en adolescenten. Een praktische gids voor diagnostiek en interventie*. Amsterdam: Hogrefe uitgevers.
- Dawson, P. G. (2011). *Slim maar ... Help kinderen hun talenten benutten door hun executieve functies te versterken*. Amsterdam : Hogrefe uitgevers.
- Descamps, L. (2011). *De autisme survivalgids*. Sint-Niklaas: Abimo.
- Gilotty, L. K. (2002). Adaptive skills and executive function in autism spectrum disorders. *PubMed*.
- Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Herp van, R. (2009). *Rapportage onderzoek havo/vwo ASS-leerlingen SWV 46.1 De Meierij*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep.
- Joosten, L. W. (2010). *Leermotivatatie van Havo 4 leerlingen ten aanzien van huiswerk maken*. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven.
- Kallenberg, T. K. (2011). *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Kordelaar van, N. Z. (2011). *Ik en autisme. Thuis en op school*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Leenders, Y. L. (2007). *Leerlingen met autisme in de overgang naar het voortgezet onderwijs*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep .
- NRC. (2009, 6 15). *Zelfstandig leren op school betekent dat jongens ophouden met huiswerk* . Opgeroepen op Maart 1, 2012, van NRC: <http://vorige.nrc.nl/article2270545.ece>
- Smidts, D. H. (2011). *Gedrag in uitvoering. Over executieve functies bij kinderen en pubers*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.
- Sonnewijser. (2012). *De schoolgids van de Sonnewijser*. Opgeroepen op Januari 5, 2012, van website van de Sonnewijser: http://www.sonnewijser.nl/downloads/schoolgids_2011_2012_def.pdf
- Stil, K. C. (2010). *Studeren en autisme. Hoe werkt dat?* Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Swaab, D. (2010). *Wij zijn ons brein. Van baarmoeder tot Alzheimer*. Amsterdam: Uitgeverij Contact.
- Velde van de, C. (2010). *Pubergids autisme. Een praktische handleiding*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.

- Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Amsterdam: Boom uitgevers.
- Vermeulen, P. F. (2008). *Syndroom van Asperger. Een antwoord op 101 vragen*. Tielt: Lannoo.
- Vermeulen, P. M. (2010). *Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs*. Berchem: Uitgeverij Epo.

Bijlages “Huiswerkwijzer in een ASS – klas”

Bijlage 1 – studieplanner (voorbeeld)

Bijlage 2 – vragenlijst ouders

Bijlage 3 – begeleidende brief + invulwijzer vragenlijst ouders

Bijlage 4 – vragenlijst leerlingen

Bijlage 5 – interviewschema leerlingen en ouders

Bijlage 6 – verwerking gegevens vragenlijst ouders

Bijlage 7 – verwerking gegevens vragenlijst leerlingen

Bijlage 8 – observatielijst

Bijlage 9 – interviews leerlingen

Bijlage 10 – interviews ouders

Bijlage 11 – SBL competenties

Bijlage 1 – studieplanner (voorbeeld)

Studieplanner 2012 / 2013

mijn gegevens:

naam:	_____
adres:	_____
postcode:	_____
plaats:	_____
telefoonnr:	_____
bij nood bellen:	_____

mijn school:

naam:	_____
adres:	_____
postcode:	_____
plaats:	<u>Tiel</u> _____
telefoonnr:	<u>0344-627042</u> _____
mentor:	_____

medische gegevens:

medicatie:	_____
huisarts:	_____
bijzonderheden:	_____
allergie:	_____
bloedgroep:	_____

Stappenplan van de studieplanner

Wat kan ik met de studieplanner?

Met deze studieplanner leer ik zelfstandig in stappen mijn huiswerk te plannen. Zo kan ik op tijd met mijn huiswerk beginnen en heb ik het op de afgesproken dag af. Het huiswerk kan bestaan uit het maken van opdrachten of uit het leren voor proefwerken.

Rood	Het huiswerk moet af zijn.
Groen	Het huiswerk heb ik klaar voor deze dag.
Geel	Het huiswerk is nog niet klaar voor deze dag

Wanneer gebruik ik mijn studieplanner?

- Ik gebruik de studieplanner op school als de leerkracht opdrachten geeft die ik thuis moet maken. Ik gebruik de studieplanner ook als de leerkracht een proefwerk opgeeft.
- De studieplanner gebruik ik ook op school bij het studie uur om mijn huiswerk voor te bereiden.
- De studieplanner gebruik ik thuis om te zien wat ik elke dag thuis moet doen voor school.

Hoe doe ik dat?

- De leerkracht geeft het huiswerk op en schrijft op het bord wat ik thuis moet doen. Als voorbeeld: maandag het 2^e uur heb ik wiskunde. Dan krijg ik huiswerk voor donderdag op. Ik schrijf dit huiswerk op in mijn studieplanner,
- op de dag dat het huiswerk af moet zijn. In het voorbeeld is dit donderdag, op het 4^e uur.
- Bij donderdag schrijf ik in het vakje **opdracht** het huiswerk wat ik vandaag heb opgekregen en donderdag af moet zijn. Dit kleur ik **rood**.
- Ik ga tellen hoeveel dagen ik heb om te plannen. In het voorbeeld zijn dat er 3, namelijk maandag, dinsdag en woensdag.
- Ik verdeel het huiswerk in stukken en verdeel het over de planmomenten. Dit schrijf ik in de vakjes bij **planning**.
- Ik schrijf bij elke dag in het vakje **wat ga ik maken of leren** welk deel ik die dag moet maken of leren en wanneer ik dat ga doen (in het voorbeeld 17.00 uur)
- Als ik alles heb gepland en opgeschreven, zet ik een **X** in het vakje **gepland**.
- Dit kruis is een controle voor mezelf, mijn leerkracht en mijn ouder(s)/verzorger(s).

- Als ik aan mijn huiswerk ga werken en ik heb een onderdeel af, dan moet ik het **groen** kleuren. Dit geeft aan: ik heb mijn huiswerk af.
- Als ik op de geplande tijd mijn huiswerk niet af heb, dan kleur ik het **geel**. Dit geeft aan: ik heb het niet gemaakt of geleerd.
- Als ik in mijn studieplanner kijk, dan kan ik meteen zien of mijn huiswerk klaar is. Is dit niet het geval dan is er een vakje **geel**. Ik moet dan op de volgende dag dit onderdeel nog afmaken. Als ik dit onderdeel ook af heb, ga ik met **groen** over de kleur **geel** heen.
- Als ik alle opdrachten af heb, dan kleur ik (in het voorbeeld bij donderdag) het vakje **af groen**.

STAPPENPLAN

4.5	<i>Studieplanner: hoe vul ik die in?</i>
-----	--

- 1 Ik lees op het bord **voor welk vak is het huiswerk?**
- 2 Ik lees op het bord **wat is het huiswerk?**
- 3 Ik neem voor me **mijn studieplanner**
- 4 Ik lees op het bord **voor welke datum is het huiswerk?**
- 5 Ik lees op het bord **voor welk lesuur is het huiswerk?**
- 6 Ik schrijf in mijn studieplanner het huiswerk in het vakje **opdracht** bij de dag en het uur dat mijn huiswerk af moet zijn.
- 7 Deze opdracht kleur ik rood.
- 8 Ik tel het aantal dagen dat ik heb om te plannen.
- 9 Ik verdeel het huiswerk in stukken en verdeel het over de dagen voordat het huiswerk af moet zijn.
- 10 Ik schrijf onder **planning** in het vakje **wat ga ik maken of leren** welk gedeelte van het huiswerk ik die dag moet doen.
- 11 In het vakje **op welk tijdstip** schrijf ik op wanneer ik precies die dag mijn huiswerk ga maken.
- 12 Als ik alles gepland en opgeschreven heb, zet ik een **X** in het vakje **gepland**.

4.6	<i>Hoe gebruik ik de studieplanner bij huiswerk?</i>
-----	--

- 1 Ik pak de studieplanner voor me.
- 2 Ik kijk naar de datum van vandaag.
- 3 Ik lees in de studieplanner **wat moet ik vandaag doen?**
- 4 Ik pak de spullen die ik nodig heb voor me.
- 5 Ik maak de opdracht of leer voor de toets.
- 6 Als ik klaar ben, kleur ik de opdracht van vandaag **groen**.
- 7 Als iets niet af heb, kleur ik de opdracht **geel**.
- 8 De opdracht die ik **geel** gemaakt heb, moet ik opnieuw inplannen.
- 9 Als ik alles af heb, kleur ik achter de hele opdracht het vakje **af groen**.
- 10 Ik laat aan mijn ouders/verzorgers zien dat ik het huiswerk af heb.

Week 35

Maandag 27 augustus

	vak	Opdracht	af	gepland
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Planning

vak	wat ga ik maken of leren	op welk tijdstip
wiskunde	Hoofdstuk 1 opdracht 1	17.00 uur

Dinsdag 28 augustus

	vak	Opdracht	af	gepland
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Planning

vak	wat ga ik maken of leren	op welk tijdstip
wiskunde	Hoofdstuk 1 opdracht 2	17.00 uur

Woensdag 29 augustus

	vak	Opdracht	af	gepland
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Planning

vak	wat ga ik maken of leren	op welk tijdstip
wiskunde	Hoofdstuk 1 opdracht 3	17.00 uur

Donderdag 30 augustus

	vak	Opdracht	af	gepland
1				
2				
3				
4	wiskunde	Hoofdstuk 1 opdracht 1+2+3		x
5				
6				

Planning

vak	wat ga ik maken of leren	op welk tijdstip

Vrijdag 31 augustus

	vak	Opdracht	af	gepland
1				
2				
3				
4				
5				
6				

Planning

vak	wat ga ik maken of leren	op welk tijdstip

Zaterdag 1 september

Planning

vak	wat ga ik maken of leren	op welk tijdstip

Zondag 2 september

Planning

vak	wat ga ik maken of leren	op welk tijdstip

Opmerkingen ouders:

NAAM LEERLING:

KLAS:

Vragenlijst – huiswerk in het VSO

Beperkende factoren

1. Begrijpt uw kind de aanwijzingen voor zijn huiswerk?	JA / NEE / SOMS / ?
2. Begint uw kind zelfstandig aan het huiswerk?	JA / NEE / SOMS / ?
3. Wordt uw kind snel afgeleid tijdens het maken van zijn huiswerk?	JA / NEE / SOMS / ?
4. Stelt uw kind hulpvragen?	JA / NEE / SOMS / ?
5. Maakt uw kind het huiswerk af?	JA / NEE / SOMS / ?
6. Controleert uw kind zelf zijn huiswerk?	JA / NEE / SOMS / ?
7. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	JA / NEE / SOMS / ?
8. Vergeet uw kind het huiswerk niet mee naar huis te nemen?	JA / NEE / SOMS / ?

VRAGEN / OPMERKINGEN

Organisatie van materiaal

1. Houdt uw kind zijn schriften en boeken geordend?	JA / NEE / SOMS / ?
2. Is de werkplek van uw kind opgeruimd?	JA / NEE / SOMS / ?
3. Ruimt uw kind zijn eigen spullen (jas, gymkleren) op?	JA / NEE / SOMS / ?
4. Is de tas van uw kind geordend?	JA / NEE / SOMS / ?

Langetermijn projecten

1. Heeft uw kind moeite met het kiezen van een onderwerp?	JA / NEE / SOMS / ?
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?	JA / NEE / SOMS / ?
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?	JA / NEE / SOMS / ?
4. Houdt uw kind zich aan de tijdsplanning?	JA / NEE / SOMS / ?
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?	JA / NEE / SOMS / ?
6. Volgt uw kind aanwijzingen goed op?	JA / NEE / SOMS / ?
7. Controleert uw kind of hij de opdracht heeft gemaakt volgens het stappenplan?	JA / NEE / SOMS / ?
8. Heeft uw kind de opdracht voor de deadline af?	JA / NEE / SOMS / ?

VRAGEN / OPMERKINGEN

Onthouden

1. Noteert uw kind zijn huiswerk in agenda of studieplanner?

JA / NEE / SOMS / ?

2. Vergeet uw kind brieven, zijn agenda of huiswerk mee naar huis te nemen of af te geven?

JA / NEE / SOMS / ?

3. Neemt uw kind het gemaakte huiswerk zelfstandig mee terug naar school?

JA / NEE / SOMS / ?

4. Maakt uw kind gebruik van een stappenplan om zijn huiswerk te maken?

JA / NEE / SOMS / ?

5. Kan uw kind meerdere taken onthouden?

JA / NEE / SOMS / ?

6. Raakt uw kind veel kwijt?

JA / NEE / SOMS / ?

VRAGEN / OPMERKINGEN

Probleemoplossend vermogen

1. Geeft uw kind het toe als hij iets niet snapt?	JA / NEE / SOMS / ?
2. Kan uw kind zijn probleem op meerdere manieren oplossen?	JA / NEE / SOMS / ?
3. Probeert uw kind het probleem eerst zelfstandig op te lossen?	JA / NEE / SOMS / ?
4. Gebruikt uw kind zelfstandig hulpbronnen om zijn huiswerk te maken?	JA / NEE / SOMS / ?
5. Kijkt uw kind kritisch naar zijn gemaakte werk?	JA / NEE / SOMS / ?

VRAGEN / OPMERKINGEN

Zelfcontrole

1. Raakt uw kind snel overstuur?	JA / NEE / SOMS / ?
2. Kan uw kind zijn woede controleren?	JA / NEE / SOMS / ?
3. Handelt uw kind impulsief (verbaal of fysiek)?	JA / NEE / SOMS / ?
4. Laat uw kind iemand uitpraten?	JA / NEE / SOMS / ?
5. Kan uw kind op zijn beurt wachten?	JA / NEE / SOMS / ?

VRAGEN / OPMERKINGEN

Bijlage 3 – begeleidende brief + invulwijzer vragenlijst ouders

“Concentratie: de bekwaamheid om het huiswerk van je zoon (of dochter) af te maken terwijl hij naar de televisie kijkt.” Allan McLeod Cormack (nobelprijswinnaar voor de geneeskunde)

Tiel, 16 februari 2012

Geachte ouders/ verzorgers,

Huiswerk is voor veel leerlingen een struikelblok.

Voor leerlingen in het speciaal onderwijs geldt dit des te meer. Door hun beperking is het voor veel leerlingen zonder de juiste ondersteuning niet mogelijk om op een goede manier het huiswerk te maken.

Op onze school besteden we veel aandacht aan het huiswerk. We vinden het erg belangrijk dat onze leerlingen leren om het huiswerk op een goede manier te maken. Hiervoor proberen we onze leerlingen zoveel mogelijk handvatten te bieden.

Om deze ondersteuning nog beter vorm te kunnen geven heb ik in overleg met mijn collega's en de directie besloten om mij met mijn studie te richten op het verder verbeteren van de huiswerkbegeleiding op onze school. Hiermee wil ik aan het einde van het schooljaar afstuderen als Master SEN.

Met deze reden ontvangt u deze vragenlijst. Ik wil u vragen of u deze in zou willen vullen en daarna met behulp van de retourenvelop terug te sturen naar school. Uiteraard mag u hem ook aan uw zoon of dochter meegeven.

De vragenlijst bestaat uit 6 onderdelen. Voor ieder onderdeel krijgt u meerdere vragen, die u met JA / NEE / SOMS / ? kan beantwoorden. (het vraagteken staat voor; weet het niet) U hoeft alleen maar het juiste antwoord te omcirkelen. Mocht u nog een vraag hebben of een toelichting willen geven, dan kan dit door middel van de daarvoor beschikbare ruimte onder aan iedere pagina.

Naar aanleiding van deze vragenlijst kan het zijn dat ik u benader voor een open interview. Verder zal ik in het kader van mijn onderzoek de leerlingen gaan benaderen. En neem ik het huiswerkbeleid op andere scholen onder de loep. Hiermee wil ik een compleet beeld creëren van alle verbeterpunten die we binnen onze school kunnen inzetten om onze huiswerkondersteuning verder te verbeteren.

Als laatste wil ik nog toevoegen dat wanneer er in de tekst wordt gesproken over uw kind hiermee ook een pleegkind bedoeld kan worden en als er wordt gesproken over zijn huiswerk er ook gelezen kan worden haar huiswerk. Ik dank u bij voorbaat voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet

Sven Evens

Invulwijzer: Vragenlijst – huiswerk op onze school

1. U kunt steeds kiezen uit de antwoorden; JA / NEE / SOMS / ?
Bij iedere vraag moet u steeds kiezen uit **één antwoord**.

Het ? staat voor; **onbekend**

2. Uw gegevens worden **vertrouwelijk** behandeld. Voor het verdere verloop van mijn onderzoek beschik ik het liefst over **formulieren met naam**. U mag er echter ook voor kiezen de vragenlijst **anoniem** in te vullen.
3. Mocht ik uw kind benaderen voor een **open interview**, dan vraag ik eerst uw **toestemming**.
4. Voor het verdere verloop van mijn onderzoek wil ik u graag verzoeken de vragenlijsten voor **29 maart** terug te sturen.

Bijlage 4 – vragenlijst leerlingen

NAAM LEERLING:

KLAS:

Vragenlijst – huiswerk op onze school

Voor je ligt de vragenlijst “huiswerk op onze school”. De vragenlijst bevat in totaal 36 vragen. Het zijn vragen over vijf verschillende onderwerpen.

- Plannen en organiseren
- Werkplek
- Zelfstandigheid
- Hoeveelheid en tijd
- Jouw mening

Je kunt de vragen beantwoorden met; JA / NEE / SOMS / ?. Het vraagteken betekent “weet ik niet”. Ook heb je nog de mogelijkheid om na afloop van de vragenlijst jouw antwoorden toe te lichten.

Plannen en organiseren

1. Vind je het moeilijk om aan jouw huiswerk te beginnen? JA / NEE / SOMS / ?
2. Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk? JA / NEE / SOMS / ?
3. Kan je het maken en leren van jouw huiswerk goed plannen? JA / NEE / SOMS / ?
4. Heb je altijd jouw huiswerk gemaakt? JA / NEE / SOMS / ?
5. Gebruik je de stappenplannen van onze school om jouw huiswerk te maken? JA / NEE / SOMS / ?
6. Heb je het huiswerk op tijd af? JA / NEE / SOMS / ?
7. Vraag je om hulp als je het nodig hebt? JA / NEE / SOMS / ?
8. Kan je een huiswerk opdracht opdelen in deelopdrachten? JA / NEE / SOMS / ?

Werkplek

9. Heb je een vaste plek om jouw huiswerk te maken? JA / NEE / SOMS / ?
10. Heb je een opgeruimde werkplek? JA / NEE / SOMS / ?
11. Ruim je zelf jouw werkplek op? JA / NEE / SOMS / ?

12. Maak je jouw huiswerk op je eigen kamer? JA / NEE / SOMS / ?

13. Word je vaak gestoord als je jouw huiswerk maakt? JA / NEE / SOMS / ?

14. Ben je snel iets kwijt? JA / NEE / SOMS / ?

Zelfstandigheid

15. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar school te nemen? JA / NEE / SOMS / ?

16. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar huis te nemen? JA / NEE / SOMS / ?

17. Noteer je het huiswerk altijd in je agenda / studieplanner? JA / NEE / SOMS / ?

18. Vergeet je wel eens om jouw huiswerk mee naar huis te nemen? JA / NEE / SOMS / ?

19. Vergeet je wel eens jouw huiswerk in te leveren? JA / NEE / SOMS / ?

20. Ben je snel afgeleid als je jouw huiswerk maakt? JA / NEE / SOMS / ?

21. Krijg je thuis hulp bij jouw huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

22. Controleren jouw ouders jouw huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

23. Controleer jij jouw gemaakte huiswerk op fouten? JA / NEE / SOMS / ?

Hoeveelheid en tijd

24. Begin je op tijd aan jouw huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

25. Ben je per dag meer dan 30 minuten bezig met jouw huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

26. Ben je per dag meer dan 60 minuten bezig met jouw huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

27. Vind je dat je teveel huiswerk hebt? JA / NEE / SOMS / ?

28. Maak je iedere dag jouw huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

29. Kan je goed inschatten hoeveel tijd je aan jouw huiswerk kwijt bent? JA / NEE / SOMS / ?

30. Maak je jouw huiswerk op vaste tijden? JA / NEE / SOMS / ?

31. Maak je een tijdsplanning voordat je begint? JA / NEE / SOMS / ?

32. Houd je je aan jouw tijdsplanning? JA / NEE / SOMS / ?

Jouw mening

33. Maak je graag jouw huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

34. Vind je jouw huiswerk belangrijk? JA / NEE / SOMS / ?

35. Had je op je vorige school al huiswerk? JA / NEE / SOMS / ?

OPMERKINGEN

Bijlage 5 – interviewschema leerlingen en ouders

Het interviewschema telt slechts een beperkt aantal vragen. Ze zijn opgedeeld over de verschillende bereiken zoals vermeld in de beschikbare vragenlijsten.

Interviewschema leerlingen

Kan je beschrijven hoe jij jouw huiswerk maakt?

- maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk
- heb je vaste tijden dat je jouw huiswerk maakt?
- Hoe zorg je ervoor dat je niks vergeet?
- Helpen jouw ouders je bij jouw huiswerk?
 - Zou je graag iemand anders dan je ouders hebben die je helpt met je huiswerk?

Werk je met de stappenplannen van onze school?

- Wat als je het niet snapt?

Werk je met de studieplanner van onze school?

- Plan je jouw huiswerk in met behulp van de studieplanner?
- Heb je liever een agenda of een studieplanner?

Vind je het fijn dat je jouw huiswerk in de studieplanner kan stoppen?

Zou je na schooltijd behoefte hebben aan een huiswerkklas?

Plannen en organiseren

Welke opdrachten kosten je de meeste moeite om te organiseren?

Kan je beschrijven hoe je jouw huiswerk maakt?

Werkplek

Zou je, je huiswerk ook op school willen maken?

Zelfstandigheid

Hoe zelfstandig vind je jezelf?

Hoeveelheid en tijd

Hoe lang denk je dat jouw leeftijdsgenoten met het huiswerk bezig zijn?

Jouw mening

Wat zou je willen veranderen?

Interviewschema ouders

Hoe ondersteunt u uw zoon of dochter?

Bent u op de hoogte van de cijfers die uw zoon / dochter behaalt?

Kan uw zoon/ dochter zich goed houden aan een opdracht? (ook als dit van hem aanpassingen vraagt?)

Heeft uw zoon/ dochter een vaste tijd dat hij zijn huiswerk maakt?

Maakt uw zoon / dochter een tijdsplanning? (en voor langere opdrachten?)

In hoeverre maakt uw zoon / dochter gebruik van de computer bij het huiswerk?

Beperkende factoren

Hulp van buitenaf?

Heeft uw kind moeite met zijn huiswerk?

Begint uw kind gelijk na thuiskomt met zijn huiswerk?

Organisatie van materiaal

Wat vindt u van het losbladige systeem wat wij op school hanteren?

Langetermijn projecten

Hoe gaat uw zoon / dochter om met langetermijn projecten?

Onthouden

Hoeveel huiswerk verwacht u dat leeftijdsgenoten van uw zoon / dochter moeten krijgen?

Probleemoplossend vermogen

Hoe maakt uw zoon/ dochter gebruik van de stappenplannen die op onze school worden aangeboden?

Uw mening

Wat zou u willen veranderen?

Bijlage 6 – verwerking gegevens vragenlijst ouders

Verwerking HWvragenlijst ouders – algemeen

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Begrijpt uw kind de aanwijzingen voor zijn huiswerk?	21		1	2
2. Begint uw kind zelfstandig aan het huiswerk?	11	6	8	
3. Wordt uw kind snel afgeleid tijdens het maken van zijn huiswerk?	9	4	10	
4. Stelt uw kind hulpvragen?	5	7	11	
5. Maakt uw kind het huiswerk af?	17	1	2	3
6. Controleert uw kind zelf zijn huiswerk?	8	8	5	2
7. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	14		7	2
8. Vergeet uw kind het huiswerk niet mee naar huis te nemen?	2	4	16	1
1. Houdt uw kind zijn schriften en boeken geordend?	12	8	2	1
2. Is de werkplek van uw kind opgeruimd?	14	4	5	
3. Ruimt uw kind zijn eigen spullen (jas, gymkleden) op?	12	4	7	
4. Is de tas van uw kind geordend?	12	6	4	1
1. Heeft uw kind moeite met het kiezen van een onderwerp?	8	9	5	1
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?	7	7	9	
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?	6	13	2	2
4. Houdt uw kind zich aan de tijdsplanning?	10	10	1	2
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?	6	9	6	2
6. Volgt uw kind aanwijzingen goed op?	8	3	10	3

Verwerking HWvragenlijst ouders – algemeen

[illegible]

Verwerking HWvragenlijst ouders – algemeen

[illegible]

Verwerking HWvragenlijst ouders – 1 havo / vmbo-T

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Begrijpt uw kind de aanwijzingen voor zijn huiswerk?	6			1
2. Begint uw kind zelfstandig aan het huiswerk?	3	2	2	
3. Wordt uw kind snel afgeleid tijdens het maken van zijn huiswerk?	4		3	
4. Stelt uw kind hulpvragen?	1	2	4	
5. Maakt uw kind het huiswerk af?	6		1	
6. Controleert uw kind zelf zijn huiswerk?	2	3	2	
7. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	6		1	
8. Vergeet uw kind het huiswerk niet mee naar huis te nemen?		1	6	
1. Houdt uw kind zijn schriften en boeken geordend?	3	3	1	
2. Is de werkplek van uw kind opgeruimd?	4	2	1	
3. Ruimt uw kind zijn eigen spullen (jas, gymkleden) op?	1	3	3	
4. Is de tas van uw kind geordend?	1	3	3	
1. Heeft uw kind moeite met het kiezen van een onderwerp?	2	1	4	
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?	1	2	4	
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?	3	4		
4. Houdt uw kind zich aan de tijdsplanning?	2	4	1	
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?	1	4	2	
6. Volgt uw kind aanwijzingen goed op?	2		4	1

Verwerking HWvragenlijst ouders – 1 havo / vmbo-T

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
7. Controleert uw kind of hij de opdracht heeft gemaakt volgens het stappenplan?	1	2	3	1
8. Heeft uw kind de opdracht voor de deadline af?	6		1	
1. Noteert uw kind zijn huiswerk in agenda of studieplanner?	7			
2. Vergeet uw kind brieven, zijn agenda of huiswerk mee naar huis te nemen of af te geven?			7	
3. Neemt uw kind het gemaakte huiswerk zelfstandig mee terug naar school?	6		1	
4. Maakt uw kind gebruik van een stappenplan om zijn huiswerk te maken?	2	5	1	
5. Kan uw kind meerdere taken onthouden?	2	1	4	
6. Raakt uw kind veel kwijt?	2	2	4	
1. Geeft uw kind het toe als hij iets niet snapt?	2	1	4	
2. Kan uw kind zijn probleem op meerdere manieren oplossen?	1	2	4	
3. Probeert uw kind het probleem eerst zelfstandig op te lossen?	3	1	3	
4. Gebruikt uw kind zelfstandig hulpbronnen om zijn huiswerk te maken?	2		5	
5. Kijkt uw kind kritisch naar zijn gemaakte werk?	1	3	3	

Verwerking HWvragenlijst ouders – 1 havo / vmbo-T

[illegible]

Verwerking HWvragenlijst ouders – 2 vmbo-T

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Begrijpt uw kind de aanwijzingen voor zijn huiswerk?	3		1	
2. Begint uw kind zelfstandig aan het huiswerk?	1	2	2	
3. Wordt uw kind snel afgeleid tijdens het maken van zijn huiswerk?	1		3	
4. Stelt uw kind hulpvragen?	2		2	
5. Maakt uw kind het huiswerk af?	4			
6. Controleert uw kind zelf zijn huiswerk?		2	2	
7. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	3		1	
8. Vergeet uw kind het huiswerk niet mee naar huis te nemen?		1	3	
1. Houdt uw kind zijn schriften en boeken geordend?	2		1	1
2. Is de werkplek van uw kind opgeruimd?	3		1	
3. Ruimt uw kind zijn eigen spullen (jas, gymkleden) op?	2	1	1	
4. Is de tas van uw kind geordend?	4			
1. Heeft uw kind moeite met het kiezen van een onderwerp?	2	2		
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?	1	1	2	
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?	1	2	1	
4. Houdt uw kind zich aan de tijdsplanning?	3	1	1	
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?	2	2		
6. Volgt uw kind aanwijzingen goed op?	1	1	3	

Verwerking HWvragenlijst ouders – 2 vmbo-T

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
7. Controleert uw kind of hij de opdracht heeft gemaakt volgens het stappenplan?	1	3		
8. Heeft uw kind de opdracht voor de deadline af?	4			
1. Noteert uw kind zijn huiswerk in agenda of studieplanner?	3		1	
2. Vergeet uw kind brieven, zijn agenda of huiswerk mee naar huis te nemen of af te geven?	1		3	
3. Neemt uw kind het gemaakte huiswerk zelfstandig mee terug naar school?	1		3	
4. Maakt uw kind gebruik van een stappenplan om zijn huiswerk te maken?		2	2	
5. Kan uw kind meerdere taken onthouden?	2		2	
6. Raakt uw kind veel kwijt?		3	1	
1. Geeft uw kind het toe als hij iets niet snapt?	2	2		
2. Kan uw kind zijn probleem op meerdere manieren oplossen?		3		1
3. Probeert uw kind het probleem eerst zelfstandig op te lossen?	1	2	1	
4. Gebruikt uw kind zelfstandig hulpbronnen om zijn huiswerk te maken?	2	2		
5. Kijkt uw kind kritisch naar zijn gemaakte werk?	1	2	1	

Verwerking HWvragenlijst ouders – 2 vmbo-T

[illegible]

Verwerking HWvragenlijst ouders – 2 havo

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Begrijpt uw kind de aanwijzingen voor zijn huiswerk?	4			1
2. Begint uw kind zelfstandig aan het huiswerk?	4	1	1	
3. Wordt uw kind snel afgeleid tijdens het maken van zijn huiswerk?	4		1	
4. Stelt uw kind hulpvragen?	1	2	2	
5. Maakt uw kind het huiswerk af?	3	1		1
6. Controleert uw kind zelf zijn huiswerk?	1	1	1	2
7. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	2		3	1
8. Vergeet uw kind het huiswerk niet mee naar huis te nemen?		1	4	
1. Houdt uw kind zijn schriften en boeken geordend?	2	3		
2. Is de werkplek van uw kind opgeruimd?	3	1	1	
3. Ruimt uw kind zijn eigen spullen (jas, gymkleden) op?	4		1	
4. Is de tas van uw kind geordend?	1	2	1	1
1. Heeft uw kind moeite met het kiezen van een onderwerp?	1	3		1
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?	2	2	1	
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?	1	3	1	
4. Houdt uw kind zich aan de tijdsplanning?	2	3		
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?		3	2	
6. Volgt uw kind aanwijzingen goed op?	1	2		2

Verwerking HWvragenlijst ouders – 2 havo

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
7. Controleert uw kind of hij de opdracht heeft gemaakt volgens het stappenplan?		3	1	1
8. Heeft uw kind de opdracht voor de deadline af?	3		2	
1. Noteert uw kind zijn huiswerk in agenda of studieplanner?	3	1	1	
2. Vergeet uw kind brieven, zijn agenda of huiswerk mee naar huis te nemen of af te geven?	1		4	
3. Neemt uw kind het gemaakte huiswerk zelfstandig mee terug naar school?	1	3		1
4. Maakt uw kind gebruik van een stappenplan om zijn huiswerk te maken?	1	3		1
5. Kan uw kind meerdere taken onthouden?	1	2	3	
6. Raakt uw kind veel kwijt?	1	2	2	
1. Geeft uw kind het toe als hij iets niet snapt?	1	3	1	
2. Kan uw kind zijn probleem op meerdere manieren oplossen?		3	1	1
3. Probeert uw kind het probleem eerst zelfstandig op te lossen?	2		3	
4. Gebruikt uw kind zelfstandig hulpbronnen om zijn huiswerk te maken?	2	2	1	
5. Kijkt uw kind kritisch naar zijn gemaakte werk?	1	4		

Verwerking HWvragenlijst ouders – 2 havo

[illegible]

Verwerking HWvragenlijst ouders – 3 havo

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Begrijpt uw kind de aanwijzingen voor zijn huiswerk?	7			
2. Begint uw kind zelfstandig aan het huiswerk?	3	1	3	
3. Wordt uw kind snel afgeleid tijdens het maken van zijn huiswerk?		4	3	
4. Stelt uw kind hulpvragen?	1	3	3	
5. Maakt uw kind het huiswerk af?	4		1	2
6. Controleert uw kind zelf zijn huiswerk?	5	2		
7. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	3		2	2
8. Vergeet uw kind het huiswerk niet mee naar huis te nemen?	2	1	3	1
1. Houdt uw kind zijn schriften en boeken geordend?	5	2		
2. Is de werkplek van uw kind opgeruimd?	4	1	2	
3. Ruimt uw kind zijn eigen spullen (jas, gymkleden) op?	5		2	
4. Is de tas van uw kind geordend?	6	1		
1. Heeft uw kind moeite met het kiezen van een onderwerp?	3	3	1	
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?	3	2	2	
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?	1	4		2
4. Houdt uw kind zich aan de tijdsplanning?	3	2		2
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?	3		2	2
6. Volgt uw kind aanwijzingen goed op?	4		3	

Verwerking HWvragenlijst ouders – 3 havo

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
7. Controleert uw kind of hij de opdracht heeft gemaakt volgens het stappenplan?		2	1	4
8. Heeft uw kind de opdracht voor de deadline af?	4		2	1
1. Noteert uw kind zijn huiswerk in agenda of studieplanner?	7			
2. Vergeet uw kind brieven, zijn agenda of huiswerk mee naar huis te nemen of af te geven?		2	4	1
3. Neemt uw kind het gemaakte huiswerk zelfstandig mee terug naar school?	6		1	
4. Maakt uw kind gebruik van een stappenplan om zijn huiswerk te maken?	1	3		3
5. Kan uw kind meerdere taken onthouden?	5	1	1	
6. Raakt uw kind veel kwijt?		7		
1. Geeft uw kind het toe als hij iets niet snapt?	5		2	
2. Kan uw kind zijn probleem op meerdere manieren oplossen?	3	1	2	1
3. Probeert uw kind het probleem eerst zelfstandig op te lossen?	5	1	1	
4. Gebruikt uw kind zelfstandig hulpbronnen om zijn huiswerk te maken?	5		2	
5. Kijkt uw kind kritisch naar zijn gemaakte werk?	3	1		

Verwerking HWvragenlijst ouders – havo 3

[illegible]

Verwerking HWvragenlijst ouders – anoniem

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Begrijpt uw kind de aanwijzingen voor zijn huiswerk?	2			
2. Begint uw kind zelfstandig aan het huiswerk?			2	
3. Wordt uw kind snel afgeleid tijdens het maken van zijn huiswerk?			2	
4. Stelt uw kind hulpvragen?			2	
5. Maakt uw kind het huiswerk af?		1	1	
6. Controleert uw kind zelf zijn huiswerk?			1	1
7. Heeft uw kind zijn huiswerk op tijd af?	1	1		
8. Vergeet uw kind het huiswerk niet mee naar huis te nemen?		1	1	
1. Houdt uw kind zijn schriften en boeken geordend?	1	1		
2. Is de werkplek van uw kind opgeruimd?	1	1		
3. Ruimt uw kind zijn eigen spullen (jas, gymkleden) op?	1		1	
4. Is de tas van uw kind geordend?	1	1		
1. Heeft uw kind moeite met het kiezen van een onderwerp?	1		1	
2. Kan uw kind zelfstandig de opdracht opdelen?		1	1	
3. Maakt uw kind een tijdsplanning?		1	1	
4. Houdt uw kind zich aan de tijdsplanning?		1	1	
5. Kan uw kind goed inschatten hoe lang hij/zij nodig heeft voor een opdracht?	1		1	
6. Volgt uw kind aanwijzingen goed op?	1		1	

Verwerking HWvragenlijst ouders – anoniem

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
7. Controleert uw kind of hij de opdracht heeft gemaakt volgens het stappenplan?			1	1
8. Heeft uw kind de opdracht voor de deadline af?	1		1	
1. Noteert uw kind zijn huiswerk in agenda of studieplanner?			1	1
2. Vergeet uw kind brieven, zijn agenda of huiswerk mee naar huis te nemen of af te geven?		1	1	
3. Neemt uw kind het gemaakte huiswerk zelfstandig mee terug naar school?	1		1	
4. Maakt uw kind gebruik van een stappenplan om zijn huiswerk te maken?			1	1
5. Kan uw kind meerdere taken onthouden?	1		1	
6. Raakt uw kind veel kwijt?		2		
1. Geeft uw kind het toe als hij iets niet snapt?	1		1	
2. Kan uw kind zijn probleem op meerdere manieren oplossen?			1	1
3. Probeert uw kind het probleem eerst zelfstandig op te lossen?	1			1
4. Gebruikt uw kind zelfstandig hulpbronnen om zijn huiswerk te maken?	1		1	
5. Kijkt uw kind kritisch naar zijn gemaakte werk?		1	1	

Verwerking HWvragenlijst ouders – anoniem

[illegible]

Bijlage 7 – verwerking gegevens vragenlijst leerlingen

Verwerking HWvragenlijst leerlingen – algemeen

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Vind je het moeilijk om aan jouw huiswerk te beginnen?	11	10	14	
2. Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk?	29	4	1	1
3. Kan je het maken en leren van jouw huiswerk goed plannen?	17	6	12	
4. Heb je altijd jouw huiswerk gemaakt?	17	7	10	1
5. Gebruik je de stappenplannen van onze school om jouw huiswerk te maken?	1	27	7	
6. Heb je het huiswerk op tijd af?	24		9	2
7. Vraag je om hulp als je het nodig hebt?	15	3	17	
8. Kan je een huiswerk opdracht opdelen in deelopdrachten?	10	13	6	6
9. Heb je een vaste plek om jouw huiswerk te maken?	16	15	2	2
10. Heb je een opgeruimde werkplek?	20	4	10	1
11. Ruim je zelf jouw werkplek op?	23	7	3	2
12. Maak je jouw huiswerk op je eigen kamer?	8	14	13	
13. Word je vaak gestoord als je jouw huiswerk maakt?	4	18	12	1
14. Ben je snel iets kwijt?	5	19	9	2
15. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar school te nemen?	2	25	8	
16. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar huis te nemen?	4	29	2	

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
17. Noteer je het huiswerk altijd in je agenda / studieplanner?	22	3	8	1
18. Vergeet je wel eens om jouw huiswerk mee naar huis te nemen?	4	10	21	
19. Vergeet je wel eens jouw huiswerk in te leveren?	2	19	14	
20. Ben je snel afgeleid als je jouw huiswerk maakt?	12	16	7	
21. Krijg je thuis hulp bij jouw huiswerk?	11	7	17	
22. Controleren jouw ouders jouw huiswerk?	6	17	12	
23. Controleer jij jouw gemaakte huiswerk op fouten?	9	13	13	
24. Begin je op tijd aan jouw huiswerk?	14	4	16	1
25. Ben je per dag meer dan 30 minuten bezig met jouw huiswerk?	13	7	15	
26. Ben je per dag meer dan 60 minuten bezig met jouw huiswerk?	3	12	19	1
27. Vind je dat je teveel huiswerk hebt?	9	11	15	
28. Maak je iedere dag jouw huiswerk?	12	9	14	
29. Kan je goed inschatten hoeveel tijd je aan jouw huiswerk kwijt bent?	13	9	11	1
30. Maak je jouw huiswerk op vaste tijden?	8	22	5	
31. Maak je een tijdsplanning voordat je begint?	4	26	5	
32. Houd je je aan jouw tijdsplanning?	8	15	5	6
33. Maak je graag jouw huiswerk?	2	22	10	1
34. Vind je jouw huiswerk belangrijk?	15	10	10	
35. Had je op je vorige school al huiswerk?	18	12	4	1

Verwerking HWvragenlijst leerlingen – 1 havo / vmbo-T

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Vind je het moeilijk om aan jouw huiswerk te beginnen?	4	2	6	
2. Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk?	8	3		1
3. Kan je het maken en leren van jouw huiswerk goed plannen?	6	2	4	
4. Heb je altijd jouw huiswerk gemaakt?	7	2	3	
5. Gebruik je de stappenplannen van onze school om jouw huiswerk te maken?		9	3	
6. Heb je het huiswerk op tijd af?	10		2	
7. Vraag je om hulp als je het nodig hebt?	4		8	
8. Kan je een huiswerk opdracht opdelen in deelopdrachten?	2	5	2	3
9. Heb je een vaste plek om jouw huiswerk te maken?	4	7	1	
10. Heb je een opgeruimde werkplek?	7	1	4	
11. Ruim je zelf jouw werkplek op?	7	2	2	1
12. Maak je jouw huiswerk op je eigen kamer?	1	6	5	
13. Word je vaak gestoord als je jouw huiswerk maakt?	1	4	7	
14. Ben je snel iets kwijt?	4	4	3	1
15. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar school te nemen?		10	2	
16. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar huis te nemen?	2	10		

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
17. Noteer je het huiswerk altijd in je agenda / studieplanner?	8		4	
18. Vergeet je wel eens om jouw huiswerk mee naar huis te nemen?	1	6	5	
19. Vergeet je wel eens jouw huiswerk in te leveren?	1	7	4	
20. Ben je snel afgeleid als je jouw huiswerk maakt?	4	3	5	
21. Krijg je thuis hulp bij jouw huiswerk?	3		9	
22. Controleren jouw ouders jouw huiswerk?	4	5	3	
23. Controleer jij jouw gemaakte huiswerk op fouten?	2	5	5	
24. Begin je op tijd aan jouw huiswerk?	3	1	8	
25. Ben je per dag meer dan 30 minuten bezig met jouw huiswerk?	2	4	6	
26. Ben je per dag meer dan 60 minuten bezig met jouw huiswerk?		6	6	
27. Vind je dat je teveel huiswerk hebt?	4	2	6	
28. Maak je iedere dag jouw huiswerk?	2	4	6	
29. Kan je goed inschatten hoeveel tijd je aan jouw huiswerk kwijt bent?	3	2	6	1
30. Maak je jouw huiswerk op vaste tijden?	3	7	2	
31. Maak je een tijdsplanning voordat je begint?	2	10		
32. Houd je je aan jouw tijdsplanning?	1	8	1	1
33. Maak je graag jouw huiswerk?	2	8	2	
34. Vind je jouw huiswerk belangrijk?	6	4	2	
35. Had je op je vorige school al huiswerk?	5	7		

Verwerking HWvragenlijst leerlingen – vmbo-T 2

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Vind je het moeilijk om aan jouw huiswerk te beginnen?	2	2	2	
2. Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk?	5		1	
3. Kan je het maken en leren van jouw huiswerk goed plannen?	4	1	1	
4. Heb je altijd jouw huiswerk gemaakt?	3		3	
5. Gebruik je de stappenplannen van onze school om jouw huiswerk te maken?	1	2	3	
6. Heb je het huiswerk op tijd af?	4		2	
7. Vraag je om hulp als je het nodig hebt?	4	1	1	
8. Kan je een huiswerk opdracht opdelen in deelopdrachten?	2	2	1	1
9. Heb je een vaste plek om jouw huiswerk te maken?	2	3		1
10. Heb je een opgeruimde werkplek?	4	1		1
11. Ruim je zelf jouw werkplek op?	5	1		
12. Maak je jouw huiswerk op je eigen kamer?	1	3	2	
13. Word je vaak gestoord als je jouw huiswerk maakt?	1	4	1	
14. Ben je snel iets kwijt?		5	1	
15. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar school te nemen?	1	3	2	
16. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar huis te nemen?	1	5		

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
17. Noteer je het huiswerk altijd in je agenda / studieplanner?	4		2	
18. Vergeet je wel eens om jouw huiswerk mee naar huis te nemen?		1	5	
19. Vergeet je wel eens jouw huiswerk in te leveren?		4	2	
20. Ben je snel afgeleid als je jouw huiswerk maakt?	2	4		
21. Krijg je thuis hulp bij jouw huiswerk?	2		4	
22. Controleren jouw ouders jouw huiswerk?	1	2	3	
23. Controleer jij jouw gemaakte huiswerk op fouten?	3	1	2	
24. Begin je op tijd aan jouw huiswerk?	4	1	1	
25. Ben je per dag meer dan 30 minuten bezig met jouw huiswerk?	4	1	1	
26. Ben je per dag meer dan 60 minuten bezig met jouw huiswerk?		1	4	1
27. Vind je dat je teveel huiswerk hebt?	2	1	3	
28. Maak je iedere dag jouw huiswerk?	3	1	2	
29. Kan je goed inschatten hoeveel tijd je aan jouw huiswerk kwijt bent?	3	1	2	
30. Maak je jouw huiswerk op vaste tijden?	2	4		
31. Maak je een tijdsplanning voordat je begint?	1	5		
32. Houd je je aan jouw tijdsplanning?	2	3		1
33. Maak je graag jouw huiswerk?		5		1
34. Vind je jouw huiswerk belangrijk?	2	2	2	
35. Had je op je vorige school al huiswerk?	4		2	

Verwerking HWvragenlijst leerlingen – havo 2

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Vind je het moeilijk om aan jouw huiswerk te beginnen?	3	3	2	
2. Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk?	8			
3. Kan je het maken en leren van jouw huiswerk goed plannen?	4	3	1	
4. Heb je altijd jouw huiswerk gemaakt?	2	3	2	1
5. Gebruik je de stappenplannen van onze school om jouw huiswerk te maken?		7	1	
6. Heb je het huiswerk op tijd af?	4		2	2
7. Vraag je om hulp als je het nodig hebt?	3	2	3	
8. Kan je een huiswerk opdracht opdelen in deelopdrachten?	2	3	2	1
9. Heb je een vaste plek om jouw huiswerk te maken?	3	4		1
10. Heb je een opgeruimde werkplek?	3	2	3	
11. Ruim je zelf jouw werkplek op?	4	3		1
12. Maak je jouw huiswerk op je eigen kamer?	4	1	3	
13. Word je vaak gestoord als je jouw huiswerk maakt?	2	3	2	1
14. Ben je snel iets kwijt?	1	4	2	1
15. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar school te nemen?	1	3	4	
16. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar huis te nemen?	1	5	2	

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
17. Noteer je het huiswerk altijd in je agenda / studieplanner?	3	3		1
18. Vergeet je wel eens om jouw huiswerk mee naar huis te nemen?	2	2	4	
19. Vergeet je wel eens jouw huiswerk in te leveren?	1	3	4	
20. Ben je snel afgeleid als je jouw huiswerk maakt?	3	5		
21. Krijg je thuis hulp bij jouw huiswerk?	2	4	2	
22. Controleren jouw ouders jouw huiswerk?	1	4	3	
23. Controleer jij jouw gemaakte huiswerk op fouten?	3	3	2	
24. Begin je op tijd aan jouw huiswerk?	4	1	2	1
25. Ben je per dag meer dan 30 minuten bezig met jouw huiswerk?	3	1	4	
26. Ben je per dag meer dan 60 minuten bezig met jouw huiswerk?	1	2	5	
27. Vind je dat je teveel huiswerk hebt?	3	3	2	
28. Maak je iedere dag jouw huiswerk?	3	2	3	
29. Kan je goed inschatten hoeveel tijd je aan jouw huiswerk kwijt bent?	4	4		
30. Maak je jouw huiswerk op vaste tijden?	1	6	1	
31. Maak je een tijdsplanning voordat je begint?		5	3	
32. Houd je je aan jouw tijdsplanning?		3	3	2
33. Maak je graag jouw huiswerk?		3	5	
34. Vind je jouw huiswerk belangrijk?	3	2	3	
35. Had je op je vorige school al huiswerk?	2	4	2	

Verwerking HWvragenlijst leerlingen – havo 3

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
1. Vind je het moeilijk om aan jouw huiswerk te beginnen?	2	3	4	
2. Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk?	8	1		
3. Kan je het maken en leren van jouw huiswerk goed plannen?	3		6	
4. Heb je altijd jouw huiswerk gemaakt?	5	2	2	
5. Gebruik je de stappenplannen van onze school om jouw huiswerk te maken?		9		
6. Heb je het huiswerk op tijd af?	6		3	
7. Vraag je om hulp als je het nodig hebt?	4		5	
8. Kan je een huiswerk opdracht opdelen in deelopdrachten?	4	3	1	1
9. Heb je een vaste plek om jouw huiswerk te maken?	7	1	1	
10. Heb je een opgeruimde werkplek?	6		3	
11. Ruim je zelf jouw werkplek op?	7	1	1	
12. Maak je jouw huiswerk op je eigen kamer?	2	4	3	
13. Word je vaak gestoord als je jouw huiswerk maakt?		7	2	
14. Ben je snel iets kwijt?		6	3	
15. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar school te nemen?		9		
16. Vergeet je wel eens jouw agenda / studieplanner mee naar huis te nemen?		9		

	JA	NEE	SOMS	ONBEKEND
17. Noteer je het huiswerk altijd in je agenda / studieplanner?	7		2	
18. Vergeet je wel eens om jouw huiswerk mee naar huis te nemen?	1	1	7	
19. Vergeet je wel eens jouw huiswerk in te leveren?		5	4	
20. Ben je snel afgeleid als je jouw huiswerk maakt?	3	4	2	
21. Krijg je thuis hulp bij jouw huiswerk?	4	3	2	
22. Controleren jouw ouders jouw huiswerk?		6	3	
23. Controleer jij jouw gemaakte huiswerk op fouten?	1	4	4	
24. Begin je op tijd aan jouw huiswerk?	3	1	5	
25. Ben je per dag meer dan 30 minuten bezig met jouw huiswerk?	4	1	4	
26. Ben je per dag meer dan 60 minuten bezig met jouw huiswerk?	2	3	4	
27. Vind je dat je teveel huiswerk hebt?		5	4	
28. Maak je iedere dag jouw huiswerk?	4	2	3	
29. Kan je goed inschatten hoeveel tijd je aan jouw huiswerk kwijt bent?	3	2	3	
30. Maak je jouw huiswerk op vaste tijden?	2	5	2	
31. Maak je een tijdsplanning voordat je begint?	1	6	2	
32. Houd je je aan jouw tijdsplanning?	4	1	1	2
33. Maak je graag jouw huiswerk?		6	3	
34. Vind je jouw huiswerk belangrijk?	4	2	3	
35. Had je op je vorige school al huiswerk?	7	1		1

Bijlage 8 – observatielijst

Observatielijst

Leerling:

Datum:

Criteria	Score x = niet van toepassing 1= nooit 2= zelden 3= soms 4= geregeld 5= vaak						Toelichting (Dit laat ik zien door:)
Werkhouding	X	1	2	3	4	5	
Ik zet me in voor mijn schoolwerk.							
Ik werk zelfstandig.							
Ik kan mij goed concentreren tijdens het werk.							
Ik kan meerdere theorielessen na elkaar volgen.							
Ik maak de schooltaken binnen de gestelde tijd af.							
Ik heb mijn schoolspullen op orde.							
Ik werk netjes.							
Huiswerk							
Ik heb mijn huiswerk op de afgesproken tijd af.							
Ik gebruik mijn agenda op de goede plaats en noteer wat ik moet maken / leren leesbaar in mijn agenda. Ik kijk thuis in mijn agenda wat ik moet doen voor de volgende dag(en).							
Ik start zelfstandig met het maken en leren van mijn huiswerk.							
Ik leer (op de juiste manier) toetsen en proefwerken.							
Leren leren	X	1	2	3	4	5	

Ik begrijp de klassikale uitleg van de leerkracht en ga zelfstandig aan het werk.							
Ik kan gerichte vragen stellen over de les / mijn werk.							
Ik kan structuur aanbrengen in mijn werk (wanneer ik iets moet maken / klaar moet hebben, in welke volgorde en waar ik dat moet doen).							
Ik ben in staat om werkstukken en verslagen te maken op HAVO niveau.							
Ik ben in staat om werkstukken en verslagen te maken op VMBO niveau.							
Ik kan informatie opzoeken.							
Ik kan opgezochte informatie verwerken.							
Ik sta open voor het leren van nieuwe dingen.							
Ik zet door wanneer iets niet meteen lukt.							
Ik kijk kritisch naar mijn eigen werk en controleer mijn werk.							
Ik kan hulp vragen.							
Ik accepteer hulp.							
Ik accepteer sturing en begeleiding van de leerkracht.							
Ik kan gebruik maken van verschillende strategieën (manieren) en vaardigheden bij het maken van mijn werk.							
Ik kan reflecteren (terug kijken) op mijn eigen handelen en leren.							
Praktijk	X	1	2	3	4	5	
Ik toon interesse in de praktijkvakken.							
Ik ben bereid om minder							

leuke werkzaamheden te verrichten.							
Ik heb inzicht in praktische werkzaamheden.							
Ik wil graag in de praktijk aan het werk.							
Ik wil op verschillende plekken stage lopen, die met verschillende beroepen te maken hebben.							
Omgang volwassenen	X	1	2	3	4	5	
Ik heb een goede relatie met de leerkrachten.							
Ik accepteer het gezag van volwassenen.							
Ik kan omgaan met complimenten van de volwassenen.							
Ik kan omgaan met feedback van de leerkrachten (word niet boos of verdrietig).							
Verantwoordelijkheid	X	1	2	3	4	5	
Als ik een regel overtreed of iets doe wat niet mag, dan accepteer ik de gevolgen, zoals het krijgen van straf.							
Ik kom op tijd in de lessen.							
Ik ben altijd aanwezig. (weinig afwezig door ziekte of verzuim).							
Gedrag algemeen	X	1	2	3	4	5	
Ik kan omgaan met de schoolregels.							
Ik kan schakelen tussen pauzes en het lesprogramma.							
Ik kan omgaan met veranderingen.							
Ik kan frustratie op een rustige manier uiten.							
Ik kan de gehele dag de lessen volgen in de klas (weinig tot geen time outs							

/achterwacht nodig).							
Mijn gedrag tijdens de pauze en in de gangen is gepast.							

Bijlage 9 – interviews leerlingen

Interview met leerling leerjaar 1 – Over het maken van huiswerk

Inleiding cequ voorstellen (...)

> Kan jij beschrijven hoe je jouw huiswerk maakt?

< Maakwerk of leerwerk?

> Maak je onderscheid tussen maak- en leerwerk?

< Ja, leerwerk doe ik meestal 's avonds met mijn moeder en maakwerk begin ik meestal meteen aan als ik thuiskom.

> Je zegt dus ik begin gelijk met mijn maakwerk als ik thuiskom. Bedoel je daarmee gelijk op de dag dat je het hebt opgekregen?

< Ja, en als ik het dan niet afheb dan doe ik het de volgende dag verder.

> Je zegt je leerwerk maak je meestal 's avonds. Heb je vaste tijden dat je jouw huiswerk maakt?

< Euhm, nou meestal gewoon 's avonds. Om 20.00 uur ongeveer met mijn moeder. En dan...

> Het is meestal, dan heeft je moeder tijd.

< Ja

> Anders had het op een ander tijdstip ook prima geweest.

< Ja

> Ik ga nog even een stukje terug, want je zegt ik maak mijn leerwerk meestal 's avonds. Begin je dan ook gelijk met je leerwerk als je het hebt opgekregen?

< Nou niet meteen. Soms vergeet ik het wel eens en doe ik het een andere dag. Soms vergeet ik het helemaal en vergeet ik ook te leren?

> Vind je dat erg?

< Nee

> Leiden dan jouw cijfers daaronder?

< Ik vind van niet. Ik heb soms als ik niet leer heb ik dan een hoger cijfer, dan als ik wel leer. Dus dan ja. Het heeft niet echt heel veel verschil.

> Het heeft tot nu toe nog niet echt heel veel verschil uitgemaakt?

< nee

> Het gaat je dus eigenlijk als ik het zo samengevat hoor nog vrij makkelijk af.

< ja

> Je gaf al aan dat jouw moeder jou helpt met leerwerk. Helpen jou ouders jou nog meer bij jou huiswerk?

< Niet erg vaak. Behalve als ik iets niet snap van maakwerk. Verder eigenlijk niet.

> In het kort zeg je dus. Of bij overhoren wordt ik geholpen. En als ik niet snap bij maakwerk.

< Ja

> Zou je graag iemand anders willen hebben die je helpt bij jou huiswerk dan je ouders?

< Nee dat hoeft niet. Ouders wel goed.

> En als je ouders geen tijd hebben? Is dat wel eens voorgekomen?

< Nee eigenlijk nooit.

> En heb je wel eens dat je iets op school nog na hebt moeten vragen of op een andere plek.

< Nee nog nooit gehad.

> Dat heb je nog nooit gehad. Zou je, je kunnen voorstellen dat je dat zou doen?

< Ja op zich wel. Als ik het echt niet snap.

> Als je het snapt, dan wil je het wel weten en vraag je het na, zeg je eigenlijk in het kort

< ja

> Zou je dan ook na schooltijd behoefte hebben aan het maken van huiswerk na school?

< Nee, het is huiswerk en dat moet je thuis maken.

> Huiswerk is voor jou huiswerk en anders had het wel schoolwerk geheten.

< ja

> Dat klinkt wel vrij duidelijk. Werk je met de stappenplannen van onze school?

< nou niet echt.

> Heb je daar geen behoefte aan?

< Nee. Nee, ik heb er geen nodig

> Bij werkstukken en bij boekverslagen heb je wel altijd een lijstje gekregen met hoe je het moet maken. Een ander soort stappenplan. Werk je daar mee?

< Ja dan staat er bijvoorbeeld op van wat je in je werkstuk moet zetten. Bijvoorbeeld als je politiek hebt, wie de president is over een land.

> Als het over politiek is dan moet je het ook gaan hebben over de president. Gebruik je die tussen aanhalingstekens stappenplannen wel?

< Ja

> Vind je die fijn?

< Ja, want anders weet je niet wat je erin moet zetten.

> Dan zou het je niet lukken?

< nee

> Dus eigenlijk geef jij aan dat je soms wel stappenplannen fijn vindt, maar alleen bij grote opdrachten.

< ja

> Bij leerwerk heb je er geen behoefte aan?

< nee

> werk je met de studieplanner van onze school?

< Uehm nee niet echt.

> Schrijf je dan ook je huiswerk er niet in op?

< Meestal wel, maar dan vergeet ik soms wel eens om erin te kijken.

> Je vergeet soms wel om erin te kijken. Onthoud je dan ook bijvoorbeeld gewoon je huiswerk nog? Dat je er niet eens in hoeft te kijken.

< Nou ik hoef er niet in te kijken. Ik onthoud het wel.

> Je onthoudt het tot nu toe nog wel.

< ja

> Plan je... Je zegt ik schrijf eigenlijk wel mijn huiswerk op. Je hebt wel eens aangegeven meestal wel, maar volgens mij is het eigenlijk altijd wel.

< ja

> De keren dat je het vergeten bent, een keer of twee keer maximaal?

< ja

> dus eigenlijk schrijf je altijd je huiswerk op. In de studieplanner kun je ook je huiswerk inplannen in dagen. Maak je daar gebruik van?

< Ook niet echt

> Want je hebt wel een systeem ontwikkeld

< Hoezo een systeem?

> Je maakt je maakwerk altijd gelijk en je leerwerk dat maak je 's avonds en dat is meestal niet gelijk. Daar begin je meestal later aan.

< euh ja

> Heb je dat systeem zelf gewoon ontwikkeld?

< ja

> Volgens mij werkt dat voor jou wel fijn. Of niet?

< ja, vind ik wel fijn

> Vind je het fijn dat de studieplanner ook zo is ingericht dat je al je huiswerk in de map samen kunt stoppen?

< Nou ik vind het niet echt fijn, want soms vallen er bladeren uit. Als ik hem op zijn kop in de tas doe.

> En als de bladeren wat steviger vast zouden zitten?

< dan zou ik het wel fijn vinden?

> Zou je dan niet liever werken met werkboeken?

< Dat toch wel liever, want dat is makkelijker om mee te nemen.

> Jij zegt werkboeken vind ik makkelijker om mee te nemen dan de studieplanner.

< ja

> Heb je dan ook liever een agenda of een studieplanner?

< agenda

> En heeft dat ook een reden of is dat meer gewoon dat er leuke plaatjes in staan?

< Nee, want een agenda is meestal wel kleiner dan een studieplanner. De studieplanner is zo groot. En die is gewoon kleiner en past makkelijker in je tas. En de bladeren vallen er niet zo snel uit.

> Je hebt dus gewoon het liefste werkboeken, een agenda, dat je zeker weet dat iets nit zomaar los kan raken. Dat die mappen niet kapot gaan.

< ja

> dat heb je het liefste

< ja

> Zijn er nog andere dingen die je zou veranderen wat betreft het huiswerk?

< nee

> Vind je dat je teveel huiswerk hebt?

< Nee niet echt. Ik vind het niet echt veel.

> Tis nog wel goed te doen.

< ja

> Hoeveel tijd zou jij maximaal willen besteden aan je huiswerk per dag?

< een half uur

> En is het dan ook in de hogere leerjaren nog maximaal een half uur of kan het dan meer worden?

< Ik denk dat het wel meer wordt.

> Zou je dan wel gewoon je huiswerk doen?

< ja

> Ook als het een uur per dag zou zijn?

< ja

> Dus dan zou je het niet fijn vinden maar om het maar even plat te zeggen; "Het is niet anders dan."
Dan ga ik nu mijn laatste vraag stellen. Zijn er nog andere dingen die je zou willen veranderen?

< Nee

> Niet echt. Nou dan heb ik de juiste vragen gesteld en zijn we klaar.

< ja

> dankjewel voor het interview

< ja

Interview met leerling leerjaar 2 – Over het maken van huiswerk

Inleiding cequ voorstellen (...)

> (naam) kan jij beschrijven hoe jij je huiswerk inpland?

< Nou als ik thuiskom dan kijk ik meestal wel gelijk naar mijn huiswerk. Dan kijk ik wat en hoeveel ik moet doen en of het maak- of leerwerk is. Ja euuh en dan ga ik het meestal gewoon maken.

> Dan ga je het meestal gewoon maken.

< Ja, soms stel ik het wat uit, voor in de middag of zo. Als het iets kleins is; bijvoorbeeld een paragraaf aardrijkskunde of zo dat kan ik 's middags wel doen. Leren begin ik meestal gewoon gelijk mee.

> Je geeft aan; je begint altijd gelijk. Heb je altijd vaste tijden dat je, je huiswerk maakt?

< Nee,

> Je hebt geen vaste tijden?

< Nee, nee gewoon over de dag. Ik kijk wel als ik thuis kom wat ik moet doen.

> Je geeft aan van ik maak een soort tijdsplanning. Schrijf je die tijdsplanning ook op papier?

< Nee meestal in mijn hoofd. Soms bij grote dingen dan doe ik dat wel effe. Of als ik veel moet.

> Soms bij grote dingen of als je veel moet maak je wel een tijdsplanning maar anders niet?

< ja, ja

> Dat is nu in het tweede leerjaar in het eerste leerjaar had je de studieplanner en daar kon je ook echt de tijdsplanning op papier invullen. Maakte je daar toen gauw gebruik van?

< Nee

> Toen maakte je er geen gebruik van?

< Ja soms vulde ik iets in om te laten lijken dat ik dat deed, maar nee ik deed het niet serieus.

> Je deed het niet serieus. Maakte je want je zegt serieus, maakte je je huiswerk in het eerste jaar anders dan in het tweede jaar?

< Minder goed, maar verder denk ik wel hetzelfde. De manier en zo. Ik kijk als ik thuis kom. Ja soms vergeet ik het.

> Ja iedereen vergeet zijn huiswerk wel eens. Maar je geeft aan minder goed. Helpen jouw ouders je bij je huiswerk?

< Ja als ik het moeilijk vind of zo dan helpen ze.

> Dan helpen ze. Zou je graag willen dat er op school ook die mogelijkheid was om jou te helpen? Bijvoorbeeld na schooltijd een huiswerkklas?

< Nee, ik zou het niet nodig hebben.

> Je zou het niet nodig hebben. En als je ouders je niet zouden helpen? Zou je er dan misschien gebruik van maken?

< Nou misschien een keer of zo.

> Maar niet

< Wekelijks

> op reguliere basis. Op wekelijkse basis. Dat dan niet.

< nee

> Ik schakel weer even terug naar de studieplanner. Want je geeft al aan ik maakte in het eerste jaar ook niet echt gebruik van de tijdsplanning. Je geeft aan dat je dat in je hoofd doet. Je geeft nu wel aan; ik maak mijn huiswerk serieuzer. In het eerste jaar stonden er ook stappenplannen in de studiewijzer. Maakte je daar gebruik van?

< Nee, ik heb ze niet gelezen.

> Je hebt ze niet gelezen. Je had ze ook niet nodig?

< Nee, ja misschien had ik dan wel iets hogere cijfers kunnen halen of zo. Ja het tweede jaar gaat wel beter.

> Maar het tweede jaar kan je niet meer gebruik maken van de stappenplannen van de studiewijzer omdat je een agenda hebt.

< Nee, maar toch heb ik betere cijfers.

> Toch heb je betere cijfers. Je krijgt nu nog soms wel ook nog extra stappenplannen. Maak je daar gebruik van?

< Ja soms gewoon om te zien wat ik moet doen en zo. Niet om.. Ik volg niet de stappen. Ik lees ze alleen.

> Je leest alleen stappen. En aan het eind controleer je dan of je het hebt uitgevoerd zoals het moet.

< ja soms, soms niet. Dan denk ik het is wel goed.

> Dan weet je gewoon van het is goed.

< Maar bij dingen die twee keer tellen of zo. Zoals een boekverslag, dan kijk ik echt effe. Dan loop ik alles na. En laat ik ook even lezen door anderen.

> dan controleer je het natuurlijk uitgebreider dan als het een gewone huiswerkopdracht is.

< "bevestigd"

> Je geeft aan bij dingen die twee keer tellen. Moet ik daaronder verstaan dat je bij grote opdrachten meer gebruik maakt van een stappenplan dan bij kleinere opdrachten?

< Dan kijk ik het meer na.

> Dan kijk je het meer na...

< Dan wil ik zeker weten dat het goed is. Bij dingen die één keer tellen, ja dat haal je makkelijk in als het laag is, maar dingen die twee keer tellen haal je moeilijker op.

> Ja dat klopt natuurlijk, want het telt vaker mee, dus dan weegt het ook zwaarder op je eindrapport. Ik schakel nogmaals terug naar de studieplanner. De studieplanner was er in het eerste jaar ook op gericht om je huiswerk in te kunnen stoppen, omdat we gebruik maken van gekopieerde werkboeken. Wat vind je daarvan?

< Nou het paste nooit. Want we hadden een 2-rings studieplanner. En we hadden 23 gaatjes in de map, dus dat paste sowieso niet. Nou hij viel de hele tijd uit elkaar. En bovendien is die map superirritant, want die valt ook uit elkaar. Je kan er moeilijk mee schrijven door die ringen. En het is slecht gekopieerd.

> Zou jij liever gebruik maken van werkboeken?

< Absoluut

> En ben je dan niet bang dat je vergeet het werkboek mee te nemen. Of dat het dan moeilijker wordt om te organiseren omdat het meerdere boeken zijn?

< Nee het lijkt mij juist overzichtelijker, want die hoofdstukken gaan door elkaar zitten of zo. Als je nieuwe krijgt. Ja dat is dan wel mijn eigen schuld, maar...

> Jij denkt juist doorgebruik te maken van werkboeken is het voor mij makkelijker om het uit elkaar te houden.

< Ja

> Je maakt nu dus gebruik van een agenda. Jullie nu ook heel veel dingen thuis op CD-rom. Zijn er nog andere dingen, want je geeft nu aan "van goh, ik heb echt liever gewoon een werkboek", zijn er nog andere dingen die je graag zou willen veranderen op het gebied van huiswerk?

< Nou ik weet niet, niet voor huiswerk of zo. Denk het niet.

> Weet jij ongeveer hoeveel tijd je kwijt bent aan je huiswerk per week of per dag?

< Per week hmm, per dag ongeveer een half uurtje of zo.

> Een half uurtje of zo...

< Ja dat is vrij weinig.

> Ja dat is inderdaad nog vrij weinig. Hoeveel tijd zou jij ongeveer kwijt willen zijn aan je huiswerk?

< Nou een half uurtje dat is gewoon goed. Ja ik vind het fijn dat het zo weinig is.

> En als het nu volgend jaar een uur wordt?

< Dat zou ik ook niet erg vinden.

> Dat zou je niet erg vinden. Was je in het eerste jaar nog minder tijd kwijt aan je huiswerk?

< Ja ik denk het wel.

> je denkt het wel.

< Nu heb ik vaak wel zes dingen per week of zo. Of 7.

> Toen had ik gewoon één ding per week of twee.

> Maakt het bij dan ook que tijd uit of het maak- en/of leerwerk is?

< Toen niet.

> En nu?

< Nu wel. Nu kijk ik echt eerst naar leren. Dat is belangrijk. Dan maak ik af en toe even ja als er aardrijkskunde tussen zit, dat moet je dan maken of zo. Dus dat maak ik dan. En dan ga ik daarna leren.

> En dan ga je daarna leren. Bijvoorbeeld voor aardrijkskunde of voor een andere vak.

< Dan kan ik me focussen op het leren.

> Dus daar maak je echt een onderscheid tussen.

< "bevestigd"

> Heb je een vaste werkplek?

< Soms aan tafel als er niemand thuis is, want dan is het rustig. Maar ook op mijn kamer als mijn broertje thuis is.

> Wat is er dan belangrijk aan je werkplek?

< Nou dat het niet te lawaaiig is. Dan kan ik me goed concentreren, maar het maakt me verder niet zoveel uit.

> Het maakt niet uit waar je werkt. Je zet je tas er neer. Zolang er maar rust is.

< "bevestigd" Nou het hoeft niet superrustig, als er maar geen geschreeuw is.

> Als je maar niet afgeleid kan worden van je huiswerk.

< "bevestigd"

> Heb je dan vaak dat je afgeleid wordt?

< Nou wel als er iemand taart voor mijn neus eet.

> Wel als er iemand taart voor je neus eet. Daar had ik waarschijnlijk bij moeten zijn. Ga je dan ook ergens anders zitten.

< Nou dan vraag ik ook om een stuk taart en dan ga ik verder.

> En dan is alles weer goed.

< Ja dan is alles wel weer goed.

> Denk jij dat je langer of korter bezig bent met je huiswerk dan je klasgenoten.

< nou wel langer dan sommigen.

> Wel langer dan sommigen.

< Sommigen die doen echt weinig met hun huiswerk. En ik vind dat ik er lang genoeg mee bezig ben.

> En denk je dat je dat bij die anderen ook terug ziet in hun cijfers?

< Ja, absoluut

> Dat zie je terug in hun cijfers. Eventjes kijken hoor, hoe zelfstandig vind je jezelf?

< Zelfstandig genoeg. Ja soms heb ik wel wat hulp nodig met Duits leren of zo.

> Merk je dan ook in dat je daar in het eerste en tweede leerjaar in veranderd bent?

< Nou toen had ik nog geen Duits.

> Dat klopt, maar qua zelfstandigheid.

< Ja ik denk het wel.

> En heb je het gevoel dat je hier op school daarbij ondersteunt bent of is dat iets wat je voor jezelf hebt aangeleerd.

< Vooral van mezelf.

> Vooral van jezelf.

< Ja en op school krijg je slechte cijfers. Dat helpt ook wel.

> Dis voor is eigenlijk de motivatie niet zozeer de ondersteuning, maar meer gewoon als het niet goed doe en ik zie dat terug in mijn cijfers dan zal ik dus klaarblijkelijk zelf moeten veranderen.

< "bevestigd"

> Ok. Zijn er nog andere dingen die je wilde opmerken of zeggen?

< Nee.

> Dan wilde ik bij deze het interview afsluiten.

Interview met leerling leerjaar 3 – Over het maken van huiswerk

Inleiding cequ voorstellen (...)

> (naam) kan jij beschrijven hoe je tegenwoordig je huiswerk inplant?

< Nou ik plan het vooral in mijn hoofd in, want ik hoef het niet echt op te schrijven of zo.

> Je hoeft het niet echt op te schrijven. Maak jij onderscheid tussen maak- en leerwerk?

< Ja, voor maakwerk neem ik meer tijd dan voor leerwerk, want ik weet dat ik voor maakwerk meer tijd nodig heb dan voor leerwerk.

> Je geeft eigenlijk aan als ik het zo hoor. Leerwerk gaat mij vrij makkelijk af.

< Ja dat klopt.

> Jij geeft ook aan. Ik maak een tijdsplanning in mijn hoofd. In het eerste jaar had je een studieplanner en in die studieplanner kon je ook echt een tijdsplanning maken. Maakte je daar toen gebruik van?

< Nee, dat had ik toen ook nog niet nodig.

> Je maakte toen ook een tijdsplanning in je hoofd.

< Ja

> Had je toen ook net zoveel huiswerk als nu?

< Nee, toen had ik minder huiswerk.

> En je merkt nu met meer huiswerk, als ik hem even samen mag vatten, dat je nu door te oefenen dan, ... Hoe heb je het voor elkaar gekregen om dat zo in je hoofd te maken dat je dat ook kan? Want je hebt nu een bonk meer huiswerk.

< Ja, naja dat is vooral door oefenen heb ik dat geleerd.

> Door oefenen heb je dat geleerd. Dus doordat je aan het begin niet zoveel huiswerk had kon je goed oefenen.

< Ja

> Hoeveel tijd ben je dan nu ongeveer kwijt met je huiswerk?

< Ik denk ongeveer een uur per dag.

> En was dat vroeger ongeveer hetzelfde of was dat dan minder?

< Ja ik denk dat dat wel ongeveer hetzelfde was.

> Alleen dan met minder huiswerk.

< Ja

> Als jij nu net zoveel huiswerk had gehad, Als jij in het eerste jaar net zoveel huiswerk had gehad als nu. Wat was er dan gebeurd?

< Nou dan denk ik niet dat ik dat toen aan had gekund.

> En hoe had zich dat dan denk je geuit?

< Euhh, naja, dan deed ik mijn huiswerk telkens niet. Telkens niet af.

> Dan ging je het ook bewust echt niet doen?

< Nou dat niet. Ik denk wel dat ik het zou proberen, maar dan zou ik het gewoon niet afkrijgen.

> Dan zou je het gewoon niet afkrijgen. Je geeft aan dat je gedurende de jaren ongeveer de zelfde tijd kwijt bent geweest aan huiswerk, maar dat je nu ook gewoon meer huiswerk aankan. Is het huiswerk moeilijker geworden?

< Naja het huiswerk zelf is natuurlijk wel moeilijker geworden, maar ik vind het op zich niet heel veel moeilijker.

> Je bent er gewoon ingegroeid ..

< Ja

> gedurende de lesstof. Heb je nu wel eens dat je iets niet snapt?

< Ja dat heb ik soms wel eens.

> En wat doe je dan? Als je iets niet snapt?

< Nou dan vraag ik hulp aan mijn ouders. Of ik neem even een pauze. En als het dan nog steeds niet lukt vraag ik het de volgende dag aan jou.

> Merk je dan ook dat je verschil maakt, als we dan weer terug komen op plannen, in wat voor huiswerk je hebt, hoe je het inplant?

< Ja, dat is wel zo. Zeg maar bij grote schrijfopdrachten neem ik wel meerdere dagen de tijd. Maar voor zeg maar iets afmaken doe ik het meestal de dag van te voren.

> En zijn er ook vakken waar je er voor kiest het juist niet de dag van te voren te doen?

< Naja als ik zeg maar veel moet afmaken, dan neem ik wel wat meer tijd ervoor.

> Dus soms heb je het wel eens dat je eerder begint?

< Ja

> Is er ook bijvoorbeeld een vak waarvan je weet dat je het bijvoorbeeld niet goed snapt en dat je juist daardoor eerder begint?

< Ja

> Kun je daar ook een voorbeeld van geven van zo'n vak? Is dat bijvoorbeeld het vak wiskunde?

< Nee

> Is het bijvoorbeeld eerder voor talen?

< Ja

> Dus voor talen, bijvoorbeeld voor Duits weet je "heey het zou kunnen zijn dat ik een vraag heb." dus ik begin er ook eerder aan.

< Ja

> Nou ik moet zeggen dat doe je heel erg knap dan. Je geeft ook aan ik maakte nooit gebruik van de tijdsplanning, maar toch kan ik nu meer huiswerk aan. Had jij toch in het eerste jaar gebruik willen maken van de tijdsplanning of ben je blij met de manier hoe het gegaan is?

< Nee, ik ben wel blij hoe het is gegaan.

> Je hebt het liever zo echt.

< Ja

> Je hebt niet het gevoel dat als je de tijdsplanning op papier zou zetten dat het jou dan extra winst zou bieden?

< Nee

> Wij maken ook gebruik binnen ons schoolsysteem dat we al het lesmateriaal in één map hebben zitten. Heb jij liever de map of heb jij dan toch liever de werkboeken thuis?

< Nou ik zou liever de werkboeken willen hebben, want die zijn toch wel duidelijker dan kopieën.

> En zou je dan toch uit die werkboeken bladzijden scheuren om mee naar huis te nemen?

< Nee ik zou wel het hele werkboek mee naar huis nemen, maar dat is wel een voordeel van het gekopieer.

> Ik schakel nog heel even naar iets terug, want ook in het eerste jaar in de studieplanner stonden ook stappenplannen. Maakte je daar gebruik van?

< Nee

> Had je die dan nodig?

< Nee

> Die had je niet echt nodig. En nu in het derde leerjaar en waarschijnlijk ook in het tweede heb je stappenplannen gekregen voor grote opdrachten. Gebruik je die wel?

< Ja die gebruik ik wel.

> En heb je die ook nodig?

< Ja, ze zijn wel fijn.

> Ze zijn wel fijn. En wat vind je er fijn aan?

< Naja dan weet ik precies wat ik moet doen.

> Dan weet je precies wat je moet doen. En dat helpt je wel?

< Ja

> Zijn er nog andere dingen die je zou willen veranderen of die je hebt ervaren?

< Nee

> Dan wil ik je van harte bedanken en dan is dit het einde van het interview.

Bijlage 10 – interviews ouders

Interview met ouder leerjaar 1 – Over het maken van huiswerk

Inleiding cequ voorstellen (...)

> Hoe ondersteunt u uw kind met het maken van zijn huiswerk?

< Mijn vrouw doet meestal de wat pittigere dingen, boekverslagen of uitgebreide opdrachten die doet ie bij (naam moeder) vaak. Dat heeft (naam leerling) het liefste, dat ie dat wil. En ik ondersteun hem met andere dingen. Ik overhoor wel eens. Maar gewoon ondersteun ik hem met de opvoeding eigenlijk meer, binnenshuis. Ja, want mijn vrouw is fulltime werken en ik thuis ben. En (naam leerling) ook nogal aandacht vraagt van mij als ie thuis is. En met het huiswerk is het vaak helemaal geen probleem, want hij snapt het uit zijn eigen als ie binnenkom. Hij legt zijn spullen neer en ...

> Hij kan gelijk na schooltijd beginnen met zijn huiswerk?

< Ja, daar hebben we nooit geen discussie over. Hij doet het uit zijn eigen.

> U hoeft hem dus ook echt niet aan het huiswerk te zetten?

< Nee

> Heeft (naam leerling) vaak hulp nodig. Heeft tie dat vaak nodig of valt dat mee?

< Valt mee. Nee niet zoveel.

> Niet zoveel

< Nee

> U geeft aan (Naam leerling) begint gelijk met zijn huiswerk. Heeft hij dan voor zichzelf ook altijd vaste tijden dat hij zijn huiswerk maakt?

< De tijden zijn vaak gelijk als ie thuis komt. Als ie wat gedronken heeft dan begint ie. Dan denkt ie van ik wil het afhebben en dan ben ik er ook klaar mee. Dan heb ik het gehad.

> Hij wil het ook zelf gewoon af hebben

< Ja

> En als bijvoorbeeld, hij komt thuis en er moet eerst iets anders gedaan worden; bijvoorbeeld de hond moet uitgelaten worden. Is dat dan een inbreuk op zijn ritme of laat hij eerst gewoon de hong ui en doet hij daarna zijn huiswerk?

< Ik zeg dan eerst maar eens gewoon je huiswerk doen en daarna gewoon de hond uit gaan laten, want die wordt al vaker uitgelaten. Het i meestal na het eten dat (naam leerling) met mij de hond uitlaat. Tis nie als ie thuiskomt.

> Maar als er iets tussenkomt. Is dat dan voor (naam leerling) een inbreuk op zijn ritme of er komt soms gewoon iets tussen en

< Ja dat kan, dat gebeurt wel eens. Tis dan wel zoiets van kan dat morgen nie.

> Hij heeft het liefst wel een vast ritme?

< Ja dat heeft ie het liefst wel.

> Dus het kan wel een keer, maar het zou niet dagelijks moeten zijn dat er iets tussenkomt.

< Nee

> Eventjes kijken hoor. Is (naam leerling) lang met zijn huiswerk bezig? Heeft hij er veel tijd voor nodig?

< Nee, het is vrij snel, binnen een half uur is het gebeurd.

> Binnen een half uur, dat is inderdaad vrij snel ja.

< Ja, soms denk ik is het nou al klaar..

> Zou u dan willen dat hij meer huiswerk had of als het klaar is en de cijfers zijn goed dan vind ik het prima.

< Dan vind ik het prima, dan vind ik het helemaal niet erg. Maar als ie iets meer zou krijgen is dat ook geen probleem.

> Als ie iets meer zou krijgen dan is het goed, maar als het zo doorgaat en het gaat goed, dan vind u het goed.

< Dan vind ik het goed ja.

> Maakt (naam leerling) veel gebruik van de computer bij zijn huiswerk?

< Nee, alleen met die boekverslagen en zulke dingen. Zulke dingen uitwerken of ... Nee hij gaat gewoon hier zitten met een boek en een pen, papier en liniaal en alles erbij.

> Opdrachten in het werkboek maakt ie niet met de computer?

< Nee, is dat gebruikelijk?

> Nee meestal niet. Als een leerling gewoon zijn werkboek heeft dan werkt hij in zijn werkboek. Maar wat u aangeeft bij een boekverslag dat doen de meeste leerlingen wel op de computer. Maar als je werkboek voor je ligt dan ga je het niet nog eens een keer op de computer typen want dat kan je vaak meer tijd kosten dan . Maakt (naam leerling), u geeft aan (moeder leerling) helpt hem met overhoren, als iemand anders (naam leerling) zou overhoren. Zou (naam leerling) dat dan accepteren of zou hij zoiets hebben van ik wil gewoon dat vaste mensen mij overhoren, want die ken ik het beste?

< Dat hebben we eigenlijk dus nooit uitgeprobeerd. Ja ik weet eigenlijk niet of dat zo is. Meestal doet (moeder leerling) het en dat gaat goed.

> U gaf al wel aan, we hebben daarin wel vaste afspraken gemaakt. (Moeder leerling) is vooral met boekverslagen. Ik ben er dan met Engels.

< We hebben daar geen vaste afspraken over gemaakt, maar (naam leerling) die vraagt het meestal gewoon aan (moeder leerling) zelf al. Wil je daar even naar kijken.

> (Naam leerling) heeft daar wel een voorkeur?

< Ja, dat ze meehelpt ja. Maar ze wil wel dat ie het meeste/ eerst zelf doet. Mocht het uiteindelijk helemaal niet meer lukken dan helpt ze mee.

> Ja, u gaf al aan dat is niet super vaak.

< Nee

> Wat vindt u; We hebben nu op school een losbladig systeem. Heeft u liever werkboeken of vind u het losbladig systeem het fijnst? Of merkt u daar bij (naam leerling) iets aan of merkt u niks?

< Nee, ik merk er niks aan. Ik heb eigenlijk nooit gevraagd wat ie zelf eigenlijk het leukste vind.

> Merkt u dat hij daar nu moeite mee heeft? Of niet

< Nee, hij heeft er geen moeite mee.

> Hij maakt gewoon zijn huiswerk.

< Ja ...

> Maakt (naam leerling) wel eens gebruik van, we hebben in de studieplanner ook stappenplannen, heeft (naam leerling) die nodig gebruikt ie die?

< Nie veel, volgens mij.

> U heeft het in ieder geval niet gemerkt.

< Nee

> Dan zal het wel helemaal niet zijn waarschijnlijk. Bij een boekverslag, bij langere opdrachten gebruikt hij daarbij wel een soort formatje?

< Daar wel volgens mij. En dan had (naam moeder) beter hier kunnen zitten, die had het eventjes duidelijk uit kunnen leggen, maar

> Maar daar wel, dat zal waarschijnlijk een wel zijn. (Naam leerling) geeft dit zelf ook al aan, dat ie die dan wel gebruikt. Heeft (naam leerling) moeite met die lange termijn. Kost het hem moeite om een boekverslag of presentatie. Kost hem dat echt meer moeite?

< Boekverslagen wel. Daar heeft ie wel meer moeite mee. Dan vraagt ie wel vaak van hoe moet ik het nu compleet samenvatten, want ik heb alles wel gelezen, maar ik weet uiteindelijk niet hoe ik het precies uit moet gaan werken. Hoe kan ik dat het beste doen?

> Eigenlijk geeft u aan qua hulpvragen bij het normale huiswerk, bij opdrachten uit een methode of werkboek heeft (naam leerling) weinig hulp nodig, maar bij opdrachten die daar van afwijken, bij lange termijnopdrachten ook wel bij een presentatie misschien ...

< Ook wel denk ik

> Dan zal ie dat lastiger vinden.

< Lastiger vinden ja

> Heeft (naam leerling) moeite zich aan een opdracht te houden? Als ie er zelf anders over denkt... Of kan ie gewoon zeggen; opdracht is opdracht klaar. Ik moet het gewoon zo maken.

< Daar heeft ie geen moeite mee.

> Zijn er dingen die u ten aanzien van het huiswerk zou willen veranderen. Zijn er dingen die u meer zou willen weten?

< Nee, ik denk het niet, geen idee... Nee

> Nee is nee, dan ga ik u bedanken voor het interview.

Interview met ouder leerjaar 2 – Over het maken van huiswerk

Inleiding cequ voorstellen (...)

> Hoe ondersteunt u (naam leerling) met zijn huiswerk?

< Ik vraag hem elke dag of hij huiswerk heeft. Hoe hij dat wil gaan doen. Of hij nog hulp nodig heeft. En wanneer hij hulp nodig heeft.

> Heeft (naam leerling) veel hulp nodig?

< Het wisselt. Als hij veel huiswerk heeft, dan wil hij wel graag samen met mij een planning maken. Of eigenlijk wil hij het liefst dat ik een planning maak. Om even weer het overzicht te krijgen. Soms is ook niet helemaal duidelijk wat ie moet doen. Dan heeft ie bijvoorbeeld een briefje meegekregen van de docent en dat is dan toch nog te onoverzichtelijk. Dan moet ik dat voor hem uitpluizen en het opschrijven op een andere manier dat ie het wel snapt. Ik moet hem vaak ook geruststellen: nou nee je hoeft je daar geen zorgen over te maken, want zoveel tijd zal het niet nemen. Als je er een uur voor rekent dan ben je makkelijk klaar. Ik heb hem soms ook tussendoor, dan moet ik hem even ondersteunen, dan komt ie even naar beneden; ik kan echt niet meer, ik kan me niet meer concentreren. Joh neem dan even tien minuten pauze, dan ga je daarna weer verder. Soms moet ik hem aanraden doe eerst de eerste paragraaf en neem daarna een stukje chocola en dan doe je nog een paragraaf en dan ga je een rondje met de hond. Zo structuur aanbrengen eigenlijk.

> U geeft dus aan van structuur aanbrengen en tijdsplanning die vraagt (naam leerling) toch vaak wel aan u.

< Ja

> Merkt u dat (naam leerling) daar in de jaren nu soms ook zelf een tijdsplanning kan maken.

< Ja, het begint een beetje te komen. Over het algemeen stelt hij zichzelf wel heel afhankelijk op, heeft veel bevestiging nodig. Wil echt heel graag overhoord worden. Is erg onzeker of hij het goed genoeg heeft gedaan. Voelt zich heel snel schuldig, omdat ie vindt dat ie te weinig heeft gedaan, dus hij heeft heel veel geruststelling nodig.

> Dus u geeft aan die tijdsplanning, hij wordt er wel iets beter in, maar hij kan het nog niet helemaal zelf. Hij heeft ook veel bevestiging nodig, geeft u aan. U zegt op een gegeven moment u heeft meerdere blokken voor die tijdsplanning ingezet. Hoe lang is (naam leerling) dan ongeveer per dag met zijn huiswerk bezig.

< Dat wisselt heel erg. De afgelopen week had ie veel toetsen, dan is ie in het weekend per dag denk ik twee uur bezig geweest. Maar er zijn ook dagen dat ie helemaal niks doet of dat ie een kwartiertje werkt.

> Dus een gemiddelde van een uur per dag is ie ...

< Nou ik denk het nog niet eens.

> Dat nog niet eens.

< Nee

> Dat heeft ie zelf nog niet nodig. Bent u op de hoogte van cijfers die die haalt?

< Nee, heel af en toe. Laatst had ie wiskunde heel goed geleerd, had ie er heel veel tijd ingestoken en toen had ie toch een onvoldoende of maar net een voldoende, dat weet ik niet eens meer precies en dan is ie heel erg verontwaardigd en begrijpt ie het ook niet dat het toch niet goed is gegaan. Dan hoor ik het wel. Of als hij het oneerlijk vindt dan hoor ik het ook. Of als het heel erg goed is dan hoor ik het, maar over het algemeen heb ik niet zo'n goed beeld daarvan.

> Als het gewoon goed gaat ...

< Dan hoor ik niks.

> U geeft aan er zijn meerdere blokken. Heeft (naam leerling) een beetje behoefte aan een vaste tijd? Of kan het ook zijn dat ie op een ander moment ook zijn huiswerk maakt?

< Nou hij wat dat betreft wel rekening houden met wat ie verder moet doen. Hij moet bijvoorbeeld ook wel eens kranten bezorgen of folders bezorgen en dan plant ie dat eromheen. Of als ie muzikles heeft of moet tennissen. Hij is wel geneigd om het zo snel mogelijk te doen. Dat ie daarna vrije tijd heeft. Daar stimuleer ik hem ook echt in. "Doe het nu maar, dan heb je straks ...

> Dat is echt wel iets wat ie uit zichzelf heeft ...

< Nou daar heb ik heel erg op gehamerd ... Hij is het er wel mee eens, laat ik het zo zeggen. Het begint nu ook een beetje zijn eigen verhaal te worden, maar het is wel iets wat ik altijd ...

> U heeft gezegd doe dit nu want

< Ja, dan kan je daarna ontspannen. Want anders blijft die spanning maar, want ik moet nog dit en ik kan het niet en ...

> Wat ik me natuurlijk ook wel heel goed voor kan stellen. Maakt (naam leerling) veel gebruik van de computer bij zijn huiswerk?

< Ja

> Hoe doet ie dat dan allemaal? Is het echt dat ie dingen zelf opzoekt? Kan ie dingen zelf opzoeken?

< Ja hij zoekt heel veel op. Hij gebruikt van die vertaalprogramma's. Hij moet van mij ook altijd als ie, hij begint vaak te mopperen van het lukt niet, ik krijg het niet in mijn hoofd en dan moet ie van mij intikken en nog een keer intikken en nog een keer intikken. Dus dat doet ie ook op de computer.

> Net zolang totdat ie het uiteindelijk ook echt voor zichzelf kent.

< Ja

> merkt u ook dat er bij (naam leerling) een verschil is gekomen tussen nu en hoe ie gestart is? Is tie anders met zijn huiswerk om aan het gaan.

< Heel anders. Eigenlijk begin van dit jaar toen (naam leerling) duidelijk werd, ow wacht, als ik echt havo wil doen, dan zal ik wel wat moeten doen. En hij ontdekte ook dat ie het niet redde zonder zijn huiswerk te doen. Dat ie dan onvoldoendes kreeg en het niet meer snapte. Met name bij Duits was het echt een probleem. En dat heeft hem wel gemotiveerd om echt wat te doen.

> Duits is echt een leertaal.

< Echt een stampvak, ja. Dat viel een beetje tegen.

> U geeft ook aan, ik ondersteun hem veel. Als u hem niet zou ondersteunen, heeft u dan het gevoel dat het voor (naam leerling) uitmaakt wie hem ondersteunt. Of maakt het hem niet uit?

< Het maakt absoluut uit, want hij is soms bij zijn vader en dan probeer ik wel eens van nou misschien kan je het dan aan papa vragen of die jou wil overhoren. En dan zegt ie nee, papa kan dat niet. En ook een planning maken als hij naar zijn vader toe gaat wil ie van tevoren met mij een planning maken wat ie bij zijn vader gaat doen. Dus hij is wel, weet zeker dat zijn vader dat niet kan.

> en als het dan iemand van buitenaf zou zijn? Zou ie daar dan positief tegenover staan?

< Ik denk dat dat wel zou kunnen ook afhankelijk zou zijn van de persoon. Hij heeft ook heel duidelijk voorkeuren voor leerkrachten, die wel duidelijk zijn in wat ze verwachten. En leerkrachten die helemaal niet duidelijk zijn in wat ze verwachten en ook niet altijd consequent zijn. dan hebben ze huiswerk opgegeven en dan heeft hij het gemaakt en dan blijkt dat een hele hoop anderen het niet hebben gedaan en dat heeft dan geen consequenties. Hoe de leerkracht daarmee omgaat maakt heel veel uit voor hem. En ook de manier waarop de leerkracht instructies geeft, maakt voor hem uit.

> Het is niet zo dat als hij zijn huiswerk maakt en iemand legt hem iets uit dat dat alleen bij u kan? Dat gevoel heeft u niet?

< Nee ...

> het maakt wel uit wie het doet, maar...

< ja precies het zou niet alleen perse bij mij moeten zijn. Nee dat denk ik niet.

> Hoe gaat (naam leerling) om met lange termijnprojecten, bijvoorbeeld een boekverslag?

< Dat doet ie heel goed. Hij leest heel graag dus hij heeft meestal ook wel een boek uit. En soms heeft ie een boek uit en dan moet ie over drie weken bijvoorbeeld een boekverslag inleveren en dan maakt ie hem alvast. Dus ja ik vind dat ie dat dan wel aardig doet.

> Als ik dat zo hoor dat is echt niet iedere ...

< Nee, nee, ik zou willen dat ik dat zo deed.

> leerling gegeven.

< Maar hij kan ook ineens bedenken, ow wacht overmorgen heb ik een proefwerk. En dan heeft ie dus niet eraan gedacht. Dat komt nog wel eens voor.

> Ik op zich acht dat als vrij normaal, dat dat zo is. Denkt u echt dat (naam leerling) zonder uw hulp het helemaal zelfstandig zou lukken? Omdat ie het heel graag zou willen.

< Of het zou lukken zonder ondersteuning?

> Ja, qua huiswerk. U geeft aan hij heeft een knop omgezet. Maar zou het zonder die ondersteuning goed lukken?

< Ik denk dat ie niet zonder de geruststelling kan. Hij is heel snel in paniek, van ik kan het niet, het is teveel, het is te moeilijk. Ik denk dat ie daar met name ondersteuning in nodig heeft. Hij kan het eigenlijk wel, maar dat geruststellen, zonder dat zou die niet dat bereiken. Dus ik denk dat ie de ondersteuning wel nodig heeft.

> dan heb ik nog even een vraag. Begint (naam leerling), kan (naam leerling) gelijk beginnen aan zijn huiswerk?

< Nee, nee hij gaat altijd eerst even wat eten, wat drinken, een beetje hangen, klagen dat ie zo moe is. En dan begint ie.

> En dat heeft dan ongeveer een half uur nodig?

< Ja, zoiets

> Even chillen

< Ja

> En even klagen dat hoort er echt bij. En alle vreselijke dingen van school vertellen. De verschrikkelijke leraren.

> Vindt u dat (naam leerling) genoeg huiswerk krijgt? Of vindt u dat het meer zou moeten zijn of minder zou moeten zijn?

< Nou ik denk dat het minder is dan op een reguliere school. Ik maak me niet zoveel zorgen over de hoeveelheid huiswerk, maar ik maak me wel zorgen dat het programma nog niet klaar is voor dit schooljaar. En dat kan met de hoeveelheid huiswerk te maken hebben, maar dat hoeft natuurlijk niet.

> Nee dat hoeft natuurlijk niet nee. Zou (naam leerling) nu al heel veel meer huiswerk kunnen hebben denkt u? Of denkt u dat niet?

< Ik denk dat ie wel wat meer zou kunnen hebben, niet heel veel meer, maar wel wat meer kunnen hebben.

> Iets meer, maar het zou niet opeens moeten verdubbelen qua tijd.

< Nee, dat liever niet nee.

> Heeft (naam leerling) de stappenplannen gebruikt die in zijn studieplanner zaten?

< Nee

> Had ie daar behoefte aan?

< Ik heb hem alleen maar horen mopperen over die studieplanner. Hij vond het verschrikkelijk. Hij vond het onoverzichtelijk, rommelig, niet nodig.

> Zijn er nu in het tweede jaar stappenplannen gekomen die hij juist wel gebruikt?

< Ik heb nog nooit een stappenplan gezien.

> Nog nooit een stappenplan gezien. Een stappenplan, ja ik bedoel bijvoorbeeld ook met Duits of bij een boekverslag kan er ook eens een stappenplan.

< Ow juist een instructie van hoe ie het moet doen.

> Het is niet echt een stappenplan van, in het eerste in de studieplanner zitten vooral stappenplannen van; stap 1 leg je spullen klaar, stap 2 ..., maar het kan ook bijvoorbeeld een format zijn.

< Dat gebruikt ie wel, bijvoorbeeld voor een boekverslag, dat doet ie gewoon standaard volgens dat format. En ik weet wel dat ie bijvoorbeeld met Nederlands kan ie bijvoorbeeld ook op internet zichzelf toetsen. Dat doet ie allemaal wel. Maar ik heb daar niet zo'n zicht op eerlijk gezegd.

> Als ik dat zo hoor dan is het wel dat ie vooral bij grotere opdrachten gebruik maakt van een stappenplan en voor wiskunde zal ie niet een stappenplan gebruik van zeg maar; leg je geodriehoek klaar, want dat doet ie uit zichzelf.

< Nee absoluut niet. Nee dat doet ie inderdaad zelf

> We hebben op school ook in de studieplanner het losbladige systeem. Wat vind u daarvan?

< Een ramp, daar kan ik heel kort over zijn. Al die losse velletjes, dat wordt gewoon een chaos. En ik vind het al een hele grote verbetering dat (naam leerling) nu zelf gewoon zijn boeken heeft. Voor aardrijkskunde heb ik nog nagevraagd of ie daar ook het basisboek voor moest hebben. Ik heb daar nooit antwoord op gekregen dus dat heeft ie nooit gehad. En ik loop elke keer ook met hem daar tegenaan dat ie dat niet heeft. Dus nee daar ben ik niet gelukkig mee.

> U zou het liefst gewoon werkboek, boek

< werkboekjes, ja. En kopieën daar zou ik mee kunnen leven, maar dan per vak gebundeld.

> In een snelhechter ...

< Precies ..

> Apart kleurtje

< Ja, en iets waar ze ook de blaadjes kunnen omslaan. Dat ze ook goed kunnen schrijven erin. Niet van die rare kronkels in het papier hoeft te maken. Zoiets.

> Duidelijk. Zijn er nog andere dingen die u zou willen veranderen?

< Nou ik zou wel wat meer zicht willen op hoe de instructie wordt gegeven van het huiswerk, want ik ben nu heel erg afhankelijk van wat (naam leerling) vertelt van wat ie moet doen. En soms is dat gewoon niet helder. De manier waarop hij het vertelt en dan weet ik ook niet hoe het gebracht is. Naja zoals met die map dan denk ik alsjeblieft stap daar van af. Zoek gewoon per kind een goeie methode dat ze hun huiswerk maken. Met name toch nog iets meer communicatie. Meer in het algemeen maar dan ook over het huiswerk. Ik vind de communicatie heel summier. Ja kijk als er echt stront aan de knikker is dan horen we het wel. Tenminste dan hoor ik het van (naam leerling) en dan neem ik ook contact op, maar ik zou best wat meer gestructureerd contact willen hebben.

> Bijvoorbeeld van tijdens het rapportgesprek een kort vragenlijstje huiswerk.

< Ja bijvoorbeeld. Of al is het maar één keer in de maand een mailtje van, we hebben het idee dat het goed gaat met het huiswerk. en in het algemeen, iets vaker terugkoppeling van wat er speelt.

> Zou u bijvoorbeeld, want in het middelbaar onderwijs hebben ze piekbelasting van bijvoorbeeld proefwerkweken. Zou u daar een voorstander van zijn of zou u zeggen nee doet dat toch maar niet.

< Nee daar ben ik niet zo'n voorstander van, want dat verhoogd de druk dan wel heel erg op één moment dus als dat gespreid zou worden is dat natuurlijk veel handiger. En ik denk ook dat dat uit praktische overwegingen is dat een middelbare school dat doet, dat heeft ongetwijfeld met planning te maken. Dus ik weet ook niet of dat... Dat zal waarschijnlijk niet zo zijn dat na een periode alle boeken tegelijkertijd uit zijn. of dat alle hoofdstukken tegelijk behandeld zijn en dat die allemaal tegelijk getoetst moeten worden. Dus dat lijkt me geen goed idee.

> Zijn er nog andere overige opmerkingen of aanvullingen.

< Nou dat ik echt heel blij ben dat je dit doet. Ik heb echt altijd het idee dat jullie nog aan het zoeken zijn naar de beste weg en dan vind ik dit een heel mooi voorbeeld van.

> Dankuwel, dan wil ik u bedanken voor het interview.

Interview met ouder leerjaar 3 – Over het maken van huiswerk

Inleiding cequ voorstellen (...)

> Hoe ondersteunt u (naam leerling) tijdens het maken van zijn huiswerk?

< (vader;) Ik ondersteun hem door hem aan zijn huiswerk te zetten. Meestal door te zeggen dat ie zijn huiswerk moet gaan doen. En door als hij vastloopt met bepaalde vakken hem even op gang te helpen, meestal, of door hem intensief te begeleiden bij sommige vakken.

> U zegt echt aan het huiswerk zetten. Als u (naam leerling) niet aan het huiswerk zou zetten, zou (naam leerling) dan nu wel zelf zijn huiswerk gaan maken?

< Soms gaat ie het wel maken zelf, maar meestal als ie uit school komt is ie gewoon heel erg moe. En heeft ie heel erg weinig zin om aan zijn huiswerk te gaan. Gaat ie ook vaak even een half uurtje achter de tv zitten. Ja als je hem niet stimuleert om zijn huiswerk te gaan doen, dan gaat ie dat ook niet doen.

> Dus er moet wel een soort van moeten inzitten ...

< Ja...

> van het moet wel gebeuren ...

< Ja

> En spurtelt (naam leerling) dan veel tegen?

< Soms, niet veel, maar soms. Zeker als ie erg moe is of helemaal geen zin heeft, dan zal ie dat wel duidelijk maken.

> Dan laat ie duidelijk merken dat ie al een jaartje of 15, 16 is.

< Ja, maar zoals afgelopen zondag dan verrast ie ons toch weer dat ie zelf zijn huiswerk gaat maken 's middags.

> En was dat dan in het eerste jaar ook zo dat hij zelf zijn huiswerk ging maken?

< Nee zeker niet.

> Dus in vergelijking met het eerste jaar is dat in het derde jaar dus wel enorm vooruit gegaan.

< Ja en ook als hij nog werk heeft liggen 's middags dan maakt ie dat 's avonds en dan zie je hem ook vaker dat ie dat dan zelf oppakt.

> En heeft u het gevoel dat u daar heel veel invloed op heeft uitgeoefend of heeft u ook het gevoel dat er bij (naam leerling) zelf iets veranderd is?

< Nou ik denk dat telkens weer door hem aanzetten zijn huiswerk te gaan doen dat ie dat langzamerhand internaliseert.

> Dat het een soort gewoonte wordt. Ok ik moet gewoon mijn huiswerk doen en klaar is kees.

< Ja

> U gaf ook aan dat u (naam leerling) ook ondersteunt bij vakken. Is het dat (naam leerling) zelf zijn hulpvragen stelt of bent u erachter gekomen dat ie soms hulp nodig had?

< Beide. Nou soms, naja, hij vraagt nu makkelijker hulp dan vroeger. En soms is het al duidelijk als hij sommige dingen heel erg uitstelt, dat ie er heel erg tegen opziet. En nou dan bied ik ook wel aan van nou zal ik je ermee helpen. Dus ik ben even de vraag kwijt ...

> Of dat ie zelf de ondersteuning ook vraagt of dat u het ziet en u geeft eigenlijk aan dat u ze eigenlijk allebei wel ziet. Al vraagt hij tegenwoordig wel meer dan dat hij vroeger deed.

< Ja dat vraagt ie wel. Hij vraagt het wel meer en soms zie je hem gewoon vastlopen. Dan zit ie iets anders te doen of niks te doen.

> En als je dat dan ziet dan bent u uiteraard niet te beroerd om ...

< natuurlijk ...

> om hem toch weer even aan zijn huiswerk te zetten. (Naam leerling) gaf ook aan dat hij soms bij opdrachten waarvan hij weet dat ie er langer over doet, dat ie daar ook bewuster eerder mee begint. Hij weet bijvoorbeeld bij wiskunde hoeft ik niet snel te beginnen want dat snap ik toch wel, maar bijvoorbeeld bij een boekverslag voor Nederlands begint ie echt wel eerder. Was dat in het eerste jaar ook zo?

< Nee ik denk het niet. (moeder;) Nee dan stelde die het uit en dan wisten we het niet dus dan ging die bij de meester om uitstel vragen en dan werd er een nieuwe datum gesteld. Dus dat ging niet goed. (vader;) Ja het was veel vaker dat ie uitstel moest vragen en kreeg. Voor al die dingen die die echt heel moeilijk vond.

> Hij gaf dus nu ook aan dat ie eerder eraan begint en dat ie op een gegeven moment ook die opdrachten beter door heeft. En u geeft ook aan in het eerste jaar was dat niet het geval. Zet ie nu ook een tijdplanning op papier? Of heeft u nu het gevoel dat ie een soort tijdsplanning in zijn hoofd maakt?

< Hij zet niks op papier.

> Heeft u het gevoel dat ie dat zou moeten doen? Of dat ie daar behoefte aan heeft? Of heeft u het gevoel zoals het nu loopt, loopt het wel goed...

< Ik heb niet het gevoel dat ie daar behoefte aan heeft. Hij heeft meer behoefte aan een vaste structuur van je werkt 's middags van 15.45 tot 16.45 en als je het dan nog niet af hebt na het eten nog een uurtje dan dat ie van tevoren een tijdsplanning zou maken.

> Dus zo'n tijdsplanning op papier dat zou voor (naam leerling) niet heel veel bijdragen.

< Nee, we hebben het nooit gedaan, maar ik denk het niet.

> Dat is een duidelijk antwoord. U geeft wel aan (naam leerling) heeft wel een soort van vaste tijden dat ie zijn huiswerk maakt.

< (moeder;) Kan ik daar nog iets aan toevoegen. Het blijft redelijk overzichtelijk, de hoeveelheid huiswerk. Ik denk dat als er heel veel meer huiswerk gaat komen het dan lastig wordt om dat zonder enige vorm van planning te gaan doen.

> Ja wat (naam leerling) zelf daarover aangaf was dat ie in het eerste jaar op een gegeven moment niet zoveel huiswerk had en dat ie nu aangeeft dat het huiswerk wat ie in de derde zou hebben, als die dat in de eerste zou hebben gehad dat ie dan inderdaad echt vastgelopen zou zijn. Als ie dan al echt overladen zou zijn met huiswerk. Dat gaf ie net zo zelf ook al aan.

< (vader;) Ja ik denk dat dat waar is.

> Inderdaad doordat ie in het eerste jaar heeft kunnen wennen en daardoor eigenlijk niet zoveel huiswerk kreeg en in het tweede jaar iets meer en in het derde jaar nog iets meer. Tenminste ik heb het gevoel dat ik hem nu echt wel een stukje meer huiswerk geef, dat ie daardoor beter kon wennen inderdaad.

< Ja het was in voorgaande jaren ook onregelmatiger. Soms had ie veel huiswerk, soms had ie weer tijden niks en nu heeft hij vrij regelmatig huiswerk, Niet al te veel, maar eigenlijk wel genoeg.

> Ja, als hij niet genoeg heeft dan moet ie het aangeven.

< (moeder;) dat zal hij dan weer niet aangeven ...

> Nee, nee, nee ... U gaf ook aan dat (naam leerling) ook wel vaste tijden heeft dat hij zijn huiswerk maakt. Maar ik gaf net in de voorbereiding al aan. Mocht er op een gegeven moment nu echt iets tussen komen, kan (naam leerling) dan toch op een andere tijd zijn huiswerk maken?

< (vader;) Hij moet natuurlijk nog wel eens naar de orthodontist 's middags en dan kan ie best wel eens op een andere tijd zijn huiswerk maken. Dat ie toch iets langer doorgaat. Dat vind ie wel heel moeilijk, om af te wijken van die vaste tijd.

> Hij heeft wel behoefte aan een vaste tijd...

< Ja daar heeft ie wel behoefte aan, aan een vaste tijd.

> Dus als dat even mogelijk is, dan ... Houdt ie daar zelf rekening mee of is het dat jullie daar nu rekening mee houden?

< Hoe bedoel je rekening mee houden?

> Is het dat jullie ook niks inplannen op die huiswerktijd of ...

< Nee, dat plannen we dan wel in. Dat kan soms niet anders.

> En is het gewoon nu ook dat (naam leerling) nu weet van ja nu moet ik huiswerk maken dus ik kan niet achter mijn X-BOX gaan zitten.

< Dat is niet altijd even makkelijk. Nou heeft ie die X-BOX en daar zit ie helemaal vol van. Dat is een magneet die hem naar boven trekt. Dat is dan wel moeilijk om zich dan op zijn huiswerk te concentreren, maar toch ...

> Hij zal dan niet op een gegeven moment zeggen; ok ik zit nu achter mijn X-BOX en ik maak dan gewoon later mijn huiswerk ...

< Nee, nee, nee...

> Nee hij maakt dan eerst zijn huiswerk en dan pas de X-BOX?

< Nou dat moet ie van mij huiswerk maken. Ik geef hem zoveel ruimte voor hem om zelf die tijd te kiezen.

> Want u weet gewoon uit ervaring dat het dan gewoon niet goed uitpakt.

< Ja, precies. (moeder;) Ik kan me wel herinneren dat een tijdje terug toen ie die X-BOX nog niet had en hij moest lang doorwerken en hij had veel huiswerk tot 8 of 20.00, hij op een bepaald heeft, van ik wil niet meer, want ik wil nu toch televisie gaan kijken of gaan relaxen. Er is ergens aan die kant een eind.

> Er is een grens. Want hoeveel tijd besteedt (naam leerling) nu ongeveer per dag, dus echt een gemiddelde, want er zijn ook dagen dat hij geen huiswerk heeft, is dat dan een uur of anderhalf uur.

< (vader;) Nou minder dan anderhalf, maar meer dan een uur.

> Het leuke is dat hij zelf aangeeft dat ie zelf denkt dat ie onder het uur zit.

< Nou ik denk dat ie daar wel overheen gaat.

> Dat gevoel had ik bij meerdere leerlingen dat ze onderschatten. De tijd die ze aan hun huiswerk verbruiken, maar ik hou dat angstvallig geheim. Als ze zelf denken dat ze maar een half uurtje bezig zijn dan is toch handig. Hoe gaat (naam leerling) om met lange termijntrajecten; zoals een presentatie, een boekverslag, een economieopdracht. Hoe gaat (naam leerling) daar mee om?

< Nou wel steeds beter. Hij gaat er wel steeds eerder aan beginnen. Als het echt moeilijk is voor hem dan geeft ie het wel aan nu, tegenwoordig. Dat deed ie vroeger niet. Maar dan zegt ie wel nu, ik heb bijvoorbeeld volgende week een boekverslag moet ik maken. Nou het is toch wel handig als ik zeg of wij nou hoe is het met je boekverslag en zullen we er eens aan beginnen. En dat beginpunt van hem dat is toch wel moeilijk om dat zelf te doen. Maar hij had nu, wat voor een opdracht, een aardrijkskundeopdracht moest ie inhalen en dat was heel veel en dat vond ie ook vreselijk dat ie dat moest doen en daar was ie zelf aan begonnen.

> Dus u merkt nu als u vergelijkt in het eerste jaar nu met het derde jaar, in die jaren is (naam leerling) qua huiswerkattitude positief verbeterd.

< Ja

> Dat vind ik kanp

< Ja dat vind ik ook

> Is de hoeveelheid huiswerk die (naam leerling) krijgt ook te vergelijken met de hoeveelheid huiswerk die zijn zus krijgt?

< Zijn zus doet vwo en moet erg op haar tenen lopen. Ja die doet, ja nu niet, maar toen ze nog die school deed echt ontzettend veel, minstens vijftien uur per week.

> Zo

< Nou zeg maar 15 uur. (moeder;) maar dat staat er ook voor hoor. (vader;) Dat staat er ook voor en dat deed ze zeker.

> Dat zou voor (naam leerling) teveel zijn

< Ja, absoluut ja.

> Da zou ie echt overlopen waarschijnlijk.

< Ja

> Tenminste als ik hem zo ken.

< Ja, dan zouden we toch ..., dan zou ie veel minder ruimte hebben om thuis te komen en een half uur bij te komen en die tijd heeft hij gewoon nodig.

> Wat vindt u van het losbladige systeem wat wij op school hanteren, dat (naam leerling) zijn huiswerk als losse bladeren mee naar huis kan nemen?

< Ik heb daar helemaal geen mening over. Nee dat gaat goed. (moeder;) Je weet niet beter. (vader;) Nee dat gaat goed.

> Het gaat goed met (naam leerling)

< En soms heeft ie een boek, toch?

> Ja, de boeken, dat hebben we dit jaar veranderd inderdaad. Dat ie de boeken mee naar huis mag nemen. Heeft u daar een mening over? Vindt u dat anders?

< Ja vroeger had die een map he met vakken erin?

> Ja

< Ja nou nee ja, volgens mij maakt het niet uit toch? Ik weet niet of jij daar iets in ziet. (moeder;) Nee nou ja, hij heeft wel aangegeven dat hij op een bepaald moment werkboeken wilde maar dat heb ik verder niet doorgezet.

> Ja, hijzelf geeft aan dat hij liever uit een werkboek werkt, inderdaad maar als het goed aankomt dan merkt u inderdaad daarin geen verschil.

< (vader;) Ja het is natuurlijk wel zo dat het kopiëren van die boeken, ja dat doet natuurlijk iets ...

> kwaliteitsverlies ...

< Iets schoolser aan of iets meer zeg maar als een kind een eigen boek heeft dan neem je hem toch iets serieuzer lijkt het wel dan wanneer je een losbladig systeem hebt. Maar dat is meer iets wat ik zie en voel dan (naam leerling) zelf. (moeder;) Nou ik denk niet dat je moet onderschatten dat ie dat misschien zelf ook wel voelt, maar dat ie iets heeft van nou het is zo. (vader;) ja, ja, ja

> Hij heeft het wel geaccepteerd, maar hij heeft zelf duidelijk aan dat ik zou liever een werkboek hebben inderdaad. En dan zelfs geeft ie aan, nou mijn tas is dan zwaarder, maar ik vind het wel toch overzichtelijker. Dat is iets wat ie zelf erover zegt, maar klaarblijkelijk heeft ie toch nog wel vrij veel overzicht, want het gaat niet mis, dus

< Nee, hij laat hem wel eens voelen hoor die tas. Van voel eens hoe zwaar die is.

> Ja die tas wordt af en toe echt zwaar ja. Er is echt af en toe wel wat te leren. Dat is sowieso een probleem voor middelbare scholieren. Ja dat is echt gewoon een gegeven. De formats die wij op onze school gebruiken. Het eerste jaar waren die er ook al. Had (naam leerling) daar behoefte aan? Aan de stappenplannen en de formats die we gebruikten, gebruikte hij die?

< Alleen voor Nederlands

> En dat is dan voor het boekverslag?

< Ja voor het boekverslag. Dat is eigenlijk het enige wat ik weet wat ie aan stappenplannen heeft en had.

> En wat ie gebruikt?

< En wat ie gebruikt en heel hard nodig heeft.

> Dus wat u eigenlijk aangeeft is voor de andere vakken had ie het eigenlijk ook gewoon niet nodig.

< Ik zou niet zo snel weten waar ie nog stappenplannen voor had.

> Ja hij geeft zelf ook gewoon aan dat ie die niet gebruikte.

< Ja zo'n stappenplan voor Nederlands dat heeft ie zelf dan ook gewoon ingetypt.

> Ja ik heb hem ook zo'n bestandje toegestuurd inderdaad, dat ie daar ook ni kon werken. Want ik wil het toch getypt terug hebben dus.

< Dat kost hem dan vrij veel inspanning om dat te maken, dat plan. En als ie dat dan af heeft dan geeft hem dat heel veel structuur.

> Dus u geeft eigenlijk aan dat als het echt een moeilijke opdracht is dan is een stappenplan vaak wel welkom, maar dat is dan vooral bij een boekverslag en vooral bij langere opdrachten, want anders heeft u niet echt gemerkt dat hij er behoefte aan heeft.

< Ja

> Zijn er nog dingen die u ten aanzien van het huiswerk zou willen veranderen of anders zou willen zien?

< Nou , ik denk dat het goed is als je in de eerdere jaren toch regelmatig huiswerk geeft. En eigenlijk zo dat er elke dag een beetje huiswerk is, zodat hij eraan kan wennen, zodat ze er ook een vaste tijd voor kunnen gaan vinden, want met (naam leerling) hebben we een vaste tijd afgesproken.

> Mag ik dan ook aanvullen; in het eerste jaar zou het ook iets wekelijks mogen zijn (?), want als leerlingen per dag 5 minuten met zijn huiswerk bezig is, dan heeft hij vaak al iets op school gemaakt.

< Ja, nou goed dat weet ik natuurlijk niet zo goed hoe dat precies / praktisch zou moeten, maar toch dat er iets meer regelmaat in zou mogen zitten in het huiswerk. Dat zou goed zijn. En dat is nu in het derde jaar is dat wel zo. (moeder;) Dus dan train je ook beter het huiswerk maken.

> In het eerste jaar heb je dan huiswerk en dat is dan wel minder, maar er is dan wel huiswerk. En er is dan eigenlijk voor de leerlingen geen ontkomen aan, want hij weet van ja ik heb het nu. En in het derde jaar is hij makkelijker eraan gewend.

< Ja, het gaat vooral om het ritme, dat er een dagelijkse structuur is die altijd hetzelfde is, dus dat is herkenbaar en komt elke keer terug en dan ontstaat er een soort routinegedrag en daar lift je dan op mee zeg maar.

> En daar lift (naam leerling) dan met zijn losse aardrijkskundeopdracht , dan merkt u dat vanzelf gaat dat je hem niet ergens achter vandaan moet plukken. Hij begint gewoon zelf.

< (vader;) Ja

> Zijn er nog andere dingen?

< Nou ik zit een beetje te denken. Nou sommige opdrachten zijn voor hem heel erg moeilijk of eigenlijk te moeilijk. Zo'n boekverslag, ja dat moet je gewoon echt samen met hem maken. Anders lukt het niet en je ziet hem daar wel in vooruit gaan, maar dat heel langzaam.

> dat is ook wel iets. Zo'n laatste boekverslag , ik heb het boek ook nog zelf aangeraden. Ik dacht dat zal vast wel hier in de boekenkast staan. Dat was een goed gokje. Denk je nu dat (naam leerling) het volgende boek zelf een boekverslag zou kunnen maken. Of heeft hij nog steeds die hulp nodig?

< Nou hij kan het een heel eind zelf maken denk ik, maar hij hoe zeg je dat, die verhaaltjes samen te vatten en om ze ook te begrijpen, wat voor clou daar in zit. Het eind komt altijd weer terug op het begin en er zit dan een grap in of er zit dan een draai in. Ja dat is ...

> Ja, dat is wel iets bij literatuur wat lastig blijft en zeker bij dat boek inderdaad. Want hij is bijvoorbeeld ook nog wel zelf naar me toe geweest van ik kan niet al die verhaaltjes samenvatten. Hij kwam toen wel zelf met de vraag hoeveel zal ik er doen? Ik heb hem toen verteld doe er drie en dan zit je wel op de goede reeks ...

< Ja

> want dan komt het wel in orde.

< Precies

> Want anders dan blijf je aan het samenvatten. Dus dat doet ie dan ook weer zelf wel. Dat was ook dit keer ook echt hartstikke op tijd.

< Ja. Nee, dat gaat goed. Maar we moeten het heel erg samendoen. En hij moet dan op een spoor gebracht worden van wat het zou kunnen betekenen. En dat is lastig. Dat is ook een beetje een dilemma voor de ouder in hoeverre geef je het weer terug aan school of in hoeverre helpen we hem. En wij kunnen dat natuurlijk goed maar dat zal niet voor iedereen even makkelijk zijn.

> Als u weet dat het voor u niet weggelegd zou zijn of het boek had niet hier in de boekenkast gestaan. Zou u dan gewild hebben dat daar dan op school na schooltijd begeleiding voor zou zijn geweest?

< (moeder;) Hij had het niet gered zonder jouw hulp. (vader;) nee dat niet. (moeder;) Dus in die zin was het wel nodig geweest om externe hulp in te huren.

< Want ja kijk om het huiswerk geheel onder schooltijd te maken, dat is gewoon onmogelijk. Daarvoor hebben we gewoon teveel te doen in de klas. Ik kan niet tegen (naam leerling) zeggen, je hebt hier je Duits en dat huiswerk maken we ook nog even. Dat lukt echt niet.

< (vader;) nee, nee,

> Maar zou u dan na schooltijd zoiets hebben van dat een huiswerkklas dan een alternatief zijn geweest. Of een optie?

< Ja dat zou dan toch een optie zijn. (moeder;) Maar niet op school na schooltijd, want dan is ie kapot.

> Ja, want dan wordt dan weer het lastige.

< (vader;) Daar kan je (naam leerling) niet mee belasten.

> Het zou dan niet meteen na schooltijd moeten zijn, want dan zou die echt kapot zijn. Dan zou ie eerst op school een half uur tv moeten kijken.

< (vader;) Ja zoiets ja (moeder;) Ok dat zou kunnen. Dat is een idee ja.

> Dat zou een erg lastige zijn. Dat is voor school praktisch niet te plannen. Om leerlingen eerst een half uur voor de tv te zetten of dan eten te geven, maar een huiswerkklas na school heb ik ook al nagevraagd. Maar als dat niet gelijk zou kunnen dan moeten we dat zeker niet doen, want dat belast hem alleen nog meer meer.

< Ja, want hij moet ook nog een uur reizen.

> Hij is dan nog niet thuis nee. Heeft u nog andere opmerkingen of stukjes?

< Nee

> Dan dank ik u hartelijk voor het interview.

1 Interpersoonlijk competent

De leraar voortgezet onderwijs en bve moet ervoor zorgen dat er in de groepen waarmee hij werkt, een prettig leef- en werkklimaat heerst. Dat is de verantwoordelijkheid van de leraar voortgezet onderwijs en bve en om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken moet de leraar interpersoonlijk competent zijn.

Een leraar die interpersoonlijk competent is, geeft op een goede manier leiding. Zo'n leraar schept een vriendelijke en coöperatieve sfeer en brengt een open communicatie tot stand. Zo'n leraar bevordert de zelfstandigheid van de leerlingen/deelnemers en zoekt in zijn interactie met leerlingen/deelnemers een goede balans tussen

- leiden en begeleiden
- sturen en volgen
- confronteren en verzoenen
- corrigeren en stimuleren

1

Bekwaamheidseis

De leraar voortgezet onderwijs en bve onderschrijft zijn interpersoonlijke verantwoordelijkheid.

Hij is zich bewust van zijn eigen houding en gedrag én van de invloed daarvan op de leerlingen/deelnemers.

Hij heeft ook voldoende kennis en vaardigheid op het gebied van groepsprocessen en communicatie om een goede samenwerking met en van de leerlingen/deelnemers tot stand te brengen.

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve het volgende doen:

- hij maakt contact met de leerlingen/deelnemers en hij zorgt ervoor dat zij contact kunnen maken met hem en zich op hun gemak voelen
- hij biedt een kader waarbinnen de leerlingen/deelnemers hun eigen leerproces kunnen vormgeven en hij helpt de leerlingen/deelnemers daarbij
- hij schept een goed klimaat voor samenwerking met de leerlingen/deelnemers en tussen de leerlingen/deelnemers onderling

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve deze kennis hebben:

- hij is goed op de hoogte van communicatie- en omgangsvormen in de leefwereld van zijn leerlingen/deelnemers en in de (beroeps)praktijk waar zij zich op voorbereiden
- hij is op een praktisch niveau op de hoogte van communicatietheorieën, groepsdynamica en interculturele communicatie en kent vooral ook de implicaties daarvan voor zijn eigen doen en laten

1 Indicatoren

van de interpersoonlijke competentie, enkele voorbeelden

▶ vo en bve

▷ bve

▶ De leraar ziet wat er gebeurt in de groepen waarmee hij werkt. Hij luistert naar de leerlingen/deelnemers en reageert op hen.

Hij spreekt hen aan op ongewenst gedrag en hij stimuleert gewenst gedrag. Hij laat de leerlingen/deelnemers in hun waarde en zorgt ervoor dat de leerlingen/deelnemers respect opbrengen voor hem en voor elkaar.

▶ Hij maakt de leerlingen/deelnemers medeverantwoordelijk voor de sfeer in de groep en reageert positief op initiatieven van leerlingen/deelnemers.

▶ Hij stimuleert de samenwerking met en tussen de leerlingen/deelnemers. Hij staat open voor vragen van leerlingen/deelnemers en laat merken dat hij begrijpt wat ze zeggen en dat hij hier rekening mee houdt.

▶ Hij laat merken dat hij een goede samenwerking tussen de leerlingen/deelnemers waardeert en zorgt ervoor dat leerlingen/deelnemers rekening houden met elkaar.

▶ Hij houdt in zijn taalgebruik, omgangsvormen en manier van communiceren rekening met wat gebruikelijk is in de leefwereld van zijn leerlingen/deelnemers.

▷ Hij houdt rekening met wat gebruikelijk is in de beroepspraktijk waar zij zich op voorbereiden en hij gebruikt ook voorbeelden uit de beroepspraktijk, bijvoorbeeld bij het bespreken van communicatie en omgangsvormen.

▶ Hij kan beschrijven en verklaren wat de communicatiepatronen zijn in de (cultureel heterogene) groepen waarmee hij werkt en hoe de sociale verhoudingen liggen. Hij weet hoe hij een en ander zonodig kan verbeteren.

▶ Hij kan verantwoorden hoe hij met zijn (cultureel heterogene) groepen omgaat en ook met individuele leerlingen/deelnemers. Daarbij maakt hij gebruik van relevante theoretische en

methodische inzichten.

2 Pedagogisch competent

De leraar voortgezet onderwijs en bve moet de leerlingen/deelnemers helpen een zelfstandig en verantwoordelijk persoon te worden die onder andere een goed beeld heeft van zijn ambities en mogelijkheden. Dat is de verantwoordelijkheid van de leraar voortgezet onderwijs en bve en om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken moet de leraar pedagogisch competent zijn.

Een leraar voortgezet onderwijs en bve die pedagogisch competent is, biedt de leerlingen/deelnemers in een veilige leer- en werkomgeving houvast en structuur bij de keuzes die zij moeten maken en hij bevordert dat zij zich verder kunnen ontwikkelen. Zo'n leraar zorgt ervoor

- dat de leerlingen/deelnemers weten dat ze erbij horen, welkom zijn en gewaardeerd worden
- op een respectvolle manier met elkaar omgaan en uitgedaagd worden om verantwoordelijkheid voor elkaar te nemen
- initiatieven kunnen nemen en zelfstandig kunnen werken
- hun affiniteiten en ambities leren ontdekken en op basis hiervan keuzes kunnen maken met betrekking tot hun studie en loopbaan

2

Bekwaamheidseis

De leraar voortgezet onderwijs en bve onderschrijft zijn pedagogische verantwoordelijkheid.

Hij heeft voldoende pedagogische kennis en vaardigheid om een veilige leeromgeving tot stand te brengen waarin leerlingen/deelnemers zich kunnen ontwikkelen tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon.

De leraar realiseert zo'n veilige leeromgeving voor de groep(en) waarmee hij werkt, maar ook voor individuele leerlingen/deelnemers. En hij doet dat op een professionele, planmatige manier.

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve het volgende doen:

- hij vormt zich een goed beeld van het sociale klimaat in een groep, van het individuele welbevinden van de leerlingen/deelnemers en van de vorderingen die zij maken op het gebied van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid
- hij ontwerpt op basis daarvan een plan van aanpak of een benadering om de leerlingen/deelnemers te begeleiden naar een veilig en harmonisch leef- en werkklimaat en om hun sociaal-emotionele en morele ontwikkeling te bevorderen in de richting van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid
- hij voert dat plan van aanpak of die benadering uit
- hij evalueert dat plan van aanpak of die benadering en stelt het zonodig bij, voor de hele groep en ook voor individuele leerlingen/deelnemers
- hij signaleert problemen en belemmeringen in de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van leerlingen/deelnemers en stelt, eventueel samen met collega's, een passend plan van aanpak of benadering op

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve deze kennis hebben:

- hij is vertrouwd met de leefwereld van zijn leerlingen/deelnemers, hun basisbehoeften, hun verwachtingen, met de culturele bepaaldheid daarvan, en hij weet hoe hij daarmee om kan gaan

- hij is bekend met bedrijfsculturen waar de leerlingen/deelnemers in of na hun opleiding mee te maken krijgen
- hij is bekend met de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van tieners, jongvolwassenen en volwassenen, met de problemen en belemmeringen die zich daarbij kunnen voordoen en hij weet hoe hij die problemen in de praktijk kan signaleren en hoe hij daarmee om kan gaan
- hij is bekend met ontwikkelings- en opvoedingstheorieën, hij is vertrouwd met verschillende opvoedingspraktijken en met de culturele bepaaldheid daarvan; dit alles met name in hun consequenties voor het onderwijs en voor zijn doen en laten als leraar
- hij heeft kennis van processen van identiteitsvorming, zingeving en waardenontwikkeling bij tieners, adolescenten en volwassenen én van de culturele bepaaldheid daarvan en hij weet welke consequenties hij hieraan moet verbinden voor zijn handelen

2 Indicatoren

van de pedagogische competentie, enkele voorbeelden

▶ vo en bve

▷ bve

▶ Hij ziet hoe leerlingen/deelnemers met elkaar omgaan en wat dat voor gevolgen heeft voor het welbevinden van (individuele) leerlingen/deelnemers. Hij bespreekt met hen de sfeer in de groep en de omgang met elkaar.

▷ Hij helpt deelnemers om ten opzichte van elkaar en/of van hun collega's in bedrijf of instelling, collegiale omgangsvormen te ontwikkelen en benut hierin de leeromgeving als oefenomgeving voor de werkomgeving.

▷ Hij helpt deelnemers bij de ontwikkeling van hun beroepsidentiteit.

▶ Hij waardeert de inbreng van de leerlingen/deelnemers, is nieuwsgierig naar hun ideeën en complimenteert hen regelmatig. Hij stimuleert hen om kritisch na te denken over hun opvattingen en gedrag en om daarover in de groep te communiceren.

▶ Hij levert zijn bijdrage aan een goede analyse van het sociale klimaat in de groepen waar hij mee te maken heeft en hij communiceert hierover met zijn collega's.

▶ Hij signaleert ontwikkelings- of gedragsproblemen bij individuele leerlingen/deelnemers en beoordeelt in overleg met collega's of en hoe die aangepakt kunnen worden.

▶ Hij laat leerlingen/deelnemers zelfstandig werken en samenwerken. Hij bevordert de zelfstandigheid van de leerlingen/deelnemers en de samenwerking tussen leerlingen/deelnemers door hen te stimuleren tot of te begeleiden bij het reflecteren op de geboekte resultaten en op het proces van leren en samenwerken.

▶ Hij doet recht aan (culturele) verschillen tussen leerlingen/deelnemers: hij houdt er rekening mee en maakt er in zijn pedagogisch handelen een goed gebruik van.

▶ Hij begeleidt leerlingen/deelnemers bij het maken van keuzes gericht op hun studie en loopbaan. Hij draagt eraan bij dat leerlingen/deelnemers passende adviezen krijgen die aansluiten bij hun ambities en capaciteiten.

▶ Hij is zich bewust van zijn eigen beroepsopvatting, zijn waarden en normen en hij laat dat merken aan zijn leerlingen/deelnemers. Hij kan bijvoorbeeld toelichten welke rol zijn normen, waarden en beroepsopvatting spelen bij de begeleiding van de leerlingen/deelnemers.

▶ Hij kan zijn pedagogische opvattingen verantwoorden en ook hoe hij de groep of individuele leerlingen/deelnemers aangepakt heeft. Daarbij maakt hij gebruik van relevante theoretische en methodische inzichten.

3 Vakinhoudelijk & didactisch competent

De leraar voortgezet onderwijs en bve moet de leerlingen/deelnemers helpen zich de leerinhouden van een bepaald vak of beroep eigen te maken en vertrouwd te raken met de manier waarop die in het dagelijkse leven en in het werk gebruikt worden. Ook helpt hij de leerlingen/deelnemers zicht te krijgen op wat zij in de samenleving en in de wereld van het werken kunnen verwachten.

Dit is de verantwoordelijkheid van de leraar voortgezet onderwijs en bve en om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, moet hij vak- of beroepsinhoudelijk en didactisch competent zijn.

Een leraar die vak- of beroepsinhoudelijk en didactisch competent is, creëert een krachtige leeromgeving, onder andere door het leren in verband te brengen met realistische en voor de leerlingen/deelnemers relevante toepassingen van kennis in beroep en maatschappij. Zo'n leraar

- stemt de leerinhouden en ook zijn doen en laten af op de leerlingen/deelnemers en houdt rekening met individuele verschillen
- bepaalt met de leerling diens (individuele) leertraject, met bijvoorbeeld mogelijkheden voor leren in en buiten school en leren in de context van de beroepsuitoefening
- motiveert de leerlingen/deelnemers voor hun leer- en werktaken, daagt hen uit om er het beste van te maken en helpt hen om ze met succes af te ronden
- leert de leerlingen/deelnemers leren en werken, ook van en met elkaar, om daarmee onder andere hun zelfstandigheid te bevorderen

3

Bekwaamheidseis

De leraar voortgezet onderwijs en bve onderschrijft zijn vakinhoudelijke en didactische verantwoordelijkheid.

Hij heeft voldoende inhoudelijke en didactische kennis en vaardigheid om een krachtige leeromgeving tot stand te brengen waarin leerlingen/deelnemers zich op een goede manier de leerinhouden van een bepaald vak op beroep eigen kunnen maken.

De leraar realiseert zo'n krachtige leeromgeving voor de groep(en) waarmee hij werkt, maar ook voor individuele leerlingen/deelnemers. En hij doet dat op een professionele, planmatige manier.

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve het volgende doen:

- hij vormt zich een goed beeld van de mate waarin de leerlingen/deelnemers de leerinhoud beheersen en van de manier waarop ze hun werk aanpakken
- hij ontwerpt op basis daarvan gevarieerde leeractiviteiten die voor de leerlingen/deelnemers uitvoerbaar zijn, waaruit zij eventueel kunnen kiezen en die hen aanzetten tot zelfwerkzaamheid
- hij voert die leeractiviteiten samen met zijn leerlingen/deelnemers uit
- hij evalueert die leeractiviteiten en de effecten ervan en stelt ze zonedig bij, voor de hele groep maar ook voor individuele leerlingen/deelnemers
- hij signaleert leerproblemen en –belemmeringen en stelt, eventueel samen met collega's, een passend plan van aanpak of benadering op

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve deze kennis hebben:

- hij heeft zelf een grondige kennis en beheersing van de leerinhouden waarvoor hij verantwoordelijk is en hij is op grond van eigen studie en eventueel werkervaring vertrouwd met de theoretische en (beroeps)praktische achtergronden daarvan
- hij kent het belang van de leerinhoud voor het toekomstige beroep en het dagelijks leven van de leerlingen/deelnemers
- hij kent op hoofdlijnen de leerinhoud van andere vakken of beroepen waarmee hij binnen zijn school of opleiding samenwerkt

- hij weet op hoofdlijnen wat en hoe zijn leerlingen/deelnemers geleerd hebben in het voorgaande onderwijs en hoe hij daarop kan aansluiten
- hij heeft kennis van (onderzoeksmatig) ontwerpen van onderwijs, didactieken en didactische leermiddelen, waaronder ict
- hij is bekend met verschillende onderwijs- en leertheorieën, met verschillende onderwijsarrangementen voor het voortgezet onderwijs en bve (onder andere actuele vormen van beroepsgerichte didactiek) en hij weet hoe hij die in praktijk kan brengen
- hij is vertrouwd met hoe leerlingen/deelnemers leren, wat hun leerbehoeften zijn, hoe zij zich ontwikkelen, welke problemen zich daarbij kunnen voordoen en hij weet hoe hij daarmee om kan gaan
- hij heeft kennis van de invloed van taalbeheersing en taalverwerving op het leren en hij weet hoe hij daar in zijn praktijk rekening mee moet houden
- hij heeft een praktische kennis van veel voorkomende leerstoornissen en onderwijsbelemmeringen en hij weet hoe hij daar mee om kan gaan
- hij heeft kennis van processen van identiteitsvorming, zingeving en waardenontwikkeling bij tieners, adolescenten en volwassenen én van de culturele bepaaldheid daarvan en hij weet welke consequenties hij hieraan moet verbinden voor zijn handelen

3 Indicatoren

van de vakinhoudelijke en didactische competentie, enkele voorbeelden

▶ vo en bve

▷ bve

▶ Hij kan opdrachten, oefeningen en toetsen waar zijn leerlingen/deelnemers mee te maken krijgen zelf foutloos uitvoeren, demonstreren en uitleggen. Dit voor zover die betrekking hebben op zijn vak(gebied).

▷ Hij moedigt de deelnemer aan zijn leerervaringen in en buiten de opleiding onder woorden te brengen en met elkaar in verband te brengen.

▷ Hij ontwerpt leeractiviteiten die in het perspectief van de loopbaan van de deelnemer betekenisvol zijn en waarin hij rekening houdt met het niveau van taalbeheersing van de deelnemer: zowel brede geïntegreerde opdrachten of projecten als smalle vakgerichte, zowel schoolgerelateerde als ook werkplekgerelateerde.

▶ In zijn interactie met leerlingen/deelnemers benut hij de kennis en ervaring die de leerlingen/deelnemers elders, bijvoorbeeld tijdens werken hebben opgedaan. Hierdoor blijft zijn onderwijs inhoudelijk up-to-date en stimuleert hij de leerlingen/deelnemers kennis te delen en van elkaar te leren.

▷ Hij ontwerpt in overleg met de praktijkbegeleider opdrachten waarmee de deelnemer in het bedrijf zelfstandig aan de slag kan, die recht doen aan de specifieke kenmerken van het bedrijf of bedrijfstak, die ervoor zorgen dat de leermogelijkheden op de werkplek optimaal benut worden en dat de deelnemer ten

▶ Hij geeft opbouwend commentaar op het werk van zijn leerlingen/deelnemers en op de manier waarop ze werken. Hij doet op basis van evaluatie en toetsing betrouwbare uitspraken over hun kennis en vaardigheid.

behoefte van zijn loopbaan optimaal leerrendement haalt uit het werkplekgerelateerde leren.

▶ Hij biedt de leerlingen/deelnemers keuzes (thema's, werkvormen, opdrachten) en zorgt voor actieve betrokkenheid van leerlingen/deelnemers bij de invulling van hun onderwijsprogramma. Hij creëert de randvoorwaarden (sfeer, organisatie, opdrachten, materialen en machines) die de leerlingen/deelnemers in staat stellen zelfstandig te kunnen werken, zodat zij in hun eigen tempo en op hun eigen wijze kunnen leren.

▶ Hij maakt gebruik van moderne middelen, waaronder ICT. Zo maakt hij, als dat aan de orde is, gebruik van een elektronische leeromgeving die plaats- en tijdonafhankelijk leren mogelijk maakt en effectieve communicatie over het leren vanaf verschillende plekken ondersteunt.

▶ Hij legt duidelijk uit aan leerlingen/deelnemers welke leerdoelen hij met welke activiteiten nastreeft. Of hij laat binnen gegeven kaders de leerlingen/deelnemers hun eigen leerdoelen formuleren.

▶ Hij bepaalt met de deelnemer diens (individuele) leertraject, opgebouwd uit individuele activiteiten en groepsactiviteiten, rekening houdend met de mogelijkheden en ambities van de deelnemer.

▶ Hij begeleidt leerlingen/deelnemers in hun leerproces door reflectiegesprekken met hen te voeren zodat de leerlingen/deelnemers in staat zijn om zelf leervragen te formuleren en het eigen leerproces te sturen.

▶ Hij ontwikkelt (in samenwerking met collega's) beoordelingsinstrumenten.

▶ Hij kan beschrijven hoe zijn leerlingen/deelnemers leren, wat hun vorderingen zijn en hun sterke en zwakke punten, en hoe hij hun leren probeert te bevorderen. Hij signaleert leerproblemen en kan beoordelen of en hoe hij die problemen zelf kan aanpakken en hij weet waar hij en de leerling/deelnemer eventueel hulp kunnen vinden in en buiten de school.

▶ Hij kan zijn vakinhoudelijke en didactische opvattingen verantwoorden en ook hoe hij de groep of individuele leerlingen/deelnemers aangepakt heeft. Daarbij maakt hij gebruik van relevante en actuele theoretische en methodische inzichten.

4 Organisatorisch competent

De leraar voortgezet onderwijs en bve draagt zorg voor organisatorische zaken die samenhangen met zijn onderwijs en het leerproces van de leerlingen/deelnemers in de school en op de leerwerkplek.

Dat is de verantwoordelijkheid van de leraar voortgezet onderwijs en bve en om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, moet de leraar organisatorisch competent zijn.

De leraar voortgezet onderwijs en bve die organisatorisch competent is, zorgt ervoor dat de leerlingen/deelnemers een ordelijke en taakgerichte omgeving treffen. Waar het leren zich op verschillende plaatsen afspeelt (bijvoorbeeld op verschillende plaatsen in de school, stages, leerbedrijf, buitenschoolse projecten) zorgt de leraar (eventueel in samenspraak met andere begeleiders) voor afstemming tussen die verschillende plaatsen. Zo'n leraar zorgt er dus voor dat de leerlingen/deelnemers:

- weten waar ze aan toe zijn en welke ruimte ze hebben voor eigen initiatief
- weten wat ze moeten (of kunnen) doen, hoe en met welk doel ze dat moeten (of kunnen) doen

4

Bekwaamheidseis

De leraar voortgezet onderwijs en bve onderschrijft zijn organisatorische verantwoordelijkheid.

Hij heeft voldoende organisatorische kennis en vaardigheid om in zijn groepen en zijn andere contacten met leerlingen/deelnemers een goed leef- en werkklimaat tot stand te brengen. Overzichtelijk, ordelijk en taakgericht. In alle opzichten voor hemzelf, zijn collega's en vooral voor de leerlingen/deelnemers helder.

En dat op een professionele, planmatige manier.

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve het volgende doen:

- hij hanteert op een consequente manier concrete, functionele en door de leerlingen/deelnemers gedragen procedures en afspraken
- hij biedt organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen aan die leerdoelen en leeractiviteiten ondersteunen
- hij houdt voor zijn onderwijs een planning aan die bij de leerlingen/deelnemers bekend is en waar zij hun eigen planning op kunnen afstemmen, en hij gaat adequaat om met tijd

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve deze kennis hebben:

- hij is bekend met die aspecten van (groeps- of) klassenmanagement die voor zijn vorm van onderwijs relevant zijn
- hij is bekend met de organisatorische aspecten van verschillende soorten leeromgevingen in de school en in het leerbedrijf, zoals open leercentrum, werkplekkenstructuur, beroepspraktijkvorming en praktijklessen

4 Indicatoren

van de organisatorische competentie, enkele voorbeelden

▶ vo en bve

▷ bve

▶ Hij hanteert concrete, functionele en door de leerlingen/deelnemers gedragen procedures en afspraken op een consequente manier. Hij biedt organisatievormen, leermiddelen en leermaterialen aan die leerdoelen en leeractiviteiten ondersteunen.

▶ Hij houdt een heldere planning aan, waarbinnen keuzemogelijkheden voor de leerlingen/deelnemers zijn. Hij bespreekt deze met de leerlingen/deelnemers en voor zover mogelijk stelt hij die met de leerlingen/deelnemers op. Hij gaat adequaat om met tijd. In onverwachte situaties improviseert hij op een professionele manier en stelt daarbij duidelijke prioriteiten.

▷ Hij organiseert gesprekken met de (praktijk)begeleider in het bedrijf of de instelling en met de deelnemer om de voortgang te bespreken en de begeleiding af te stemmen. Hij administreert deze gesprekken in een (leerling)volgsysteem.

▶ Hij organiseert en administreert in samenwerking met collega's en de (praktijk)begeleider van het bedrijf of instelling de beoordeling van de leerling/deelnemer. Hij zorgt voor heldere communicatie naar de leerling/deelnemer over de beoordeling.

▷ In situaties van teamteaching en/of samenwerking met onderwijsassistenten of instructeurs en met begeleiders in leerbedrijven en –instellingen zorgt hij voor een duidelijke taakverdeling en –afstemming die ook bij de deelnemers bekend is.

▶ Hij kan zijn opvattingen, zijn aanpak van (groeps- of) klassenmanagement en de organisatie van zijn onderwijs (op school en in bedrijfsleven of instelling) verantwoorden.

5 Competent in het samenwerken met collega's

De leraar voortgezet onderwijs en bve moet ervoor zorgen dat zijn werk en dat van zijn collega's in de school goed op elkaar zijn afgestemd. Hij moet ook bijdragen aan het goed functioneren van de schoolorganisatie.

Dat is de verantwoordelijkheid van de leraar voortgezet onderwijs en bve en om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, moet hij competent zijn in het samenwerken met collega's (binnen de school).

Een leraar die competent is in het samenwerken met zijn collega's, levert zijn bijdrage aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat op zijn school, aan goede onderlinge samenwerking en aan een goede schoolorganisatie. Dat wil zeggen dat zo'n leraar

- goed met collega's communiceert en samenwerkt
- een constructieve bijdrage levert aan vergaderingen en andere vormen van schooloverleg en aan de werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd om de school goed te laten functioneren
- een bijdrage levert aan de ontwikkeling en verbetering van zijn school

5

Bekwaamheidseis

De leraar voortgezet onderwijs en bve onderschrijft zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met collega's.

Hij heeft voldoende kennis en vaardigheden om een professionele bijdrage te leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat van zijn school, aan goede werkverhoudingen en een goede schoolorganisatie.

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve het volgende doen:

- hij deelt informatie die voor de voortgang van het werk van belang is met collega's en hij maakt gebruik van de informatie die hij van collega's krijgt
- hij levert een constructieve bijdrage aan verschillende vormen van overleg en samenwerken op school
- hij geeft en ontvangt collegiale consultatie en intervisie
- hij werkt met collega's (onderzoeksmatig) samen aan de ontwikkeling en verbetering van zijn school

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve deze kennis hebben:

- hij is op praktisch niveau bekend met methodieken voor samenwerking en intervisie
- hij is op een praktisch niveau op de hoogte van leerlingvolgsystemen en manieren om zijn eigen werk toegankelijk te administreren
- hij heeft enige kennis van organisatie- en bestuursvormen voor scholen in het voortgezet onderwijs en bve
- hij is op de hoogte van modellen voor kwaliteitszorg en methodieken voor onderwijsverbetering en schoolontwikkeling

5 Indicatoren

van de competentie in het samenwerken met collega's, enkele voorbeelden

▶ vo en bve

▷ bve

▶ Hij werkt samen met collega's (docent, instructeur en/of onderwijsassistent) in het voorbereiden, uitvoeren (teamteaching) en evalueren van onderwijs. Hij heeft een gemakkelijk toegankelijke administratie en registratie van leerling(deelnemer)gegevens.

▶ Hij werkt met collega's samen aan het verbeteren en vernieuwen van het onderwijs of de organisatie, zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van opdrachten en beoordelingsinstrumenten in het kader van een nieuwe onderwijsvorm of het vormen van kernteams of zelfsturende teams.

▶ Hij maakt gebruik van vormen van actieonderzoek/handelingsonderzoek om gesignaleerde problemen aan te pakken.

▶ Hij spreekt collega's aan en is zelf ook aanspreekbaar als het gaat om het vragen of geven van hulp bij het werk.

▶ Hij houdt rekening met zijn collega's en met de belangen van zijn school.

▶ Hij draagt bij aan een effectief functionerende organisatie door te werken volgens in de organisatie geldende afspraken, procedures en systemen.

▶ Hij kan zijn opvattingen en zijn werkwijze op het gebied van samenwerken met collega's en functioneren in de schoolorganisatie verantwoorden.

6 Competent in het samenwerken met de omgeving

De leraar voortgezet onderwijs en bve moet contacten onderhouden de ouders of verzorgers van de leerlingen/deelnemers en met collega's van (leer)bedrijven en instellingen waar zijn school voor het onderwijs en de leerlingen/deelnemerszorg mee samenwerkt. Hij moet er ook voor zorgen dat zijn professionele handelen en dat van anderen buiten de school goed op elkaar afgestemd zijn. Bovendien moet hij eraan meewerken dat de samenwerking van zijn school met die bedrijven en instellingen goed verloopt.

Dat is de verantwoordelijkheid van de leraar voortgezet onderwijs en bve en om de verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, moet de leraar competent zijn in het samenwerken met de omgeving van de school.

Een leraar die competent is in het samenwerken met de omgeving zorgt voor een goede communicatie en afstemming met ouders of verzorgers van de leerlingen/deelnemers. Hij zorgt in overleg met de leerling voor een goede communicatie en afstemming tussen school, leerling en bedrijven of instellingen waar de leerling (in het kader van zijn opleiding) mee te maken heeft.

Hij maakt doeltreffend gebruik van het professionele netwerk van de school als het gaat om de opleiding van de leerling of de zorg voor de leerling. Hij gaat verantwoordelijk en zorgvuldig om met de contacten die hij namens de school onderhoudt met de omgeving van de school.

6

Bekwaamheidseis

De leraar voortgezet onderwijs en bve onderschrijft zijn verantwoordelijkheid in het samenwerken met de omgeving van de school.

Hij heeft voldoende kennis en vaardigheid om goed samen te werken met bedrijven of instellingen om hun gezamenlijke verantwoordelijkheid vorm te geven in het opleiden van de leerling.

En hij heeft voldoende kennis en vaardigheid om goed samen te werken met mensen en instellingen die betrokken zijn bij de zorg voor de leerlingen/deelnemers en bij zijn school.

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve het volgende doen:

- hij geeft op professionele manier informatie over de leerlingen/deelnemers aan ouders en andere belanghebbenden en hij maakt gebruik van de informatie die hij van hen krijgt
- hij zorgt in overleg met de leerling en andere betrokkenen voor afstemming tussen het leren in en buiten de school en voor duidelijkheid over ieders verantwoordelijkheid en bijdrage hierin
- hij neemt op een constructieve manier deel aan verschillende vormen van overleg met mensen en instellingen buiten de school
- hij verantwoordt zijn professionele opvattingen en werkwijze met betrekking tot een leerling aan ouders en andere belanghebbenden en past in gezamenlijk overleg zonodig zijn werk met die leerling aan

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve deze kennis hebben:

- hij is bekend met de leefwereld van ouders of verzorgers en met de culturele achtergronden van de leerlingen/deelnemers en hij weet hoe hij daar rekening mee moet houden in zijn doen en laten als leraar

- hij is op de hoogte van de professionele infrastructuur waar zijn school onderdeel van is
- hij is bekend met de cultuur en de actuele gang van zaken in het bedrijfsleven waarin zijn leerlingen/deelnemers participeren en weet hoe hij daar als leraar mee om kan gaan
- hij is bekend met de regelgeving en samenwerkingsprocedures tussen zijn school en bedrijven en instellingen waarmee wordt samengewerkt
- hij weet hoe hij ervoor kan zorgen dat het binnen- en buitenschoolse leren en de interne en externe begeleiding van zijn leerlingen/deelnemers goed op elkaar zijn afgestemd

6 Indicatoren

van de competentie in het samenwerken met de omgeving, enkele voorbeelden

► vo en bve

► bve

► Hij onderhoudt op een open en constructieve manier contacten met ouders, verzorgers of andere belanghebbenden. Zo spreekt hij mensen en instellingen buiten de school aan die met de leerlingen/deelnemers te maken hebben en is hij ook zelf voor die mensen en instellingen aanspreekbaar. Daarbij stemt hij zijn werk goed af op dat van andere partijen.

► Hij bespreekt op een open en constructieve manier de ontwikkeling van de deelnemer met de praktijkbegeleider, zodat eventuele problemen tijdig worden onderkend en opgelost.

► Hij bouwt relaties op met bedrijven of instellingen en onderhoudt deze. Hij helpt in het bedrijf of de instelling mee om voor de deelnemers een betekenisvolle leerplek en veilige leeromgeving te maken. Hij zorgt voor een werkbare evenwicht tussen de belangen van deelnemer, school en bedrijf zodat ook op lange termijn een goede samenwerking wordt gegarandeerd. Verslagen van zijn contacten met bedrijven of instellingen administreert hij in een (digitaal) relatiebeheerssysteem, zodat de informatie voor zijn collega's beschikbaar is.

► Hij stelt zich ondernemend en marktgericht op, volgt de ontwikkelingen in het bedrijfsleven, instellingen en maatschappij en vertaalt deze naar het onderwijs. Hij gaat adequaat om met vragen uit het bedrijfsleven en instellingen en benut deze vragen ten behoeve van het onderwijs (bijvoorbeeld door ze te vertalen naar opdrachten voor deelnemers).

► Hij overlegt met vertegenwoordigers van toeleverende en afnemende scholen om te komen tot doorlopende leerlijnen, zodat de leerling optimaal de eigen loopbaan vorm kan geven.

► Hij geeft aansprekende voorlichting over de opleidingen aan (potentiële) deelnemers, bedrijven of instellingen die leerwerkplekken bieden of kunnen gaan bieden en aan ouders of verzorgers van de deelnemers.

► Hij kan zijn opvattingen en werkwijzen op het gebied van samenwerken met (potentiële) leerwerkplek biedende bedrijven/instellingen, ouders/verzorgers en anderen buiten de school verantwoorden.

7 Competent in reflectie en ontwikkeling

De leraar voortgezet onderwijs en bve moet zich voortdurend verder ontwikkelen en professionaliseren. Dat is zijn verantwoordelijkheid en om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, moet hij competent zijn in reflectie en ontwikkeling.

Een leraar die competent is in reflectie en ontwikkeling, denkt regelmatig na over zijn beroepsopvattingen en zijn professionele bekwaamheid. Zo'n leraar streeft ernaar zijn beroepsuitoefening bij de tijd te houden en te verbeteren. Zo'n leraar

- weet goed wat hij belangrijk vindt in zijn leraarschap en van welke waarden, normen en onderwijskundige opvattingen hij uitgaat
- heeft een goed beeld van zijn eigen competenties, zijn sterke en zwakke kanten
- werkt op een planmatige manier aan zijn verdere ontwikkeling
- stemt zijn eigen ontwikkeling af op het beleid van zijn school en benut de kansen die de school biedt om zich verder te ontwikkelen

7

Bekwaamheidseis

De leraar voortgezet onderwijs en bve onderschrijft zijn verantwoordelijkheid voor zijn eigen professionele ontwikkeling.

Hij onderzoekt, expliciteert en ontwikkelt zijn opvattingen over het leraarschap en zijn bekwaamheid als leraar.

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve het volgende doen:

- hij werkt planmatig aan de ontwikkeling van zijn bekwaamheid, op basis van een goede analyse van zijn competenties
- hij stemt de ontwikkeling van zijn bekwaamheid af op het beleid van de school en de ontwikkeling en afspraken binnen het team
- hij maakt bij die ontwikkeling gebruik van informatie van leerlingen/deelnemers en collega's (in school en bedrijf) en ook van collegiale hulp in de vorm van bijvoorbeeld intervisie en supervisie

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseis moet de leraar voortgezet onderwijs en bve deze kennis hebben:

- hij is op de hoogte van actuele ontwikkelingen in het bedrijfsleven en de maatschappij die relevant zijn voor zijn onderwijs
- hij is op de hoogte van de onderwijspraktijk in andere scholen voor voortgezet onderwijs en bve en van actuele ontwikkelingen op het gebied van inhoud, werkwijzen en organisatievormen in het voortgezet onderwijs en bve
- hij is op de hoogte van actuele ontwikkelingen op het gebied van de pedagogiek en de didactiek die relevant zijn voor zijn onderwijs
- hij heeft voldoende gedragspsychologische kennis om zijn eigen gedrag en dat van anderen te begrijpen en te analyseren

7 Indicatoren

van de competentie in reflectie en ontwikkeling, enkele voorbeelden

▶ vo en bve

▷ bve

▶ Hij brengt onder woorden wat voor hem in het leraarschap belangrijk is en vanuit welke professionele opvattingen hij werkt. Zo brengt hij zijn beroepsopvatting en werkhouding in verband met de (onderwijskundige en levensbeschouwelijke) identiteit van de school.

▶ Hij kijkt kritisch naar zijn werk en gebruikt evaluatie, reflectie en feedback van anderen om zich verder te ontwikkelen.

▶ Hij benoemt zijn sterke en zwakke kanten, formuleert leervragen en werkt daar planmatig aan. Hij maakt daarbij gebruik van de kaders en structuren die de school biedt (bijvoorbeeld competentie management, persoonlijk ontwikkelingsplan, teamontwikkelingsplan, functionerings- en beoordelingsgesprekken).

▶ Hij signaleert relevante ontwikkelingen in de samenleving, het bedrijfsleven en het onderwijs en trekt daaruit consequenties voor zijn professionele ontwikkeling.

▶ Hij benut verschillende mogelijkheden om zichzelf verder te ontwikkelen, zoals bijhouden van vakliteratuur, het volgen van trainingen en opleidingen, maar ook het deelnemen aan vernieuwingsprojecten, het uitvoeren van actieonderzoek en het oppakken van nieuwe taken

▶ Hij kan zijn eigen activiteiten en plannen over professionele ontwikkeling verantwoorden, in relatie met het beleid van de school, afspraken binnen het team en tegen de achtergrond van actuele ontwikkelingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de samenleving.